

5—8 april

Debatter m. m.

Tisdagen den 5 april

Sid.

Interpellationer:

av herr Hedblom ang. elevråd	6
av herr Andersson, Axel Johannes, ang. postverkets ersättnings- skyldighet gentemot sina kunder	7

Onsdagen den 6 april

Ändring i lagen om val till riksdagen	10
Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	16
Förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet	64
Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisnings- arbete	69
Om inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent hos skolöver- styrelsen, m. m.	79
Beskattningen av naturaförmåner vid inkomst av jordbruksfastighet	81
Om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt	84
Orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom	85
Utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri	87
Åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling	88
Lagförslag om fiskevårdsområden	91

Fredagen den 8 april

Om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren	106
Beskattningen av mindre företag	108
Avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse	110
Avskrivningsrätten för maskiner och inventarier, som ingå i rörelse	114
Om en ny nationalsång	116

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 6 april	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, ang. ändring i lagen om val till riksdagen m. m.	10
Statsutskottets utlåtande nr 50, ang. anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	16
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 13, om en allmän översyn av familjepolitiken	64
— nr 14, ang. förutsättningarna för ett förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet	64
— nr 15, ang. företagares skyldighet att inleverera källskatt, m. m.	69
Statsutskottets utlåtande nr 46, ang. stat för försvarets fastighetsfond	78
— nr 48, ang. anslag till avlöningar och omkostnader vid skolöverstyrelsen	78
Bevillningsutskottets betänkande nr 14, om översyn av reglerna för uppskattning av naturaförmåner och om avdrag för bilkostnader i jordbruk	81
— nr 42, om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt	84
— nr 44, rörande förslag till förordning ang. de tider, då allmän fastighetstaxering skall äga rum	85
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 16, ang. orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom	85
— nr 17, om vissa åtgärder till hjälp för rörelsehämmade och äldre personer	87
— nr 18, om utredning rörande hälsoundersökning av unga kvinnor	87
— nr 19, om tillämpning av upphandlingskungörelsen på landsting och primärkommuner	87
Statsutskottets utlåtande nr 49, ang. anslag till Bidrag till metallografiska institutet m. m.	87
Bevillningsutskottets betänkande nr 21, om översyn av gällande bestämmelser rörande beskattning av vinst vid överlåtelse av rörelse	87
Bankoutskottets utlåtande nr 14, om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri	87
— nr 15, om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling	88
Andra lagutskottets utlåtande nr 17, rörande förslag till stadga angående enskilda sjukhem m. m.	89
— nr 18, ang. vissa trafiknykterhetsfrämjande åtgärder	89
Tredje lagutskottets utlåtande nr 8, ang. förslag till lag om fiskevårdsområden m. m.	91
— nr 10, rörande förslag till förordning angående byggnadsförskningsavgift, m. m.	104

	Sid.
Tredje lagutskottets utlåtande nr 11, ang. komplettering av direktiven för hyreslagskommittén, m. m.	104
— nr 12, om den domstolsmässiga prövningen av atomkraftfrågor	104
— nr 13, om beredande av tillfälle för de kyrkliga myndigheterna att yttra sig över planförslag enligt byggnadslagstiftningen	104
Jordbruksutskottets utlåtande nr 13, ang. försäljning av kronoegen- domarna Runby Nedra 1 ¹ i Stockholms län samt Rya skog i Göteborgs och Bohus län	104

Fredagen den 8 april

Statsutskottets utlåtande nr 51, om statsbidrag till särskilda ålder- domshem för alkoholiserade äldre	106
— nr 52, ang. vissa anslag till statistiska centralbyrån	106
— nr 53, om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.	106
— nr 54, om utbetalning till f. holländeriarbetaren G. V. Strid av visst belopp utöver från riksförsäkringsanstalten erhållen liv- ränta	108
— nr 55, ang. anslag till lärarhögskolan i Malmö	108
Bevillningsutskottets betänkande nr 32, ang. en omläggning av före- tagsbeskattningen såvitt avser mindre företag	108
— nr 36, ang. viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse	110
— nr 38, om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rö- rande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingå i rörelse	114
Jordbruksutskottets utlåtande nr 15, ang. ändrad disposition av vissa prisutjämningsavgiftsmedel	116
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 20, om utredning rö- rande vissa fritidsfrågor	116
— nr 21, om en ny nationalsång	116
— nr 22, om utredning rörande allmän obligatorisk skärmbilds- undersökning	122

Tisdagen den 5 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidne mars.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 4, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 146, i anledning av väckta motioner angående reseersättning till föräldrar med barn å vissa anstalter;

nr 147, i anledning av väckta motioner om utredning rörande stöd åt ofullständiga familjer;

nr 148, i anledning av väckta motioner om översyn av gällande bestämmelser rörande vissa vitsord i examensbetyg m. m.; samt

nr 149, i anledning av väckta motioner dels angående enhetligt bensinpris för hela landet och dels angående levnads- och produktionskostnaderna i Norrland.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 152, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag), dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 153, till Konungen i anledning av väckta motioner angående bistånd åt de s. k. underutvecklade länderna, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 118, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Föredrogs och hänvisades

motionerna nr 603 och 604 till statsutskottet,

motionen nr 605 till bankoutskottet samt

motionerna nr 606 och 607 till jordbruksutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 49 och 50, bevillningsutskottets betänkande nr 21, bankoutskottets utlåtanden nr 14 och 15, andra lagutskottets utlåtanden nr 17 och 18, tredje lagutskottets utlåtanden nr 8 och 10—13 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 13.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 50 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 121, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution, m. m.;

Interpellation ang. elevråd

nr 125, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om allmän folkräkning år 1960 m. m.;

nr 127, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.; och

nr 128, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till särskilda åldershem för alkoholiserade åldringar;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till statistiska centralbyrån, såvitt avser avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet, omkostnader samt särskilda undersökningar;

nr 53, i anledning av väckta motioner om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

nr 54, i anledning av väckt motion om utbetalning till f. holländeriarbetaren G. V. Strid av visst belopp utöver från riksförsäkringsanstalten erhållen livränta; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till lärarhögskolan i Malmö;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner angående en omläggning av företagsbeskattningen såvitt avser mindre företag;

nr 36, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse; samt

nr 38, i anledning av väckta motioner om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse;

jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa prisutjämningsavgiftsmedel; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om utredning rörande vissa fritidsfrågor;

nr 21, i anledning av väckta motioner om en ny nationalsång; samt

nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande allmän obligatorisk skärmbildsundersökning.

Interpellation ang. elevråd

Herr HEDBLOM (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I samband med att en utbredd pennalism vid Skara läroverk kommit till allmän kännedom har frågan om elevernas representationsrätt debatterats. Ordföranden i vederbörande skolstyrelse har t. ex. föreslagit, att ett elevråd skulle bildas vid skolan i stället för den nuvarande talmansinstitutionen. Talmannen väljes av de två högsta ringarnas pojkar. Inga flickor har rösträtt. Ett elevråd skulle enligt skolstyrelseordföranden kunna bli en utmärkt motvikt mot kvardröjande översittarmentalitet. Talmansinstitutionen har emellertid omfattats med sympati av en del av skolans lärare. Sålunda förklarar skolans rektor, att denna institution, som fanns, när han kom till skolan, fungerat bra. Om inte talmansinstitutionen funnits hade rektor genast satt i gång att bilda ett elevråd.

Rektors uttalande som gjorts i medvetande om att skolans kvinnliga elever varit utestängda från rätten att välja talman och om att talmannen representerat endast de högsta ringarna, ger en antydning om hur svårt det kan vara för

Interpellation ang. postverkets ersättningsskyldighet gentemot sina kunder

skolmän att veta vilka representationsformer, som är de mest ändamålsenliga i ett modernt skolväsende. Erfarenheterna från flertalet av de skolor, som har elevråd, visar att denna representationsform fyller sin uppgift. Inte minst med tanke på skolans betydelse som fostrare till ett demokratiskt tänkesätt måste elevrådet med sin demokratiska uppbyggnad vara av betydelse. Redan 1946 års skolkommision underströk, att det »på enhetsskolans högstadium samt i gymnasier och andra skolor för mer vuxen ungdom är naturligt, att självstyrelsen utvidgas att omfatta hela skolan. Eleverna behöver då ett representativt organ: elevråd, elevnämnd eller självstyrelse.» Kommissionen framhöll vidare att »man inte kan överskatta vikten av ett gott samarbete mellan rektor och kollegiet å ena sidan och eleverna å den andra. Lärjungarna bör genom sina representanter beredas ett betydande medinflytande på skolans sociala liv, på utformningen av skolans ordningsföreskrifter och på tillämpningen av dessa».

Det finns anledning att förmoda, att de tidigare berörda oarterna icke är alldeles unika företeelser i svenskt skolliv. Det är därför oroande, att elevråd bildats endast vid ett mindretal av de skolor, som kan komma i fråga härför. Enligt en av Sveriges elevers centralorganisation hösten 1959 företagen utredning fanns elevråd endast vid 150 av 399 möjliga skolor. Skolöverstyrelsens allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier framhåller: »Elevkåren behöver först och främst ett organ, som kan fungera som dess styrelse och som kan ge uttryck åt dess synpunkter och önskemål, t. ex. då det gäller behandlingen av uppförandefrågor, utformningen av ordningsföreskrifter, fördelningen av arbetet och åtgärder för att skapa ökad trivsel.» Elevråd saknas alltså vid flertalet skolor trots att de enligt skolöverstyrelsens anvisningar uttryckligen behövs.

Om elevråd verkligen utgör den motvikt mot sådana oarter som framkommit,

bör det vara ett samhällsintresse att elevråd verkar vid varje skola, med elever i lämpliga åldersgrupper. Det är emellertid påtagligt, att de allmänna rekommendationer, som nu finns, om elevråden inte räcker till för att få sådana till stånd. Det kan därför ifrågasättas, om det inte bör utfärdas föreskrifter om att vid de skolor, där eleverna inte på eget initiativ bildat elevråd, rektor skall stimulera dem att organisera sådana.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att få fråga statsrådet och chefen för ecklesiasastikdepartementet:

1. Anser herr statsrådet att en elevrepresentation av sådant slag som talmansinstitutionen i Skara tillgodoser det behov av elevorgan, varom talas i skolöverstyrelsens anvisningar?

2. Anser herr statsrådet att elevråd är ägnade att motverka möjligheterna för pennalism att kvarleva inom vårt skolväsende?

3. Anser herr statsrådet att erfarenheterna av elevrådsverksamhet är så goda att kompletterande föreskrifter bör läggas till skolöverstyrelsens anvisningar av den innebörden att rektor skall stimulera till bildande av elevråd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. postverkets ersättningsskyldighet gentemot sina kunder

Ordet lämnades på begäran till herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp), som yttrade:

Herr talman! I flera fall har det hänt att postförsändelser innehållande kuponger till V5-spelet icke kommit fram i rätt tid. I ett par fall har felet upptäckts av totoledningen i så god tid, att försändelserna kunnat skickas vidare till rätt adressat. Där så icke kunnat ske har spelarna fått finna sig i att deras kuponger lagts åt sidan och alltså icke räknats med i spelet. »Lyckliga» omständigheter har gjort att dessa försenade

Interpellation ang. postverkets ersättningsskyldighet gentemot sina kunder

försändelser icke innehållit vinstkuponger mer än i ett par fall, därav ett där vinstsumma uppgick till ett mera betydande belopp.

Från Örnsköldsvik avsändes i god tid en ilexpressförsändelse till Umeå. Avien om försändelsen anlände också dit i vanlig ordning men paketet kunde däremot icke återfinnas. Det hade — visade en senare undersökning — hamnat i en säck avsedd för andra försändelser än av denna typ. Paketet innehöll en kupong med fem rätt, och på denna kupong skulle, om postverket icke slarvat, tipparen ha erhållit en utdelning på ca 13 000 kr. Förtidsvadstället och travsällskapet hade icke begått något fel. Felet var uppenbarligen helt och hållet postverkets, men detta till trots synes postverket icke ha något som helst ansvar för det inträffade.

Med anledning av vad som ovan nämnts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande frågor:

Innebär postverkets nu gällande bestämmelser, att postverket icke har något ansvar mot kunderna, därest postverket genom slarv eller försummelse vållar dem allvarlig ekonomisk skada? Om så är fallet överväger statsrådet sådana åtgärder som leder till att den som anlitar postverket kan hållas skadeslös i händelse av uppenbar vårdslöshet eller försummelse från postverkets sida?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 608, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg;

nr 609, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg;

nr 610, av fru *Segerstedt-Wiberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg;

nr 611, av herr *Hanson, Per-Olof*, och fru *Hamrin-Thorell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, angående anslag för budgetåret 1960/61 till statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården m. m.;

nr 612, av herr *Bergh, Ragnar*, och herr *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.;

nr 613, av herr *Wärnberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.;

nr 614, av herr *Aman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.;

nr 615, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 104, angående den statliga statistikens organisation;

nr 616, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående befälsordningen vid armén m. m.;

nr 617, av herr *Hedblom m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående befälsordningen vid armén m. m.;

nr 618, av herrar *Aman* och *Söderquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 110, angående vissa avlönnings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1960/61 m. m.;

nr 619, av herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112, angående anslag för budgetåret 1960/61 till stöd åt allmänna samlingslokaler m. m.;

nr 620, av herr *Sörlin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående ianspråktagande av viss del av de Långmanska donationsmedlen;

nr 621, av herrar *Stefanson* och *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition nr 102, angeående ändrad organisation av Aktiebolaget Industrikredit;

nr 622, av herr *Svård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående ändrad organisation av Aktiebolaget Industrikredit;

nr 623, av herr *Jonasson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.;

nr 624, av herr *Svanström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.;

nr 625, av herr *Helleblad m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.; samt

nr 626, av herr *Svanström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.20.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 6 april förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 121, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 125, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om allmän folkräkning år 1960 m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 608—620 till statsutskottet,

motionerna nr 621 och 622 till bankoutskottet samt

motionerna nr 623—626 till jordbruksutskottet.

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottet hade båda kamrarna den 22 mars 1960 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 103, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 26 och 60 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

I propositionen hade föreslagits vissa ändringar i vallagstiftningen, avsedda att tillämpas redan vid årets andrakammarval. Mest genomgripande var förslaget att kravet på röstlängdsutdrag vid röstningen inför särskilda röstmottagare skulle slopas, tills vidare dock endast vid andrakammarvalen. Röstlängdsutdragen skulle ersättas av de s. k. röstkort, vilka för närvarande brukade utländas av ett stort antal valnämnder.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen dels motionen nr 580 i första kammaren av herr *Eskilsson* och dels de likalydande motionerna nr 581 i första kammaren av herr *Aman* och nr 738 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Göteborg.

I motionen I: 580 hade föreslagits, att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt

A) att riksdagen, med avslag å motionen I: 580 samt med bifall till propositionen nr 103, måtte antaga under punkten införda förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 26 och 60 §§ kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253);

B) att motionerna I: 581 och II: 738 måtte anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt.

Därjämte hade utskottet hemställt, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Reservation hade anförts av herr *Sveningsson*, som anfört följande:

»Utskottet framhåller att förslaget om införandet av röstkort är förenat med olägenheter. Enligt min mening och med stöd av de erinringar mot förslaget som framförts i vissa remissutlåtanden kommer ett avskaffande av röstlängdsutdragen och införande av röstkort att föranleda en sådan förändring i röstavlämnandet att denna fråga icke borde ha forcerats att gälla vid höstens val. I stället borde frågan bli föremål för ytterligare utredning och övervägande. Under hänvisning till vad som anförts i motion nr I: 580 hemställas, att riksdagen måtte avslå den förevarande propositionen.»

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande ärende skulle nu företagas till avgörande.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! När det gäller behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 103 angående ändringar i lagen om val till riksdagens andra kammare är det bara i den del som propositionen och utskottets förslag avser borttagandet av röstlängdsutdragen och införandet av röstkort som jag har en avvikande mening och av den anledningen till utskottets utlåtande fogat en reservation.

Nu märker säkert kammarens ledamöter att reservationen är en hemställan om avslag på Kungl. Maj:ts proposition i sin helhet. Detta beror på den tidsnöd som förekom vid utskottsbehandlingen. Hade brådskan med detta ärende varit litet mindre, hade min re-

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

servation varit utformad på ett annat sätt. Jag vill gärna här framhålla att vad propositionen och utskottets förslag innehåller angående valsedlarnas utläggande i vallokalerna och angående äktamakekuverten har jag inget att invända emot.

Om jag emellertid skulle ha knutit en reservation bara till röstkortet, som här är det väsentliga, hade den i propositionen förekommande lagtexten fått skrivas om i reservationen, och för detta fanns ingen tid vid justeringen; minuterna var så noga räknade för att ärendet skulle kunna avgöras i kamrarna före påsk.

Det är således på grund av formella orsaker som jag för att kunna yrka avslag beträffande röstkortet måste yrka avslag på propositionen och utskottets förslag i sin helhet. Detta yrkande sammanfaller med den motion som har avlämnats av herr Eskilsson.

Behandlingen av detta ärende har över huvud taget skett i brådskans tecken. Så sent som den 8 februari i år avlämnade 1955 års valutredning sitt förslag till regeringen. Förslaget har varit föremål för remissbehandling hos samtliga länsstyrelser och en del andra remissinstanser, men det har varit en mycket kort remisstid. Propositionen lämnades i riksdagen den 18 mars. Konstitutionsutskottet fattade preliminära beslut den 28 mars, således innan motionstiden var utgången. När utskottets utlåtande justerades i förra veckan var ännu inte de motioner delade här i kammaren, som hade lämnats i detta ärende. Motionerna har inte delats förrän några minuter före dagens sammanträde. Och i dag skall vi fatta beslut efter, som vi hört, bara en bordläggning.

I detta brådskans tecken har jag litet svårt för att tro att det varit tid att tänka över konsekvenserna av det förslag som här föreligger, i den mån dessa konsekvenser kan överblickas.

Förmodligen anser man från de håll, där detta ärende har forcerats, att detta är en betydelsefull fråga inför höstens val. Det är inte heller någon liten

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

och obetydlig fråga; den gäller hur alla som är röstberättigade här i landet skall få möjlighet att vid höstens val avlämna sina röster.

Första gången som poströstning förekom vid ett riksdagsval var år 1944. Innan man kom fram till ordningen med röstlängdsutdrag var frågan uppe i riksdagen vid flera tillfällen. Man var försiktig när det gällde att införa denna nya form för röstavlämning. Redan vid 1933 års riksdag avlämnades en proposition som skulle möjliggöra för väljarna att avlämna sina röster i annat valdistrikt än där de hade rösträtt. Denna proposition blev inte bifallen av riksdagen, utan riksdagen hemställde i stället om fortsatt utredning. Det är tydligen litet raskare takt i lagstiftningsarbetet nu för tiden än det var på 1930-talet.

Det förslag som här föreligger innebär kort och gott att alla som har rösträtt skall genom valnämndernas eller magistratens försorg tjugufem dagar före valet tillställas ett röstkort, som när det gäller poströstning eller röstning utomlands fyller samma uppgift som de nuvarade röstlängdsutdragen. För min del befarar jag att resultatet av denna anordning blir en propaganda för att väljarna i mycket större utsträckning än tidigare skall lämna sina röster på en poststation utanför den egna kommunen i stället för att lämna valsedel inför valnämnden i det egna valdistriktet.

Det sägs i propositionen, som utskottet har biträtt, att man vill underlätta valdeltagandet för dem som har att rösta utanför det egna valdistriktet. I verkligheten jämnar man vägen för ett ökat antal poströster — i varje fall kommer den risken att föreligga ute i landsbygdsdistrikten. Situationen är kanske, här liksom i så många andra fall, litet annorlunda i städerna och då främst de större städerna. Ute på landsbygden blir det många gånger så att väljaren har närmare till poststationen i grannkommunen än till vallokalen i den egna kommunen.

Att rösta med röstlängdsutdrag är en förmån som tidigare har tillkommit

dem som verkligen vistas borta från hemorten på valdagen; och litet besvär skall det väl ändå vara med en sådan förmån. Då man nu skall dela ut denna rättighet att poströsta till alla väljare kan det lätt bli något av nyhetens behag att lämna sin röst på ett annat ställe än i den vallokal där man har röstat så många gånger förr. När en ny rättighet delas ut på detta sätt, brukar det då inte vara en vanlig inställning att den nya rättigheten också skall utnyttjas?

Ett väsentligt ökat antal poströster är icke en önskvärd utveckling. Man menar väl ändå inte att röstmottagningen framdeles skall i sin helhet skötas av postverket eller att valsedlarna även i den egna kommunen skall kunna avlämnas på poststationen i framtiden. Vi vet inte hur det blir om alla bekvämlighets-synpunkter skall tillgodoses.

Farhågorna för ett betydligt ökat antal poströster har kommit till uttryck även i ett flertal avstyrkande remissvar. Inte heller utredningen, departementschefen och utskottet är främmande för den uppfattningen att förslaget beträffande röstkorten också innebär vissa olägenheter. Man har en allmän känsla av, och det är även bevisat, att ett alltför stort antal poströster enligt den nuvarande ordningen med röstlängdsutdrag blivit kasserade vid den slutliga sammanräkningen på grund av fel som begåtts. När nu enligt förslaget väljarna själva eller någon medhjälpare skall föra över uppgifterna på röstkortet till valkuvertet, så kommer detta — och även annat — att bidra till att det blir ett högre procenttal av kasserade poströster.

Statsrådet understryker i propositionen att det är av allra största betydelse att det totala valdeltagandet blir så stort som möjligt. Den uppfattningen delas av alla. Men denna s. k. förenkling leder enligt min uppfattning inte till ett större valdeltagande, utan det blir i stället ett ökat antal poströster och ett ökat antal kasserade sådana röster. På längre sikt kan denna s. k. förenkling till och med resultera i ett minskat intresse för

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

de politiska valen — och det var väl inte detta man åsyftade när man onödigt befrämjade poströstningen.

Antalet poströster kan bli så stort att den preliminära röstsammanräkningen på valnatten framstår som meningslös. Intresset kring händelserna på valdagen skulle även härigenom starkt minskas.

En motivering för den stora och allmänna utdelningen av röstkort är att några väljare för sent upptäcker att de borde ha tagit ut röstlängdsutdrag; det blir tidsnöd och de får inte tillfälle att rösta. Men det kommer att bli tidsnöd även med röstkortet och det nya systemet. Kanske blir det med detta nya system flera som för sent upptäcker att röstkortet är bortslarvat och att de på valdagens morgon inte hinner få ett nytt röstkort. Så blir inte rösten avlämnad.

I en del remissutlåtanden liksom på andra ställen i propositionen talas om risken för valfusk och för att missbruk av egen och andras rösträtt kommer att befrämjas mer än tidigare. Även vid utskottsbehandlingen har bekymmer i den riktningen uttalats. Jag skall inte gå närmare in på de risker som här föreligger — olagliga handlingar kan alltid förekomma — men när man tänker på vilken noggrannhet och vilka säkerhetsbestämmelser som alltid iakttagits vid de politiska valen, känner man både tveksamhet och bekymmer då denna noggrannhet och dessa säkerhetsbestämmelser nu delvis skall offras.

När man i propositionen ser den långa katalog på legitimationshandlingar som kan komma till användning, kan man inte annat än tänka att här har prutats av en del på säkerhetsbestämmelserna. För många blir det säkert frestande att missbruka röstkortet på ett eller annat sätt, och ett mycket rimligt krav, om röstkortet skall godkännas och användas, vore att gå in för vad länsstyrelsen i mitt län, Älvsborgs län, har föreslagit i sitt avstyrkande yttrande, nämligen att endast legitimationshandling med fotografi borde godtagas. Beträffande formen för legitimation har utskottet för sin del inte kostat på sig ett enda eget ord.

Av utskottets utlåtande framgår att utskottet vägt fördelarna mot olägenheterna med röstkort, och utskottet säger att fördelarna väger tyngre i vågskålen. Jag anser för min del att olägenheterna och riskerna väger tyngre än fördelarna. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag i proposition 103.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Jag kunde nöja mig med att instämma i herr Sveningssons betänkligheter mot de föreslagna röstkortet, men eftersom jag har framfört en del synpunkter på den här frågan i en motion skall jag be att få ta kammarens tid i anspråk för att i någon mån referera denna motion.

Ärendet har varit föremål för en mycket forcerad behandling, och på grund därav har motionen först några minuter före plenums början delats ut till kammarens ledamöter. Ledamöterna har alltså haft ganska små möjligheter att följa utskottets rekommendation att ta del av mina motiv genom att läsa motionen.

Jag har den åsikten att man inte borde ha forcerat fram en sådan här fråga på det sätt som skett. Man har haft små möjligheter att tänka över alla konsekvenser av det nya systemet. För mig har den väsentligaste invändningen gällt frågan huruvida de föreslagna röstkortet verkligen kan ersätta de röstlängdsutdrag som vi tidigare har använt.

De röstlängdsutdrag vi nu har är avsedda för väljare som av olika anledningar inte kan utöva sin rösträtt i det egna valdistriktet. Röstlängdsutdraget skall beställas i förväg. Det har från valutredningens sida sagts att anskaffning av röstlängdsutdrag medför besvär som skulle verka återhållande på intresset att delta i valet för dem som har att rekvirera utdragen. Jag kan emellertid med stöd av praktisk erfarenhet som valnämndsordförande i åtskilliga år deklarera att jag aldrig har lagt märke till sådana svårigheter för väljarna. Man är från de olika valorganisationernas

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

sida mycket mån om att se till att alla personer, för vilka man räknar med att de inte skall vara hemma på valdagen, skall få röstlängdsutdrag så att de ändå kan rösta. Det är inte ovanligt att valorganisationerna skickar ut beställningskort för röstlängdsutdrag, varvid det bara gäller för vederbörande väljare att underteckna beställningskortet, få namnteckningen bevitnad och sedan sända in kortet till valnämnden. Några större olägenheter och besvärigheter kan jag inte finna att detta har medfört för dem som över huvud taget haft något intresse för det val som det gällt. Röstlängdsutdraget skickas sedan till väljaren under den adress som finns angiven på rekvisitionen, och det är bl. a. i det avseendet jag hyser betänkligheter mot den nya anordningen. Röstkortet skall nämligen skickas ut under den adress som finns angiven i länsstyrelsens adressregister. Det är inte alltid säkert att vederbörande väljare bor just på den plats som upptas i registret. I sådana fall uppstår svårigheter att eftersända röstkortet. Det är inte alltid säkert att den nya adressen är känd, och det kan vad beträffar personer som vistas utom riket vara svårt att nå vederbörande med röstkortet. Därför anser jag att röstkortet inte helt kan ersätta de nuvarande röstlängdsutdragen.

De nya anordningarna medför dessutom, som jag påpekat i min motion, mera besvär och ökade kostnader för ett stort antal valnämnder i landet. Vid 1957 års folkomröstning i pensionsfrågan var det bara 42 procent av valdistrikten på landsbygden som använde röstkort. Blir det nu obligatoriskt med röstkort, innebär detta att även återstående 58 procent måste skaffa sådana, vilket kommer att medföra merkostnader och merarbete. Ändå kan röstkortet inte till fullo ersätta de nuvarande röstlängdsutdragen, vilket framgår av att man under vissa omständigheter även skall få rättighet att rekvirera röstkort.

Ja, detta var några av de väsentligaste erinringar som jag har mot förslaget och som motiverat att jag yrkat avslag på propositionen.

Jag tror dessutom att det kommer att uppstå en hel del praktiska svårigheter att genomföra den nya anordningen, om riksdagen beslutar den i dag. Det blir svårt att få tryckningen verkställd, och det blir svårt att få alla detaljer ordnade i tid. Det är ett enda tryckeriföretag här i landet som hittills tryckt den största delen av röstkortet. Detta företag har i god tid sökt kontakt med kommunerna och varslat om de kommande förslagen. Man har uppmanat kommunerna att beställa röstkort, innan frågan ens framlagts i form av en proposition till riksdagen och alltså långt innan riksdagen fattat något beslut. Företaget har meddelat kommunerna att tiden skulle bli alltför knapp för att man skulle kunna framställa röstkortet, om de beställdes först sedan riksdagen fattat sitt beslut. Det rör sig möjligen om ett fullt legalt intresse från vederbörande företags sida att betjäna kommunerna, då det på detta sätt gör sig påmint, men när företaget för ungefär en månad sedan meddelade kommunerna att det var för sent att beställa röstkortet, sedan riksdagen fattat sitt beslut, blir man litet betänksam. Det har ju inte förrän efter ett beslut i dag förelagat någon skyldighet för kommunerna att ordna med röstkort.

Även på andra håll har man emellertid haft litet svårt att följa med i vändningarna. Det finns en kungl. kungörelse som reglerar frågan om expeditionslösen för s. k. röstkort. Röstkortet får nämligen framställas utan att kommunerna har behövt betala någon lösen. För någon tid sedan utkom en ändringskungörelse, där den paragraf, som reglerar den här frågan, fått följande nya lydelse: »Det åligger kommun, som vill tillgodonjuta den — — — stadgade befrielsen från expeditionslösen, att till länsstyrelsen insända rekvisition å avtryckskorten före den 29 februari 1960.» Kungörelsen är utfärdad den 18 mars 1960 och träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Kungörelsen utkom från trycket den 25 mars 1960!

Ang. ändring i lagen om val till riksdagen

Hur går det nu för en kommun, som inte har iakttagit dessa regler om befrielse från expeditionslösen — ansökan därom skulle ju ha varit inlämnad senast den 29 februari — om riksdagen i dag, såsom jag tar för givet, fattar beslut om obligatoriska röstkort? Måste det utfärdas en ny ändringskungörelse, eftersom man så sent som för fjorton dagar sedan inte beaktade tidsschemat i Kungl. Maj:ts kansli?

Jag tycker, herr talman, att en så viktig fråga borde ha fått litet längre betänketid, innan den avgjordes, och inte forcerats fram på det sätt som nu skett. Jag ansluter mig därför till herr Sveningssons yrkande om avslag på propositionen.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Jag skall först säga några ord med anledning av vad de två föregående talarna har anfört om den brådska med vilken detta ärende behandlats.

Det är ju alldeles riktigt att utskottet har hemställt att ärendet skulle avgöras allenast efter en bordläggning, och det är också alldeles riktigt att det har rätt en viss tidsnöd. Men detta har ingalunda hindrat utskottet från att överväga konsekvenserna av förslaget. Brådskan är betingad uteslutande av svårigheterna att i tid få fram behövliga trycksaker — anvisningar, blanketter och sådant. Jag skall naturligtvis inte här kommentera vad herr Eskilsson sade om att någon kanske privat företagare har skickat ut cirkulär om att röstkorten måste beställas innan riksdagen har fattat beslut i frågan. Varken regeringen eller utskottet kan ju lastas för vad som står i sådana cirkulär, och jag har väl ingen anledning att i detta fall rikta mig mot den privata företagsamheten med några förebräelser för vad som har förekommit, om det nu är ett privat företag, som sänt ut cirkuläret.

Jag bestrider alltså att utskottet inte skulle haft tillfälle att tänka igenom vad förslaget innebär. Det har utskottet verkligen gjort. Ett bevis för att kam-

maren inte behöver hysa några större betänkligheter är väl också att endast en av utskottets ledamöter har reserverat sig mot förslaget, som således har rönt anslutning från medlemmar av alla partier.

Utskottet menar att det är riktigt som säges i den kungl. propositionen, att den föreslagna åtgärden kommer att främja valdeltagandet och göra det möjligt för åtskilliga, som eljest inte skulle rösta att få utöva sin rösträtt. Utskottet har därför, trots de olägenheter som förslaget framhållits medföra, funnit att de positiva sidorna överväger. Utskottet tillstyrker därför den kungl. propositionen.

Jag skall inte alls gå in på något bemötande av de praktiska detaljer som här drogs fram av de föregående ärade talarna. Jag skall bara peka på vad utskottet säger: »Sedan praktiska erfarenheter vunnits av den nya ordningen finnes dessutom möjlighet att vidtaga de jämkningar av ifrågavarande bestämmelser, som kan ha visat sig påkallade.»

Jag förstår att herr Sveningsson är upprörd över att utskottet inte gjorde något uttalande om det yttrande som hans länsstyrelse avgett. Men detta öde delar herr Sveningssons länsstyrelse med alla andra remissinstanser. Utskottet har som jag redan framhållit resonerat på det sättet att om vi avvaktar erfarenheterna, så får vi se vem som har rätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Det går inte att bestrida att det rädde en betydande brådska i utskottet, även om herr Elmgren säger att det fanns tid att tänka över konsekvenserna av detta förslag. Jag vill inte påstå att resultatet skulle ha blivit något annat om man gett sig mera tid. Det är möjligt att det hade blivit samma resultat. Jag vill inte heller avslöja vad som förekom när jag ville ha några minuters tid på mig för att avlämna reservationen.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Jag har den uppfattningen att det skulle ha varit en god ordning om man vid behandlingen av detta ärende, som inte är någon särskilt politisk fråga, hade haft motionerna tillgängliga i utskottet även när man började behandla ärendet och likaså när nejbeslutet fattades. I så fall hade kanske inte herr Elmgren kunna glädja sig över att jag är ensam reservant. Detta att motionerna föreligger vid början när behandling sker av en kungl. proposition borde vara en god ordning i alla sammanhang i utskottsarbetet.

Jag känner mig inte särskilt ledsen på något sätt för att man har gått emot just länsstyrelsen i Älvsborgs län. Det är flera länsstyrelser som har avstyrkt förslaget, och flera andra instanser har yttrat sig i samma riktning. Många remissinstanser har varit ytterst tveksamma, även om de inte avstyrkt förslaget. Om jag också är ensam reservant, känner jag mig därför inte ensam på något sätt, och även om man är ensam kan väl den uppfattning man har vara riktig!

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Herr Sveningsson är säkerligen både ensam och stark. Det vill jag inte bestrida. Vad han säger om tiden för reservationens avgivande förstår jag inte riktigt. Det är klart att vi vid behandlingen framhöll att reservationen borde avges så snart som möjligt, men jag har den uppfattningen att herr Sveningsson fick den tid han önskade. Jag har inte bestritt att det rätt brådska vid behandlingen av detta ärende, men jag bestrider bestämt att man inte hunnit tänka.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, samt vidare därpå att kammaren skulle med godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen avslå den i utlåtandet behandlade kungl. propositionen; och förklarades den för-

ra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 51—55, bevillningsutskottets betänkanden nr 32, 36 och 38, jordbruksutskottets utlåtande nr 15 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 20—22.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

II. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att från personalförteckningen för länsbostadsnämnderna avföra 7 tjänster som kontorsbiträde i Ao 5;

IV. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

V. godkänna av departementschefen förordad ändring i villkoren för beviljande av ränteeftergift och räntebidrag;

VI. godkänna av departementschefen förordad ändring av bestämmelserna om familjebostadsbidrag;

VII. godkänna av departementschefen förordade ändringar av bestämmelserna i egnahemslånekungörelsen;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

VIII. för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 092 200 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 759 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 676 800 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 685 000 kronor;

5) till Kapitalmedelsförluster och ränteftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 180 000 000 kronor;

6) till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 130 000 000 kronor;

7) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 22 000 000 kronor;

8) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

9) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 100 kronor;

10) till 1960 års bostadsräkning ett reservationsanslag av 2 400 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om tertiärlån och egnahemslån m. m.;

II. medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 865 000 000 kronor;

III. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om räntefria lån till bostadsbyggande;

IV. medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

V. godkänna av departementschefen förordad ändring i räntevillkoren för tvätterilån och tvättcirkellån;

VI. för budgetåret 1960/61 å kapitalbudgeten anvisa

a) under fonden för bostadsbyggande

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 820 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 100 kronor;

b) under fonden för låneunderstöd

1) till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 90 000 000 kronor;

2) till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

från första kammaren:

I: 25 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*,

I: 57 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 58 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 158 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*,

I: 159 av herr *Mattsson*,

I: 239 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 241 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 243 av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.*,

I: 246 av herr *Spetz*,

I: 345 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 349 av herr *John Ericsson*,

I: 350 av herr *Per-Olof Hanson*,

I: 351 av herr *Jacobsson*,

I: 352 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 500 av herr *Svärd*,

I: 501 av herr *Svärd*, samt

från andra kammaren:

II: 37 av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*,

II: 65 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

II: 66 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

II: 187 av fru *Holmqvist* och herr *Bengtsson* i Halmstad,

II: 235 av herrar *Jansson* i Benestad och *Gustavsson* i Alvesta,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

II: 237 av herr Nilsson i Gävle m. fl.,
 II: 301 av herr Hjalmarson m. fl.,
 II: 303 av herr Källenius m. fl.,
 II: 305 av herrar Johansson i Öckerö
 och Svensson i Ljungskile,
 II: 307 av herr Hedlund m. fl.,
 II: 335 av herrar Källenius och Magnusson i Borås,
 II: 336 av herrar Källenius och Magnusson i Borås,
 II: 435 av herr Nihlfors m. fl.,
 II: 438 av herrar Gustafsson i Skellefteå och Wedén,
 II: 439 av herr Ohlin m. fl.,
 II: 443 av herr Persson i Växjö m. fl.,
 II: 446 av herr Hedlund m. fl.,

ävensom motionerna I: 160 av herr Hjalmar Nilsson m. fl. och II: 236 av herr Johansson i Norrköping m. fl. samt II: 436 av herrar Gustafsson i Skellefteå och Wedén, sistnämnda tre motioner såvitt nu vore i fråga.

Utskottet hade vidare till behandling förehaft den redogörelse, som riksdagens år 1959 församlade revisorer lämnat i sin berättelse (del I, § 16) angående lån till anordnande av kollektiva tvätterier.

I de likalydande motionerna I: 25 (av herr Ferdinand Nilsson m. fl.) och II: 37 (av herr Larsson i Luttra m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av vad i propositionen i ifrågavarande hänseende sades, uttala, att den räntefria, stående delen av egnahemslånen borde även efter den 1 juli 1960 i hittills gällande omfattning bibehållas.

I de likalydande motionerna I: 57 (av herr Ewerlöf m. fl.) och II: 66 (av herr Hjalmarson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte

A. besluta, att räntefri stående del av egnahemslån icke skulle behöva återbetalas i andra fall än då egnahemmet försålts med vinst och endast i den mån köpeskillingen överstigit ett till försäljningsdagen framräknat produktionsvärde samt i intet fall om det räntefria stående lånet innehafts mer än 10 år;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utfärda direktiv för

1) kungl. byggnadsstyrelsen, med uppgift för styrelsen att stimulera kommunerna till en aktivare planering för småhusbebyggelse, ävensom medverka till en större frihet vid utformning av bebyggelseplaner för småhusområden, och

2) kungl. bostadsstyrelsen, med uppgift för styrelsen att inom sitt område verka för en ökad småhusbebyggelse, ävensom begränsa och förenkla styrelsens anvisningar för den bostads- och byggnadstekniska granskningen av belånade egnahem.

I de likalydande motionerna I: 58 (av herr Ewerlöf m. fl.) och II: 65 (av herr Hjalmarson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

A. 1) att den statliga bostadslångivningen fr. o. m. den 1 juli 1960 skulle ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skulle meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 procent skulle erläggas;

4) att räntegarantien skulle upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått;

5) att räntegaranti, avseende räntor å underliggande lån som hänförde sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1960, skulle grundas på en räntesats av 5 procent vad avsåge hus tillkomna före den 1 januari 1958 och en räntesats på 4,5 procent vad avsåge senare tillkomna hus;

6) att egnahemslån och förbättringslån, avseende hus som tillkommit fr. o. m. den 1 januari 1958, skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1960 förräntas efter en räntesats av 5 procent;

7) att tertiärlån mellan 70 och 85 procent av belåningsvärdet för hus tillkomna fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle för

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tid fr. o. m. den 1 januari 1960 förräntas efter en räntesats av 5,5 procent;

8) att tertiärlån till den del de överstege 85 procent av belåningsvärdet för hus tillkomna fr. o. m. den 1 januari 1958 skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1960 förräntas efter en räntesats av 6 procent;

9) att de tilläggs lån, som enligt beslut av 1957 och 1959 års riksdagar gjorts amorteringspliktiga, skulle för tid fr. o. m. den 1 januari 1960 förräntas efter en räntesats av 5,5 procent;

10) att inkomststrecken för åtnjutande av familjebostadsbidrag skulle återställas till vad i detta hänseende gällde för 1959;

11) att avslå Kungl. Maj:ts förslag att utvidga möjligheterna att retroaktivt erhålla familjebostadsbidrag;

12) att inkomststrecken för åtnjutande av bostadsförbättringslån skulle återställas till vad i detta hänseende gällde före den 1 juli 1959;

13) att godkänna under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

14) att till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 2 892 200 kronor;

15) att till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 359 000 kronor;

16) att godkänna under denna punkt införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

17) att till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 4 076 800 kronor;

18) att till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 535 000 kronor;

19) att till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor;

20) att till Bostadsrabatter för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 103 000 000 kronor;

21) att till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor;

22) att avslå Kungl. Maj:ts förslag att till 1960 års bostadsräkning anvisa ett reservationsanslag av 2 400 000 kronor;

B. att, om förslaget under A 1 ovan icke vunne riksdagens bifall,

1) tertiärlån, till vilka tillstånd lämnades tidigast den 1 juli 1960, skulle beviljas upp till 85 % av den totala produktionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 97 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 92 % för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka, samt till den del de överstege 85 % av belåningsvärdet amorteras på 25 år;

2) vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 % skulle uttagas i samband med lånets utbetalande;

3) medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 830 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I:158* (av herrar Öhman och Helmer Persson) och *II:237* (av herr Nilsson i Gävle m. fl.) hade hemställts,

att riksdagen måtte besluta att för bostadsbyggandet nästa budgetår fastställa som minimiprogram 70 000 lägenheter;

att departementschefens yrkande beträffande punkt 5. Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter på vissa bostadsbyggnadslån under a) måtte avslås;

att departementschefens yrkande under b) måtte ändras därhän, att av honom förordad förslagsanslag för nästa budgetår om 180 000 000 kronor uppräknades till 190 000 000 kronor;

att förslaget i kapitalbudgeten under femte huvudtiteln om slopande av den

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ränte- och amorteringsfria stående delen av egnahemslånen å 4 000 kronor icke måtte bifallas; samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredningen rörande vissa bostadsfrågor m. m. finge i uppdrag att jämväl utreda frågan om finansieringen av bostadsproduktionen i enlighet med vad i motionerna angivits.

I de likalydande motionerna *I: 159* (av herr Mattsson) och *II: 235* (av herrar Jansson i Benestad och Gustavsson i Alvesta) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att förslag om att pensionärsbostadsbidrag skulle kunna erhållas även till lägenhet i en- och tvåfamiljshus måtte föreläggas innevarande års riksdag.

I de likalydande motionerna *I: 160* (av herr Hjalmar Nilsson m. fl.) och *II: 236* (av herr Johansson i Norrköping m. fl.) hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att till bidrag till inrättande av pensionärshem måtte anvisas ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor för budgetåret 1960/61.

I de likalydande motionerna *I: 239* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 307* (av herr Hedlund m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om inkomstprövat stöd till egnahemsbyggandet i enlighet med motionernas syfte.

I de likalydande motionerna *I: 241* (av herr Ewerlöf m. fl.) och *II: 301* (av herr Hjalmarson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att långivning till flerfamiljshus och egnahem från lånefonden för bostadsbyggande skulle upphöra vid utgången av juni månad 1960 och ersättas med ett kreditgarantisystem enligt de närmare anvisningar härom som utfärdades av Kungl. Maj:t.

I de likalydande motionerna *I: 243* (av herr Gustaf Henry Hansson m. fl.) och *II: 303* (av herr Källenius m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att villkoret att lägenhetsytan i nybyggnad för eget hem icke finge över-

skrida 125 m² skulle utgå ur 5 § andra och fjärde styckena kungörelsen den 24 maj 1957.

I de likalydande motionerna *I: 246* (av herr Spetz) och *II: 305* (av herrar Johansson i Öckerö och Svensson i Ljungskile) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till sådan ändring i författningarna angående lån och bidrag till bostadsegnahem att försöksvis även äldre fastigheter i relativt gott skick, som tills vidare ej behövde genomgå någon större reparation, måtte kunna belånas i samband med ägarbyte i den mån de voro belägna inom Bohusläns kustsamhällen eller andra likartade platser.

I de likalydande motionerna *I: 345* (av herr Bengtson m. fl.) och *II: 446* (av herr Hedlund m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte

A. vid sin behandling av femte huvudtiteln, punkten 88,

a) besluta, att ränteeftergift till vissa bostadsbyggnadslån från den 1 januari 1960 skulle utgå till den del räntan överskred de i motionerna för respektive år angivna räntesatserna;

b) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 114 000 000 kronor;

B. vid sin behandling av Kapitalbudgeten: Socialdepartementet, punkten 4,

a) besluta, att ränta å tertiär- och egnahemslån från den 1 juli 1960 skulle utgå med 4,5 procent i den mån vederbörande lån ej beviljats med fast ränta;

b) medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminärt beslut om lån, som skulle utgå ur lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 735 000 000 kronor;

C. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

a) om skyndsam prövning av frågan om ersättande av nu tillämpad statlig långivning till bostadsbyggandet med statligt kreditgarantisystem;

b) att i motionerna angivna riktlinjer för bostadspolitiken måtte prövas inom

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

utredningen för vissa bostadsfrågor m. m.

I de likalydande motionerna *I: 349* (av herr John Ericsson) och *II: 443* (av herr Persson i Växjö m. fl.) hade hemställts, att familjebostadsbidragen fr. o. m. den 1 januari 1961 måtte höjas i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna återgivna förslag och att till bostadsrabatter måtte anvisas ett förslagsanslag för budgetåret 1960/61 av 140 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I: 350* (av herr Per-Olof Hanson) och *II: 435* (av herr Nihlfors m. fl.) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om

dels skyndsamt utredning i syfte att bestämmelserna för statliga lån skulle ändras så, att enfamiljshus för uthyrning och upplåtelse i bostadsrättsform bedömdes efter samma grunder som bostäder i högre flerfamiljshus (eller gynnssammare om man kunde finna någon form för sådan behandling) samt att egnahem som sparmål särskilt gynnades,

dels att en undersökning snarast måtte verkställas om hur kommunernas möjligheter till upplåning för gatu- och ledningsarbeten åt rationellt uppförda låghusområden kunde ökas, så att icke en önskvärd framtidsutveckling hölles tillbaka av tillfälliga praktiska hinder,

dels ock att byggnadsstyrelsen måtte få i uppdrag att aktivt verka för goda stadsplaner för enfamiljshus.

I de likalydande motionerna *I: 351* (av herr Jacobsson) och *II: 438* (av herrar Gustafsson i Skellefteå och Wedén) hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att förberedelser för övergång till kreditgarantier på bostadsområdet måtte träffas i så god tid, att förslag i ärendet kunde underställas 1961 års riksdag.

I de likalydande motionerna *I: 352* (av herr Lundström m. fl.) och *II: 439* (av herr Ohlin m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen skulle

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla, att egnahemsbyggandet i fortsättningen borde erhålla en större andel av den totala bostadsbyggnadsvolymen samt anhålla att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de statliga byggnadsorganen att söka intressera kommunerna för en sådan inriktning av planeringsarbetet, att tillräckligt med exploateringsfärdig mark ställdes till förfogande för egnahemsbebyggelsen;

2) besluta, att den garanterade räntan på underliggande krediter skulle fr. o. m. den 1 januari 1960 höjas från nuvarande 4 eller 4,5 procent till 5 procent för hus färdigställda före år 1951 samt från nuvarande 3,5 till 4 procent för senare uppförda hus t. o. m. sådana, som påbörjats före den 1 januari 1958;

3) besluta, att i enlighet med besparingsutredningens förslag de tidigare utbetalade tilläggslånen, som enligt riksdagsbeslut åren 1957 och 1959 voro uppsagda till amortering, från den 1 juli 1960 skulle förräntas med en räntesats på fyra procent;

4) besluta, att räntefria stående delar av egnahemslån, som beviljats under tiden 1948—1 juli 1953, skulle fr. o. m. den 1 juli 1960 förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet i enlighet med besparingsutredningens förslag;

5) besluta, att lånegränserna för tertiärlån, som beviljats efter den 1 juli 1960, skulle sänkas från nuvarande 95 till 92 procent av det godkända anskaffningsvärdet för bostadsrättshus samt från 100 till 97 procent för s. k. allmännyttiga bostadsföretag.

I de likalydande motionerna *I: 500* (av herr Svärd) och *II: 336* (av herrar Källenius och Magnusson i Borås) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skulle vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I de likalydande motionerna *I: 501* (av herr Svärd) och *II: 335* (av herrar Källenius och Magnusson i Borås) hade

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

hemställts, att riksdagen måtte besluta att såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra skulle åläggas

dels att till Kungl. Maj:t redovisa sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt de för fonduppbyggningen tillämplade principerna, bland annat i fråga om avskrivningar,

dels att till statens hyresråd fortlöpande anmäla alla inträffade hyresändringar liksom de kalkyler, som legat till grund för desamma.

I motionerna *II: 187* (av fru Holmqvist och herr Bengtsson i Halmstad) hade hemställts, att maximeringen av lägenhetsytan för egnahemmen måtte kunna få överskridas i sådana fall, då särskilt ömmande omständigheter föreläge.

I motionen *II: 436* (av herrar Gustafsson i Skellefteå och Wedén) hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 4 659 800 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

att riksdagen måtte

I. beträffande bostadsbyggandets storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna *I: 158* och *II: 237*, *I: 352* och *II: 439* samt *I: 345* och *II: 446*, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

II. beträffande bostadsbyggandets fördelning på hustyper med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna *I: 350* och *II: 435*, *I: 57* och *II: 66* samt *I: 352* och *II: 439*, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

III. avslå i motionerna *I: 158* och *II: 237* samt *I: 345* och *II: 446* framställda yrkanden beträffande uppdrag åt bostadsutredningen att pröva vissa bostadspolitiska frågor;

IV. beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med avslag å motionerna *I: 241* och *II: 301*, *I: 351* och *II: 438*, *I: 58* och *II: 65* samt *I: 345* och *II: 446*, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

V. beträffande högsta belåningsvärden för bostadshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

VI. avslå i motionerna *I: 500* och *II: 336* framställt yrkande beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag;

VII. avslå i motionerna *I: 501* och *II: 335* framställt yrkande beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra;

VIII. beträffande bestämmelserna om ränteeftergift i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna *I: 158* och *II: 237*, *I: 58* och *II: 65*, *I: 345* och *II: 446* samt *I: 352* och *II: 439*, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

IX. beträffande bestämmelserna angående beviljande av familjebostadsbidrag för förfluten tid i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna *I: 58* och *II: 65*, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

X. avslå i motionerna *I: 58* och *II: 65* framställt yrkande beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av familjebostadsbidrag;

XI. beträffande höjning av familjebostadsbidragen med avslag å motionerna *I: 349* och *II: 443*, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XII. beträffande pensionärsbostadsbidrag för lägenhet i hus finansierade med egnahemslån i anledning av motionerna *I: 159* och *II: 235* i skrivelse till Kungl.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XIII. beträffande statens stöd för nybyggnad och upprustning av bostäder åt samerna med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad utskottet anfört;

XIV. beträffande räntesatsen för förbättringslån med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XV. avslå i motionerna I: 58 och II: 65 framställt yrkande beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av räntefritt stående förbättringslån;

XVI. beträffande bestämmelsen om viss högsta lägenhetsyta såsom villkor för egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 187 ävensom med avslag å motionerna I: 243 och II: 303 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XVII. beträffande slopande av den räntefria stående delen av egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 25 och II: 37 samt I: 158 och II: 237, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XVIII. avslå i motionerna I: 239 och II: 307 framställt yrkande beträffande utredning angående inkomstprövat stöd till egnahemsbyggandet;

XIX. beträffande generellt återkrav av beviljad räntefri stående del av egnahemslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 57 och II: 66 samt I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XX. avslå i motionerna I: 57 och II: 66 framställt yrkande beträffande återbetalning av egnahemslån i samband med ägarbyte;

XXI. beträffande räntesatsen för egnahemslån med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXII. avslå i motionerna I: 246 och II: 305 framställt yrkande beträffande lån och bidrag till bostadsegenhet i samband med ägarbyte;

XXIII. beträffande räntesatsen för tertiärlån med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXIV. beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXV. avslå i motionerna I: 58 och II: 65 framställt yrkande beträffande uttagande av en särskild förvaltningsavgift;

XXVI. beträffande ränta å återkrävda tilläggs lån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXVII. beträffande räntesatsen för tvätter- och tvättcirkellån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad utskottet anfört;

XXVIII. beträffande utredning angående lån till tvätterier i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom riksdagens revisorers förevarande uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXIX. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under I—XXVIII, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960 förordade ändringar;

XXX. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, I: 158 och II: 237 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 195 000 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

XXXI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 349 och II: 443, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 130 000 000 kronor;

XXXII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 22 000 000 kronor;

XXXIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inrättande av pensionärs-hem för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

XXXIV. till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor;

XXXV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 865 000 000 kronor;

XXXVI. till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1960/61 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 820 000 000 kronor;

XXXVII. till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1960/61 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor;

XXXVIII. medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

XXXIX. till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1960/61 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 90 000 000 kronor;

XL. till Lån till anordnande av kollektiva tvätterier för budgetåret 1960/61 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor;

XLI. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960 förordat;

XLII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 092 200 kronor;

XLIII. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1960 förordat;

XLIV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt II: 436, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under denna punkt införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 676 800 kronor;

XLV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 759 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

b) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 685 000 kronor;

XLVI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, till 1960 års bostadsräkning för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 400 000 kronor;

XLVII. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna I—XLVI särskilt berörda, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande bostadsbyggandets storlek

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 158 och II: 237, I: 352 och II: 439 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Jacobsson, Nestrup, Lundström* och *Malmberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 158 och II: 237, I: 352 och II: 439 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

c) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade,

samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 158 och II: 237 samt I: 352 och II: 439 ävensom med bifall till motionerna I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanternas anförts;

2) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Ragnar Bergh, Nestrup, Lundström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmberg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Cassel, Hansson* i Skegrie, *Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka beträffande bostadsbyggandets fördelning på hustyper ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets fördelning på hustyper i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 350 och II: 435 ävensom med bifall till motionerna I: 57 och II: 66 samt I: 352 och II: 439, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

3) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka beträffande uppdrag åt bostadsutredningen att pröva vissa bostadspolitiska frågor ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 158 och II: 237 samt med bifall till motionerna I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att av reservanternas angivna riktlinjer för bostadspolitiken måtte prövas inom bostadsutredningen;

4) beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet i anledning av motionerna I: 58 och II: 65, I: 241 och II: 301, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 351 och II: 438, I: 345 och II: 446, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Nestrup, Lundström, Malmborg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Hansson* i Skegrie och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet i anledning av motionerna I: 345 och II: 446 och med bifall till motionerna I: 351 och II: 438, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 241 och II: 301, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

5) av herrar *Ivar Johansson, Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Svensson* i Stenkyrka, *Cassel, Hansson* i Skegrie och *Källenius*, vilka beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser å kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag ansett, att utskottets yttrande i denna fråga bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VI hemställa, att riksdagen måtte beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag med bifall till motionerna I: 500 och II: 336 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

6) av herrar *Ivar Johansson, Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Svensson*

i Stenkyrka, *Cassel, Hansson* i Skegrie och *Källenius*, vilka beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under VII hemställa, att riksdagen måtte beträffande viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade och därmed i belåningshänseende jämställda företag och andra med bifall till motionerna I: 501 och II: 335 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

7) beträffande bestämmelserna om ränteeftergift

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under VIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 345 och II: 446, I: 352 och II: 439 ävensom med bifall till motionerna I: 58 och II: 65 samt med avslag å motionerna I: 158 och II: 237, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Jacobsson, Nestrup, Lundström* och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 58 och II: 65, I: 345 och II: 446 ävensom med bifall till motionerna I: 352 och II: 439 samt med avslag å motionerna I: 158 och II: 237, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad reservanterna anfört;

c) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under VIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande bestämmelserna om ränteeftergift i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 58 och II: 65, I: 352 och II: 439 även som med bifall till motionerna I: 345 och II: 446 samt med avslag å motionerna I: 158 och II: 237, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

8) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av familjebostadsbidrag ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under X hemställa, att riksdagen måtte beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av familjebostadsbidrag med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

9) beträffande höjning av familjebostadsbidragen

a) av herrar *Thun, Herbert Larsson, Jansson* i Kalix, *Persson* i Växjö, *Johansson* i Norrköping och *Kellgren*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XI hemställa, att riksdagen måtte beträffande höjning av familjebostadsbidragen i anledning av motionerna I: 349 och II: 443, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

b) av fru *Wallentheim*, som dock ej antytt sin mening;

10) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka beträffande räntesatsen för förbättringslån ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XIV hemställa, att

riksdagen måtte beträffande räntesatsen för förbättringslån med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

11) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av räntefritt stående förbättringslån ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XV hemställa, att riksdagen måtte beträffande ändring av grunderna för inkomstprövning av räntefritt stående förbättringslån med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

12) beträffande bestämmelserna om viss högsta lägenhetsyta såsom villkor för egnahemslån av herr *Källenius*, utan angiven mening;

13) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka beträffande utredning angående inkomstprövat stöd till egnahemsbyggandet ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under XVIII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 239 och II: 307 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om inkomstprövat stöd till egnahemsbyggandet;

14) beträffande generellt återkrav av beviljad räntefri stående del av egnahemslån

a) av herrar *Jacobsson, Ragnar Bergh, Nestrup, Lundström, Skoglund* i Doverstorp och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herrar *Cassel, Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XIX hemställa, att riksdagen måtte beträffande generellt återkrav av beviljad räntefri stående del av egnahemslån i anledning

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 57 och II: 66 samt med bifall till motionerna I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XIX hemställa, att riksdagen måtte beträffande generellt återkrav av beviljad räntefri stående del av egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 57 och II: 66 samt I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

15) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Ragnar Bergh, Nestrup, Lundström, Skoglund* i Doverstorp, *Malm-borg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Cassel, Hansson* i Skegrie, *Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka beträffande återbetalning av egnahemslån i samband med ägarbyte ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XX hemställa, att riksdagen måtte beträffande återbetalning av egnahemslån i samband med ägarbyte i anledning av motionerna I: 57 och II: 66, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

16) beträffande räntesatsen för egnahemslån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under XXI hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntesatsen för egnahemslån i anledning av motionerna I: 345 och II: 446 samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXI hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntesatsen för egnahemslån med bifall till motionerna I: 345 och II: 446 ävensom med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

17) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Nestrup, Lundström, Malm-borg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Hansson* i Skegrie och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande lån och bidrag till bostadsegnahem i samband med ägarbyte ansett, att utskottets yttrande i denna fråga bort erhålla den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXII hemställa, att riksdagen måtte beträffande lån och bidrag till bostadsegnahem i samband med ägarbyte i anledning av motionerna I: 246 och II: 305 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

18) beträffande räntesatsen för tertiärlån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntesatsen för tertiärlån i anledning av motionerna I: 345 och II: 446 samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntesatsen för tertiärlån med bifall till motionerna I: 345 och II: 446 ävensom med avslag å

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

19) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Ragnar Bergh, Nestrup, Lundström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmberg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Cassel, Hansson* i Skegrie, *Gustafsson* i Skellefteå och *Källenius*, vilka beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXIV hemställa, att riksdagen måtte beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid i anledning av motionerna I: 352 och II: 439 samt I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

20) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka beträffande uttagande av en särskild förvaltningsavgift ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXV hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 58 och II: 65 framställt yrkande om uttagande av en särskild förvaltningsavgift;

21) beträffande ränta å återkrävda tilläggs lån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXVI hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränta å återkrävda tilläggs lån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 352 och II: 439 samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Jacobsson, Nestrup, Lundström, Malmberg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken

Elmén samt herrar *Hansson* i Skegrie och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under XXVI hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränta å återkrävda tilläggs lån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 58 och II: 65 samt med bifall till motionerna I: 352 och II: 439, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

22) beträffande anslag till kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 7 a betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXX hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 58 och II: 65, I: 158 och II: 237 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 135 000 000 kronor;

b) av herrar *Jacobsson, Nestrup, Lundström* och *Malmberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 7 b betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXX hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 58 och II: 65, I: 158 och II: 237 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 175 000 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

c) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka under förutsättning av bifall till den med 7 c betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXX hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 58 och II: 65, I: 158 och II: 237 ävensom med bifall till motionerna I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 114 000 000 kronor;

23) beträffande anslag till bostadsrabatter

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 8 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under XXXI hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 349 och II: 443 samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 103 000 000 kronor;

b) av herrar *Thun, Herbert Larsson, Jansson* i Kalix, *Persson* i Växjö, *Johansson* i Norrköping och *Kellgren*, vilka under förutsättning av bifall till den med 9 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXXI hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 349 och II: 443 samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1960/61 under femte huvud-

titeln anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

c) av fru *Wallentheim*, som likväl ej antytt sin åsikt;

24) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 11 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXXII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

25) beträffande bidrag till inrättande av pensionärshem

a) av herrar *Herbert Larsson, Jansson* i Kalix, *Persson* i Växjö och *Johansson* i Norrköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXXIII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 160 och II: 236, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

b) av fru *Wallentheim*, som dock ej antytt sin mening;

26) beträffande ramen för preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande,

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 19 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXXV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 345 och II: 446, ävensom med bifall till motionerna I: 58 och II: 65,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 830 000 000 kronor;

b) av herrar *Jacobsson, Nestrup, Lundström och Malmberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 19 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattnings, som i reservationen angivits;

c) av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka under förutsättning av bifall till den med 1 c betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under XXXV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 58 och II: 65 samt I: 345 och II: 446, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1960/61 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 835 000 000 kronor;

27) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 4 a betecknade reservationen beträffande avlöningsstat för bostadsstyrelsen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under XLII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 892 200 kronor;

28) beträffande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka under förutsättning av bifall till den med 4 a betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattnings, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XLIV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionen II: 436 samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i denna reservation införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 076 800 kronor;

b) av herrar *Jacobsson, Nestrup, Lundström och Malmberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XLIV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 58 och II: 65 samt med bifall till motionen II: 436, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 659 800 kronor;

29) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel och Källenius*, vilka beträffande anslag till omkostnader för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna ansett, att utskottets yttrande i denna fråga bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XLV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1960/61 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 359 000 kronor;

b) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 535 000 kronor;

30) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka beträffande anslag till 1960 års bostadsräkning ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under XLVI hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 58 och II: 65, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till 1960 års bostadsräkning.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Källenius*, vilka anförde:

»I motionerna I: 58 och II: 65 liksom i motionerna I: 241 och II: 301 har hemställts att riksdagen måtte besluta, att den statliga långivningen för bostadsbyggandet skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1960 och ersättas med ett statligt kreditgarantisystem. I särskild reservation tillstyrkes från vårt håll detta yrkande. Trots detta kommer vi, för det fall att nämnda motionsyrkande ej bifalles av riksdagen, att reservationsledes taga ställning till och framföra yrkanden i anslutning till olika i Kungl. Maj:ts proposition och i avgivna motioner berörda problem även med utgångspunkt från att den statliga långivningen bibehålles. Våra yrkanden rörande dessa senare punkter är alltså alternativa.»

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det kan nog inte gärna bestridas att den bostadspolitiska diskussionen här i riksdagen har börjat bli en smula enformig. Meningsbrytningarna framträder år efter år på i huvudsak samma punkter, och argumenten förblir år efter år i huvudsak desamma. Jag

hoppas att inte hemfalla åt något överdrivet abstraherande om jag påstår att meningsbrytningarna i betydande utsträckning går tillbaka på rent grundläggande åtskillnader i uppfattningen om den ekonomiska politiken. Bostadspolitiken är ju en så pass integrerande del av den ekonomiska politiken över huvud taget att de grundläggande åtskillnaderna om denna nog är källan till meningsbrytningarna även när det gäller detaljer här. Ytterst hänger det samman med om man har en borgerlig eller en socialistisk syn på dessa problem.

För det nuvarande majoritetspartiet ter det sig ju önskvärt att bostadspolitiken hjälper till att förverkliga två ganska väsentliga socialdemokratiska programpunkter: den ena att man via nyproduktion av bostäder så småningom skall föra över bostadsbeståndet i samhällelig ägo, och den andra att staten skall behärska kapitalmarknaden. Det är i konsekvens med dessa strävanden som vi på detta område har en statsdirigerad kapitalanskaffning, en kapitalanskaffning som favoriserar ett visst slag av byggnadsföretag, en statsdirigerad ränta som inte sammanfaller med den allmänna räntenivån, en statsdirigerad igångsättning, en i viss mån statsdirigerad lokalisering av byggnadsföretagen och även en statsreglerad hyressättning. På alla dessa punkter — eller praktiskt taget alla — råder en motsättning mellan borgerlighetens krav på en fri ekonomi och den syn som man företräder på socialistiskt håll. Jag skulle tro att det är denna rent grundläggande åtskillnad som är orsaken till de motsättningar som råder även i detaljer.

För oss på den borgerliga kanten är det väsentliga att vi får fram så många goda bostäder som folkhushållet orkar med att bygga, att vi framställer dessa bostäder till sådana priser att hyresgäster med normala inkomster själva kan betala sina boendekostnader, och vidare att de som av ett eller annat skäl inte kan betala hyran skall få hjälp efter individuell prövning.

På detta sätt har jag velat ange de

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

grundläggande åtskillnaderna. Med talmannens tillåtelse skall diskussionen nu få röra sig över hela fältet, och jag skall därför för att vinna tid söka åstadkomma några gemensamma motiveringar till det knippe av reservationer, som representanter för den meningsriktning som jag tillhör avgett.

Jag skall allra först be att få ägna några ord åt kapitalförsörjningen inom bostadsproduktionen. Det sätt varpå denna är ordnad är enligt uppfattningen inom den grupp jag företräder sådant att man har anledning att hysa rätt allvarliga farhågor både för bostadsförsörjningen själv och för samhällsekonomin i övrigt.

På den långfristiga kapitalmarknaden står varje år till förfogande något mellan 2 1/2 och 3 miljarder kronor. Men efterfrågan på långfristiga lån ligger avsevärt över 4 miljarder. Staten själv beräknas nästa år behöva låna mellan 1 1/2 och 2 miljarder. Bostadsbyggandet gör anspråk på ungefär 2 miljarder utöver den lånegivning som staten sörjer för. Kommunerna gör anspråk på omkring 1/2 miljard. Därtill kommer behoven hos näringslivet och de enskilda. Det är såvitt jag förstår mot denna bakgrund som man bör se det i propositionen i år åter upprepade förslaget att man redan i förväg skall praktiskt taget bestämma hur många nya bostäder som skall byggas. Ett sådant fastställande innebär ju i realiteten en dirigering av kapitalmarknaden och en prioritering för en väsentlig del av den. Alla önskar givetvis att det skall byggas så mycket bostäder som möjligt, men man kan ju inte bygga mera än för de pengar som finns, och man kan inte helt bortse från att det finns andra angelägna investeringsbehov. Vi kan inte med ett bevarande av penningvärdet finansiera byggandet genom nytillverkade pengar.

Det är också att märka att även det sätt varpå staten finansierar sina budgetunderskott åstadkommer vissa komplikationer. Detta sker som bekant väsentligen över affärsbankerna. En indirekt följd därav är att affärsbankernas

likviditet ökat undan för undan, och det är för att strama åt likviditeten som man då och då släpper ut statslån. Men effekten av detta liksom statens eget stora lånebehov är till men för bostadsbyggandet. Särskilt tidvis kan det vara förhållandevis lätt att få byggnadskreditiv i affärsbankerna i avbidan på den slutliga låneregleringen. Men trängseln på den långfristiga kapitalmarknaden medför ju att det uppstår allt större svårigheter att få dessa byggnadskreditiv avlyfta, och i den mån de inte blir avlyfta ökas svårigheterna att få nya.

Med vad jag nu har sagt har jag velat visa att den ekonomiska politik som bedrivs medför vissa ogynnsamma verkningar på bostadsproduktionen. Jag har vidare velat visa att det kan vara vanskligt att praktiskt taget bestämma i förväg hur många bostäder som skall byggas under följande år. Med vår syn på dessa ting måste bostadsproduktionens omfattning liksom omfattningen av varje annan produktion bli beroende av människornas efterfrågan och av sparandets storlek. En prioritering via kapitalmarknaden av en viss produktion måste medföra en snedvridning och försena eller förhindra tillgodoseendet av andra angelägna investeringsbehov. När vi för vår del inom högergruppen rekommenderat ett kreditgarantisystem i stället för det nuvarande lånesystemet, har avsikten inte bara varit att på det sättet minska kostnaderna för den centrala dirigeringsapparaten med dess regionala utlöpare, utan vi har genom denna rekommendation framför allt velat vinna en decentralisering av kreditgranskningen och av kreditgivningen för att på det sättet åstadkomma en smidigare anpassning till kapitalmarknadens resurser och ett ökat hänsynstagande till andra investeringsbehov. Det är av samma skäl som vi anser det vara vanskligt att i förväg bestämma hur mycket som skall byggas.

Men så länge det ingår i majoritetens önskemål att staten skall behärska kapitalmarknaden och via den prioritera vissa utgifter, tvingas vi ju att — så länge majoriteten inte är bruten — dras

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

med de svårigheter som följer därav. I det sammanhanget är det ganska märkligt att majoriteten inte ens från sina egna utgångspunkter velat vara med om att tillskapa den säkerhetsventil för systemets funktionsduglighet, som ett samråd med riksbanksledningen vid den preliminära långivningen skulle innebära. Försiktigheten borde ju annars kräva att man, när man vill prioritera vissa utgifter, sörjde för att minska vådorna av den sortens politik. Majoriteten har i det sammanhanget hänvisat till att vad riksdagen beslutar har riksbanken och andra det vederbör att rätta sig efter. Men nog förefaller dylika anspråk förutsätta en förmåga av framtida bedömningar, som väl är ytterligt sällsynt.

Med detta, herr talman, har jag velat motivera vår ståndpunkt i fråga om bostadsbyggandets omfattning och vår rekommendation för ett kreditgarantisystem.

En annan väsentlig motsättning gäller de kvarblivande generella subventioner, som vi kallar för räntesubventioner, som vi kallar för räntesubventioner. Det är ganska intressant att se tillbaka och att lägga märke till hur motiveringarna har växlat när det gäller dessa generella subventioner över huvud taget. Under världskriget räknade vi med att den inflation vi då hade skulle bli av kort varaktighet, och det var med den motiveringen som riksdagen beslöt att genom generella subventioner kapa de kostnadstoppar som den, som man trodde, tillfälliga inflationen hade medfört. Men det visade sig att prisnivån inte sjönk efter kriget, utan efter kriget har vi haft en genomsnittlig penningvärdeförsämring på 4 procent varje år, och därför förändrades motiveringen efter kriget. Det hette nu att om vi inte skulle subventionera tillkomsten av nya bostäder, skulle vi få starkt splittrade hyresnivåer, vilket skulle bli olämpligt om vi inte samtidigt avskaffade hyresregleringen — och det ville man inte. Det var med den motiveringen som vi fortsatte kapitalsubventionerna, införde provisoriska tillägglån, höjde subventionen till egna hem o. s. v.

Men det visade sig att hyressplitt-

ringen fortsatte, och ännu en ny faktor kom in i spelet. Det skedde när man nödgades överge lågräntepolitiken och höjde kapitalräntorna. Med detta som motivering infördes räntesubventionerna.

Det har ju sedan visat sig att syftemålet, att minska eller undvika splittring i hyresnivåerna, har man inte uppnått, utan trots de subventioner vi just nu har till nyuppförda hus är den hyra som betalas direkt över hyreskontrakten mycket större än i icke subventionerade hus, som byggdes för 20 år sedan. Det är ju ingen överdrift att tala om hyresskillnader på omkring 20 kronor per kvadratmeter.

Jag skulle tro att orsaken här till är att den snabbhet med vilken inflationen fortgått under vår nådiga regering, har varit så stor att det skulle ha kostat alltför mycket pengar att subventionera bort hela kostnadsökningen. Ranteftergifterna har ju den obehagliga karaktären att deras sammanlagda belopp blir större år från år. För omkring tio år sedan kostade ranteftergifterna cirka 400 000 kronor. I det förslag som nu ligger på riksdagens bord beräknas de sammanlagda kostnaderna för nästa budgetår till 195 miljoner kronor, och vi har att räkna med att kostnaderna kommer att öka med cirka 45 miljoner kronor om året.

Mot bakgrunden av det nu anförda ter det sig i varje fall för mig som ganska egendomligt att man inom utskottet inte har velat vara med om att ta bort rantegarantien för lån som stått ute tio år eller mer och minska räntesubventionen i hus som uppförts efter år 1957. Det är egendomligt även därför att till följd av inflationen har ju kapitalskulderna för de äldre husen reellt sett minskat högst avsevärt. Dessa skulder har även de nedgått med cirka 4 procent om året. Denna omständighet jämte det faktum att räntorna i de äldre husen ju är beräknade efter en lägre räntefot borde ha talat till förmån för vårt förslag.

Det kan alltså slås fast att man med den nya subventionsväg man valt inte har lyckats uppnå det uppgivna syftet

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

att hålla den del av boendekostnaderna nere, som betalas över hyreskontraktet. Däremot har man ju lyckats bevara statens grepp över den produktionsgren det här gäller liksom statens grepp över kapitalmarknaden. Det kan ifrågasättas, om det inte är detta som är det egentliga motivet.

Detta var några ord om räntesubventionerna. Den motivering jag nu gett torde täcka ett antal av våra reservationer.

Den tredje väsentliga meningsskiljaktigheten rör vad som skulle kunna kallas tillämpningen av offentlighetsprincipen inom de kommunala och de s. k. allmännyttiga bostadsföretagen. Dessa företag arbetar ju väsentligen med statens medel, i den mån de inte så småningom har lyckats skapa egna fonder. Vi har ansett rimligt att dessa företag liksom andra förvaltare av statens medel borde tillämpa upphandlingskungörelsen både när det gäller infordrande och antagande av anbud.

Vi anser vidare, att offentlighetsprincipen bör tillämpas beträffande dessa företag även på så sätt att, då det i så betydande utsträckning rör sig om statens medel, en offentlig myndighet skall kunna få besked om hur företagets interna kapitalbildning åstadkommes, d. v. s. vilka fonder företagen har och efter vilka grunder som dessa fonder byggs upp. Så länge företagen inte behöver konkurrera på lika villkor med den enskilda företagsamheten utan favoriseras när det gäller kapitalförsörjningen, är ett sådant anspråk enligt min mening ganska blygsamt. Favoriseringen är ju motiverad av att dessa företag mer än andra skulle fylla en samhällslik funktion. Det vore därför logiskt om man här också tillämpade en offentlig insyn.

Med dessa ord har jag, herr talman, framlagt några generella synpunkter som enligt min mening täcker det mesta av våra reservationer. Jag ber således att få yrka bifall till de reservationer, som är betecknade 1 a, 2, 4 a, 5, 6, 7 a, 8, 10, 11, 14 a, 15, 16 a, 18 a, 19, 20, 21 a, 22 a, 23 a, 24, 26 a, 27, 28 a, 29 och 30.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Jag är överens med den föregående talaren om att bostadsfrågorna hör till den grupp av riksdagens eviga följeslagare som återkommer varje år vid denna tid. Kammaren bör därför vid det här laget vara ganska förtrogen med tongångarna — det kan inte undvikas att argumenten upprepas på åtskilliga punkter.

Som vanligt har till utskottets utlåtande i denna fråga fogats en rad reservationer. Detta kan i första hand ge intryck av bestående motsättningar som det inte finns några förutsättningar att överbrygga. Det oaktat vågar jag upprepa vad jag tillät mig påpeka vid bostadsdebatten i fjol, nämligen att de olika meningarna mer och mer börjat närma sig varandra på väsentliga punkter.

Det skulle inte förvåna om huvudintresset i denna debatt kommer att knytas till frågan om bostadsbyggandets omfattning och finansiering. På denna punkt föreligger det ju också tre olika reservationer.

I den reservation som avgivits av folkpartiet på denna punkt konstateras att bostadsbyggandet under de senaste åren legat på en nivå som ungefär svarar mot det fyraårsprogram som motionsvis framfördes från vårt håll och vilket då av regeringen betecknades som orealistiskt och verklighetsfrämmande.

Nu invändes häremot att den ökade omfattning som byggnadsverksamheten har fått under de senaste åren främst motiverats av konjunkturpolitiska skäl, i syfte att främja sysselsättningen inom byggnadsindustrin och bland byggnadsarbetarna.

När departementschefen nu förordar en väsentlig begränsning av minimiprogrammet sker detta under hänvisning till att det är svårt att bedöma i vad mån arbetsmarknadspolitiska skäl kommer att motivera att programmet utökas.

Detta resonemang reser frågan huruvida och i vilken mån en anpassning av bostadsbyggandets omfattning efter konjunkturers växlingar är motiverad. Vi bestrider inte för vår del att en sådan anpassning kan vara nödvändig och för-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

svarbar, men vi tror — som vi även framhållit i vår reservation — att de variationer som föranledes av arbetsmarknadspolitiska skäl måste hållas inom relativt snäva gränser. Byggnadsverksamheten är inte ett område som låter sig smidigt anpassas till konjunkturernas och arbetsmarknadens växlingar. Ett byggnadsföretag kräver lång förberedelse tid och kan svårigen avbrytas vid ett förändrat läge i konjunkturerna. Jag vill därför göra gällande att som regulator vid snabba växlingar på arbetsmarknaden har bostadsbyggandet ett begränsat värde.

Frågan om bostadsbyggandets storlek bör därför enligt vårt bedömande företrädesvis ses från andra utgångspunkter. Det faktiska läget på bostadsmarknaden och de ekonomiska förutsättningarna bör i första hand bli avgörande.

Vad gäller behovet av nya bostäder är det sannolikt att situationen har något förbättrats under de senaste åren. Vi vet dock att bostadsbristen på många håll alltså är ytterst besvärande. Vi har också anledning förutse att efterfrågan på bostäder kommer att kraftigt öka under 1960-talet med de starkt växande ungdomskullarna. Det är inte osannolikt att det årliga antalet giftermål kommer att öka med 20—25 procent fram till 1970. Att detta i förening med en fortlöpande standardstegring kommer att öka behovet av bostäder synes uppenbart. Mot denna bakgrund ter det sig alltså angeläget att bostadsproduktionen hålles på en relativt hög nivå.

Frågan om bostadsbyggandets plats inom den allmänna investeringsramen förtjänar givetvis att diskuteras. Att därvid måste uppstå synnerligen kinkiga avvägningsproblem skall ingalunda förnekas. Skall man kunna bibehålla byggandets omfattning framstår det därför som ett angeläget villkor att sparandet inom bostadssektorn underlättas och att, bl. a. genom sänkning av vissa lånegränser, anspråken på den statliga tertiärlånegivningen minskas och att en ökad produktion inom den fastställda kostnadsramen därigenom möjliggöres.

I reservation 2, som är gemensam för

de tre oppositionspartierna, diskuteras frågan om bostadsbyggandets fördelning på olika hustyper. Utvecklingen synes peka på ett växande intresse för egnahemmet som bostadsform. Det synes därför rimligt att egnahemsbyggandet i fortsättningen får en större andel än hittills av den totala byggnadsvolymen. Det kan komma att visa sig att det uppstår svårigheter att få hyresgäster i de hyreskomplex som uppföres i städernas utkanter och i större och medelstora samhällen. Erfarenheten torde redan ha gett belägg härför på sina håll. Den växande bilismen gör människorna mer och mer oberoende av bostadens läge i förhållande till arbetsplatsen.

I många avseenden, inte minst ur sociala och allmänna trivselsynpunkter, är egnahemmet som bostadsform att föredraga och därför också värt uppmuntran.

I reservation 4 b, som avgivits av folkpartiet och centerpartiet, föreslås att frågan om införande av kreditgarantisystem för långivning till bostadsbyggande blir föremål för Kungl. Maj:ts prövning och att förslag i ärendet förelägges 1961 års riksdag. Denna fråga är ingalunda ny. Från olika håll, bl. a. från regeringssidan, har man uttalat sitt intresse för denna finansieringsform, men samtidigt ser man till att ingenting händer. Tillåt mig att i största korthet rekapitulera en del av vad som har förekommit på detta område.

Frågan behandlades av 1945 års bankkommitté och 1950 års besparingsutredning. År 1955 avlämnade landshövding Lemne en promemoria i ärendet. Bostadspolitiska utredningen tillstyrkte i princip systemet med kreditgarantier men fann kreditmarknadsläget ogynnsamt för en omedelbar övergång. Vid 1958 års riksdag framhöll chefen för socialdepartementet att förutsättningarna nu var gynnsammare än tidigare och lovade att låta närmare undersöka frågan. Riksdagen anslöt sig till departementschefens mening. Hösten 1958 utarbetades inom socialdepartementet en promemoria angående utformningen av ett statligt kreditgarantisystem på bostadsom-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

rådet. Frågan behandlades av 1959 års riksdag som ansåg att en förutsättningslös prövning borde komma till stånd. Besparingsutredningen föreslog att »åtgärder snarast vidtages för att ersätta den statliga bostadslångivningen med ett kreditgarantisystem». I motioner och utskottsreservationer har från olika håll vid ett flertal riksdagar påyrkats en övergång till kreditgarantier. Slutligen kan erinras om att socialministern i en interpellationsdebatt i andra kammaren den 11 december 1959 på tal om införande av kreditgarantisystem förklarade att han »varit mycket intresserad av detta».

Frågan behandlas i utskottsmajoritetens utlåtande på s. 40 och 41. Även nu har man lyckats åstadkomma en variant på de skruvade formuleringar man tidigare rört sig med, vilket leder fram till att man yrkar avslag på motionsyrkandena på denna punkt. Man anser sålunda att ingenting skall göras för att föra frågan vidare.

Jag nästan ber om ursäkt för detta påpekande men jag kan inte underlåta att säga att jag tycker att utskottets utlåtande närmast är skrattretande mot bakgrunden av vad som förekommit när jag läser dess formulering i sista punkten, där det heter: »Utskottet anser att de förra året anförda skälen för att gå försiktigt fram vid prövning av frågan om införande av kreditgarantier på bostadsområdet alltför äger giltighet.»

I fråga om försiktighet medger jag gärna att både utskottets och regeringens attityd fyller högt ställda anspråk. Tydligt avser man att driva försiktigheten därhän, att ingenting kommer att hända vare sig nu eller framdeles, samtidigt som man fortsätter att dokumentera sitt platoniska intresse för de framförda förslagen.

Vi har redan nu ett omfattande system med statliga kreditgarantier exempelvis när det gäller långivningen för jordbrukets rationalisering, som fungerar utmärkt. Även om vi inte kan ansluta oss till högerns förslag om en omedelbar övergång till kreditgarantisystem finner vi det i högsta grad angeläget att frågan

förberedes på ett sådant sätt att förslag i ärendet kan föreläggas 1961 års riksdag.

Alla synes numera eniga om att en successiv avveckling av det generella bostadsstödet bör äga rum, frågan är närmast i vilken takt detta bör ske. I likhet med besparingsutredningens enhälliga förslag förordar vi att räntan på underliggande krediter från den 1 januari 1960 höjes med en halv procent för hus som påbörjats före den 1 januari 1958. Därigenom skulle vinnas en besparing på cirka 20 miljoner kronor för nästa budgetår och 40 miljoner kronor för därpå följande budgetår.

I reservation 14 a, gemensam för högern och folkpartiet, förordas att räntefria stående delar av egnahemslån som beviljats under tiden 1948—1953 från och med den 1 juli 1960 skall förräntas och amorteras till hälften av det beviljade beloppet. Vi anser att räntan bör sättas till fyra procent och amorteringstiden till 25 år. Den årliga inkomsten för statsverket av räntor och amorteringar enligt förslaget beräknas till cirka 20 miljoner kronor per år.

Reservanterna anser att denna fråga har kommit i ett nytt läge sedan Kungl. Maj:t numera föreslagit att kapitalsubventionerna till nyproducerade egna hem skall upphöra, vilket utskottet även tillstyrker. Besparingsutredningen framhöll också i sitt betänkande att skälen för uppsägning av räntefria stående delar av egnahemslån blir starkare om kapitalsubventioner till nya hus slopas. Det är den situation som nu föreligger.

I reservation nr 15 föreslås vissa lättnader i villkoren beträffande försäljning och övertagande av belånade egnahem. Förslaget innebär enligt vårt förmenande vissa praktiska fördelar och skulle bl. a. kunna medverka till att främja en önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden. Reservationen är gemensam för högern, centerpartiet och folkpartiet.

I reservation nr 17 av folkpartiet och centerpartiet behandlas en fråga som varit föremål för riksdagens prövning åtskilliga gånger tidigare. Det gäller frågan huruvida egnahemslån skall kunna

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

beviljas i samband med försäljning av äldre i gott stånd varande bostadshus inom, försöksvis, Bohusläns kustområde. Utskottet anför att några nya skäl för att aktualisera frågan inte framkommit, varför förslaget avstyrkes. Reservanterna finner inte utskottets avlagsmotivering övertygande och anser sig kunna hävda att skälen för bifall alltså är lika starka och att det inte kan vara en tillfredsställande ordning att man inom ett område, där det i och för sig finns överskott på bostadsfastigheter, skall tvingas att bygga nya, på sitt sätt överflödiga hus för att ekonomiskt kunna ordna sin bostadsfråga.

Frågan om lånegränser och amorteringstid, som inledningsvis beröres i reservationerna till punkt 1, behandlas i reservation 19, vilken är gemensam för de tre oppositionspartierna. Här föreslås en viss sänkning av lånegränserna för flerfamiljshus, vilket på sin tid även föreslogs av bostadspolitiska utredningen. Åtgärden skulle enligt reservanternas mening innebära, att beviljade anslag räckte till för ett större antal lägenheter, att ett ökat sparande skulle tillskapas och att konkurrens mellan olika företagsformer skulle kunna ske på mera likartade villkor. I reservationen föreslås även att den del av tertiärlånen, som överstiger 85 procent, skall amorteras på 25 år.

I reservation 21 b föreslås av centerpartiet och folkpartiet att tidigare återkrävda tilläggs lån skall löpa med 4 procents ränta. Genom en sådan åtgärd minskas också skillnaderna i kapitalkostnader mellan olika årgångar hus. Enligt besparingsutredningen skulle den årliga ränteinkomsten komma att belöpa sig till 20 miljoner kronor.

Till sist ber jag att i korthet få erinra om reservation 28 b, rörande länsbostadsnämndernas avlöningsstat, där Kungl. Maj:t föreslår en utökning av antalet ledamöter i nämnderna. Vi finner denna ökning omotiverad och yrkar därför slag på denna punkt.

Jag har därmed, herr talman, berört det väsentliga i de reservationer, som biträts från vårt håll, och jag ber att få yrka bifall till reservationerna. 1 b, 2,

4 b, 7 b, 14 a, 15, 17, 19, 21 b, 22 b, 26 b och 28 b.

Herr LARSSON, NILS THEODOR,

(cp):

Herr talman! Det vanligaste argumentet i den bostadspolitiska debatten är att byggnadskostnaderna stigit så markant, att den nuvarande omfattningen av statens stöd är oundgängligen nödvändig även i fortsättningen. Det är riktigt att byggnadskostnaderna stigit, men det är inte fråga om en stegring, som mera väsentligt avviker från den allmänna kostnadsutvecklingen i landet. Förekommer en avvikelse, består denna i att byggnadskostnaderna inte stigit fullt så kraftigt som det allmänna kostnadsläget förändrats uppåt. Under tidsperioden 1945—1958 steg byggnadskostnaderna med 63 procent, men levnadskostnaderna — eller konsumentprisindex — steg under samma tid med 67 procent.

De stegrade kostnaderna säger emellertid bara halva sanningen. Man måste givetvis också beakta inkomstutvecklingen för att få en någorlunda tillfredsställande bild. Under den nämnda tidsperioden — 1945—1958 — steg den genomsnittliga timförtjänsten för män inom egentlig industri med 197 procent, alltså i runt tal tre gånger så mycket som byggnadskostnader och levnadskostnader. Dessa inkomster torde vara en någorlunda tillförlitlig mätare på den allmänna tendensen i inkomstutvecklingen och innebära en mycket betydande ökning även av realinkomsterna.

Självfallet återspeglar sig detta i de s. k. hyresprocentalen, d. v. s. bostadskostnadens eller hyrans procentuella andel av medelinkomsten. 1951 års bostadsutredning kunde påvisa, att hyresprocentalet under perioden 1945—1950 sjönk från i runt tal en fjärdedel till knappt en femtedel vad gällde nyproducerade bostäder av 1945 års standard. Den senaste bostadspolitiska utredningen kunde konstatera en liknande utveckling. Denna utredning räknade bland annat med en annan standard och hade andra jämförelsegrupper. Alltnog — den

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

kunde konstatera att hyresprocenttalet under tiden 1950—1955 sjönk från i runt tal en fjärdedel till i runt tal en femtedel i fråga om nyproducerade lägenheter av 1950 års standard. Den allmänna tendensen under efterkrigstiden har sålunda varit att bostadskostnaden, trots högre bostadsstandard, kommit att ta en allt mindre del av inkomsterna i anspråk. Utvecklingen har inte tidsmässigt varit jämn och den gäller inte i lika hög grad för alla folkgrupper, men knappast någon folkgrupp torde ha fått vidkännas en negativ utveckling i detta avseende. Tendensen är allmän och entydig.

Dessa omständigheter påverkar givetvis förutsättningarna för bostadspolitik. Låt oss börja med den s. k. hyressplittringen. Ett väsentligt mål för bostadspolitik är ju att motverka hyressplittringen. Man kan emellertid konstatera, att den nuvarande inriktningen av bostadspolitik uppammar en hyressplittring i stället för att motverka den. Ett hus uppfört t. ex. 1945 har givetvis betydligt lägre kapitalkostnader än de hus som uppförts under senare år. Som här nämnts har byggnadskostnaderna stigit med över 60 procent under åren 1945—1958. Dessutom har lånen amorterats i betydande utsträckning och fyrtiotalshusen har därjämte mycket förmånliga statliga lån, nämligen sådana med räntan bunden till 3 procent. Självfallet avspeglar sig detta i de årliga kapitalkostnaderna. Enligt besparingsutredningen utgör den årliga kapitalkostnaden cirka 18 kronor per kvadratmeter i hus, som uppförts åren 1942—1945. I hus som uppförts 1959 utgör den årliga kapitalkostnaden däremot cirka 27 kronor per kvadratmeter. Hyressplittringen är sålunda betydande.

Vill man genom bostadspolitik motverka denna hyressplittring får man tänka sig en annan uppläggning av subventioneringen än den man nu har. Ränteeftergifterna till hus som uppförts under 1940-talet och under 1950-talets första år ökar i stället för minskar hyressplittringen. För vår del förordar vi fördenskull att den garanterade räntan

upphör att gälla för dessa hus. Även om man räknar i lika standard kommer det ändå att vara billigare att bo i 40-talshusen än i de hus som byggts senare under 1950-talet. Det finns enligt centerpartiets mening icke skäl för dessa generella subventioner till 40-talshusen. De motverkar den bostadspolitiska målsättningen i fråga om hyressplittringen.

Ett liknande förhållande kan påvisas mellan de hus som uppförts under 1950-talets första hälft och de hus som nu uppföres. Enligt besparingsutredningen utgör kapitalkostnaden cirka 20 kronor per kvadratmeter i hus som uppförts 1952, medan den för 1959 års hus utgör cirka 27 kronor per kvadratmeter. I syfte att motverka denna hyressplittring förordar vi i centerpartiet en räntegarantitrappa från 1952 och framåt. För år 1952 och de närmaste följande åren får alltså den garanterade räntan sättas högt för att sedan trappas av nedåt. Härigenom skulle splittringen i hyra mellan hus som uppförts i början av 1950-talet och hus som uppförts under de senare åren minskas i betydande utsträckning.

Den nu rådande hyressplittringen har en negativ verkan också på en annan av bostadspolitikens målsättningar, nämligen syftet att främja nyproduktionen. Nyproduktionen av bostäder torde påverkas främst av två omständigheter, dels av tillgången på kapital, dels av den allmänna efterfrågan på bostäder. Det är denna senare faktor som enligt vår mening påverkas negativt av hyressplittringen. Det är relativt sett inte dyrare att bo i dagens nyproducerade lägenheter än vad det 1945 var att bo i de lägenheter som då var nybyggda. Vad som här inverkar negativt torde alltså vara jämförelsen med den billigare hyran i de äldre bostäderna — och denna billigare hyra är ju till viss del en följd av subventioneringen. Man kan på goda grunder anta att subventionerna till de äldre husen har en negativ inverkan på efterfrågan på nya bostäder. De nya ter sig dyra i förhållande till de äldre. Ibland försvaras den nuvarande subventioneringen med påståendet att

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

man vill slå vakt om nyproduktionen. Dylika påståenden är icke välgrundade.

Inom centerpartiet anser vi att man med lärdom av efterkrigstidens utveckling på bostads- och hyresmarknaden måste komma fram till en omprövning av bostadspolitiken. En bostadsproduktion på hög nivå är allttjämt eftersträfvärd. Produktionen främjas emellertid inte av den nuvarande subventioneringen. Snarare förhåller det sig tvärtom. Skall produktionen främjas, måste subventioneringen läggas om till ett initialstöd. I motioner från vårt håll har föreslagits att utformningen av ett sådant initialstöd närmare bör prövas och utredas. Syftet med ett sådant stöd måste vara att utjämna de första årens relativt sett höga kostnader. Stödet bör knytas till ett hyresprocenttal, vars grunder närmare bör prövas vid utredningen.

Utvecklingen efter andra världskriget har varit sådan att stegringar av byggnadskostnaderna temporärt har medfört högre hyresprocenttal i de nyproducerade bostäderna, men efter en viss tid har de genomsnittliga inkomsterna hunnit fatt, så att hyresprocenttalet kommit att framstå som normalt och acceptabelt. När så blir fallet menar vi att stödet bör avvecklas. Det finns ingen motivering för att, såsom nu sker, genom generella subventioner ytterligare sänka boendekostnaden i hus, där kostnaden utan subventionering är lägre än i nyare hus med subventionering — trots lika standard i övrigt.

Ett initialstöd kan givetvis utformas på olika sätt. Under nu överskådlig tid synes det dock lämpligt att det får utgå i form av ränteeftergifter. Framgent kan det dock övervägas om det inte är möjligt att övergå till en sådan annuitetsbetalning på bostadslånen att de inledande amorteringarna blir mindre, varigenom ett initialstöd sålunda lämnas.

De synpunkter som hittills anförts gäller generella eller genomsnittliga förhållanden. Men den som inte följt med i den allmänna inkomstutvecklingen utan i fråga om inkomst i förhållande till försörjningsbörda tillhör en s. k. ef-

tersatt grupp har givetvis ingen glädje av de genomsnittliga inkomsternas utveckling. Det är dock självklart att det inte behövs generella subventioner för att bereda de eftersatta grupperna möjlighet att anskaffa en god bostad. Man bör i stället satsa på dessa eftersatta inkomstgrupper direkt, vilket också sker genom de behovsprövade stödformerna inom bostadspolitiken.

Vi inom centerpartiet vill slå vakt om dessa socialt motiverade insatser. Till eftersatta grupper i den meningen, att inkomsterna i förhållande till försörjningsbörda ter sig tämligen små, måste räknas bl. a. många barnfamiljer. Med nuvarande nivå på folkpensionerna måste vi också räkna pensionärerna till de eftersatta grupperna. Vidare har ju invaliderna ett speciellt handikapp när det gäller bostadsanskaffningen. De måste ju ofta ha specialinredda bostäder. De speciella stödformerna, familjebostadsrabatterna, pensionärsbostadsbidragen, stödet till invalidbostäderna o. d. kan alltså inte ifrågasättas. Möjligen kan man diskutera formerna för dessa stöd, men vi i centerpartiet kan inte gå med på åtgärder, som ställer exempelvis barnfamiljerna i de lägre inkomstskikten utanför den inkomstutjämning, som nu kommer dem till del via bostadsrabatterna. I fråga om pensionärsbostadsbidraget noterar vi utskottets utlåtande med tillfredsställelse. Pensionärsbostadsbidraget utgår nu endast till pensionärsbostäder i flerfamiljshus. Förra året motionerade vi från vårt håll om en sådan ändring, att bidraget skulle utgå även till pensionärsbostäder i egna hem. Annars får ju särskilt landskommunerna en sämre ställning när det gäller att lösa många pensionärs bostadsfråga. Förra året intog utskottet en positiv hållning och förutsatte att Kungl. Maj:t skulle ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och i sinom tid framlägga förslag för riksdagen. Något sådant förslag har emellertid inte kommit, varför vi från vårt håll återigen motionerat i frågan och hemställt om förslag till årets riksdag. Utskottet har intagit en mycket positiv hållning. Utskottet anser att det redan

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

för nästa budgetår bör öppnas en möjlighet att bevilja pensionärsbostadsbidrag för lägenhet i egnahem. Kungl. Maj:t bör fastställa villkor för dessa bidrag och återkomma till riksdagen i ärendet.

En annan huvuduppgift för en socialt inriktad bostadspolitik måste enligt vår mening vara att främja förbättringen av bostäder, vilkas standard inte är tillfredsställande. Här finns ju genom förbättringslånen en stödform som visat sig lämplig, inte minst därför att den varierar vad det gäller villkoren för ränta och amortering. Enligt vår mening bör emellertid motsvarande stöd finnas tillgängligt även vid egnahemsbyggandet, när nu den räntefria stående delen av egnahemslånen skall upphöra att utgå.

I reservation nr 13 har yrkats på en utredning om ett inkomstprövat stöd till egnahemsbyggande i likhet med vad som nu gäller i fråga om förbättring av bostad. Därigenom skulle de inkomstsvaga kunna få ett stöd som vore välmotiverat. Jag ansluter mig till yrkandet i den reservationen.

Bakgrunden till de yrkanden som gjorts från centerhåll i utskottet grundar sig alltså på uppfattningen att bostadspolitiken bör inriktas dels på ett ändamålsenligt stöd till bostadsproduktionen, så att denna kan försiggå under betryggande omständigheter, dels på att möjliggöra för de inkomstsvaga grupperna att skaffa en god bostad och dels slutligen på att befrämja förbättrandet av bostäder av mindre god standard. För dessa ting behövs emellertid inte de nuvarande omfattande, generella subventionerna.

I fråga om räntorna å bostadslånen är det från vårt håll att säga, att det allmänna ränteläget under senare år legat i genomsnitt 2 procent högre än under 1950-talets första hälft. En viss anpassning av bostadsräntorna till detta högre ränteläge har ägt rum. Såväl den garanterade räntan som räntan på de statliga lånen har höjts, närmare bestämt med en halv respektive en procent. Vi förordar nu att det högre ränteläget tillåtes slå igenom med ytterligare en halv procent i fråga om hus, till vilka prelimi-

nära beslut om lån beviljats efter den 1 januari 1958.

Utskottet säger att detta medför en hyreshöjning med cirka 150 kronor för en tvårumslägenhet som färdigställd under de två senaste åren. Detta skall inte bestridas. Det blir cirka 12 kronor 50 öre i månaden eller omkring 3 kronor per vecka. Utskottsmajoriteten vill att den högre räntan — jämfört med 1950-talets första hälft — skall få slå igenom men endast med en fjärdedel på de nyare husen. Vi förmenar att den bör få slå igenom med hälften.

Avsikten med ränteskyddet på bostadsområdet är att skyddas mot tillfälligt höga räntor. Man kan emellertid inte kalla det nuvarande ränteläget för tillfälligt. Räntan har ju alltsedan år 1957 legat i stort sett 2 procent över den nivå, som rådde under 1950-talets första hälft. Från vårt håll anser vi alltså att räntehöjningen bör slå igenom med åtminstone hälften. Den andra hälften må betraktas som ett skydd mot en tillfälligt hög ränta.

Inom centerpartiet har vi ställt frågan, om det är tillrådligt att hålla bostadsproduktionen på så hög nivå som rätt under senare år, då vi producerat i runda tal 69 000 respektive 70 000 bostäder under åren 1958 och 1959. Inom näringslivets övriga sektorer råder brist på kapital, som särskilt för småföretagsamheten är mycket besvärande. Den nya situation, som vårt näringsliv kommit in i genom tillkomsten av sextatsunionen och anslutningen till EFTA, skärper kraven på näringslivet. Det är nödvändigt att näringslivets rationalisering och effektivisering av produktionen underlättas och främjas i möjligaste mån. För den skull måste vi något hålla tillbaka bostadsbyggandet.

Förra året gällde det preliminära lånebeslutet 63 000 lägenheter som minimum. Den siffran fick överskridas med 7 000. På den höga nivån kan vi sannolikt inte kvarbli. För vår del menar vi att detta måste beaktas, när den preliminära låneramen nu skall fastställas. Vi förordar att minimiprogrammet fastställas till 60 000 lägenheter, en siffra

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

som givetvis kan få överskridas i likhet med vad som gällt under senare år, för den händelse det befinnes möjligt. Därigenom ökas utrymmet för investeringar i näringslivet med cirka 150 miljoner kronor. Detta utrymme bör enligt vår mening utnyttjas på ett sådant sätt att man stärker företagsamheten och näringslivet särskilt i de sysselsättnings-svagare områdena i vårt land. Därigenom kan även trycket på inflyttnings-orternas bostadsmarknad lättas — det är ju främst i dessa orter som bostads-bristen dröjer sig kvar.

Utskottsmajoriteten antyder i sin motivering att omflyttningar på arbetsmarknaden är önskvärda och bör underlättas bl. a. genom ett bostadsbyggande på i princip oförändrad nivå. För vår del vill vi anmäla en något avvikande mening härvidlag. Den s. k. omflyttningsspolitiken är inte »önskvärd», men den är i viss utsträckning nödvändig, det medger vi. Ju mer vi kan vidtaga förebyggande åtgärder för att minska omflyttningsbehovet, desto bättre är det naturligtvis. Det är sådana förebyggande insatser av lokaliseringsspolitisk natur som vi i centerpartiet vill ha till stånd. För vår del tvivlar vi på att man utan lokaliseringsspolitiska insatser kan lösa problemen på bostadsmarknaden inom överskådlig tid.

Frågan om ett system med statliga kreditgarantier har ju åtskilliga gånger diskuterats här i kammaren. Den fylliga redovisning som herr Jacobsson nyss lämnade kan vara till fyllest. Vi i centerpartiet är överens med folkpartiet när det gäller införande av ett kreditgarantisystem, och jag skall därför inte fördjupa mig i frågan. Jag inskränker mig till ett par påpekanden. För det första skulle ett sådant system innebära betydande administrativa förenklingar och lättnader. För det andra är denna fråga i och för sig inte förknippad med det statliga stödet till bostadsmarknaden. Man har ju möjlighet till garanterad ränta på de statliga lånen. De olika uppfattningar om subventioneringens omfattning, som finns här i kammaren, bör alltså inte lägga hinder i vägen. Ett kreditgaranti-

system skulle helt säkert fungera tillfredsställande, bara man förbereder övergången ordentligt.

Som de båda föregående talarna sagt, blir det för varje år en monoton upprepning av synpunkter och motiveringar i debatten. Undan för undan sker emellertid förändringar av bostadspolitiken, och jag vill i likhet med herr Jacobsson konstatera, att under senare år den förändringen dock har inträtt beträffande ståndpunkterna i bostadsfrågorna, att meningarna alltmer närmat sig varandra. Det skulle vara glädjande om de symtomen fortsatte, så att vi under kommande år lättare kunde finna varandra och komma fram till eniga beslut.

Jag skall inte fördjupa mig ytterligare i frågan, herr talman, utan ber att få ställa yrkande om bifall till de av herr Johansson, Ivar, m. fl. avgivna reservationerna nr 1 c, 2, 3, 4 b, 5, 6, 7 c, 13, 14 b, 15, 16 b, 17, 18 b, 19, 21 b, 22 c och 26 c.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag vet inte hur man skall uppfatta herr Nils Theodor Larssons avslutande synpunkt, att vi har »närmat oss varandra» i bostadsfrågan och att man nu synes vara »enig på väsentliga punkter». Mig förefaller det, om man nu skall döma av det föreliggande utlåtandet, som om i stället skiljaktigheterna mellan de borgerliga partierna skulle vara större i år än förra året. Då hade man ju skrivit sig samman på de flesta punkterna. Jag vet inte vad som har gjort att man i år skrivit sig isär, men jag tycker att det är dessa fakta vi bör utgå från, och då synes mig herr Larssons värdering vara en aning felaktig.

Högern går ut i denna debatt med mycket friska takter — de blir friskare för varje år. Nu deklarerar högern klart att staten bör ta sin hand från bostadsbygget. Bostadsmarknaden skall vara fri. Bostadskonsumenter skall få känna på samma kärvhet som råder på den öppna marknaden. De skall inte ha något som helst skydd av staten.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Här går en klar skiljelinje mellan oss och högern i bostadsfrågan, och det är ju underbart att få diskutera med dessa utgångspunkter, ty det leder till mycket klarare linjer i debatten.

På den här punkten har vi som sagt helt skilda meningar, och det förhållandet är kanske i år ännu tydligare än det varit tidigare. Det finns nu en deklARATION från högerens sida, att staten inte bör lägga sig i detta. Vi för vår del har — jag upprepar det ännu en gång — den motsatta åsikten. Skall vi kunna klara en god bostadsförsörjning, något som är en social angelägenhet, måste denna näringsgren skyddas. Denna vara måste ha ett skydd. Av flera skäl kan den varan inte stå sig i konkurrensen med andra varor. Det är en utgångspunkt som för oss är alldeles självklar. Skall vi kunna bereda samma chans åt alla människor i detta land att oavsett inkomst kunna ha en hygglig lägenhet, måste samhället lägga sig i den frågan. Nu tycker högern att detta inte är någon väsentlig frågeställning. Den anser förmodligen inte att det är någon samhällelig angelägenhet att alla får den chansen. Konsekvensen därav visar sig ju i dess ställningstagande.

Centerpartiet har i år närmat sig högern på flera punkter. Det har avlägsnat sig från folkpartiet, vars ståndpunkt i bostadsfrågan det förut stod närmare, och gått med på ståndpunkter som högern har fört fram och som man brukar kalla privatbyggmästarståndpunkter eller fastighetsägarståndpunkter — alltså det renodlade, krassa kårintresset. Av för mig oförklarliga skäl har centerpartiet anslutit sig till den ståndpunkten. Man har väl anledning att gratulera herr Elofsson i denna kammare, ty han har ju tidigare fört fram ungefär dessa synpunkter, som centerpartiet nu har gjort till sina i bostadsfrågan. Jag förmodar att det finns de som läst vad herr Elofsson sagt i bostadsfrågan tidigare, och de kommer att finna att han i dag står som segerherre i denna fråga inom sitt parti. Det tycker inte jag innebär något framsteg för centerpartiet, men man kan ju

kosta på sig att konstatera att det förhåller sig så.

Folkpartiet har i sina yrkanden när det gäller bostadspolitiken följt besparingsutredningen och i övrigt varit varsam i fråga om nyproduktionen. Det tycker jag är en god attityd. På den punkten har vi samma inställning. I övrigt är folkpartiet i år liksom förut ledset över att regeringen inte fixerat en fast gräns för bostadsbyggandet, någonting som skulle möjliggöra för folkpartiet att föreslå några tusen lägenheter mer än Kungl. Maj:t föreslagit. Det är ju ett sådant tillvägagångssätt från folkpartiets sida som vi varje år har kunnat iakttaga.

Ett väsentligt inslag i både högerens och centerpartiets grundattityd är att bostadsbyggandet utgör en alltför stor del av våra investeringar, det tar för mycket kapital i anspråk och konkurrerar med nyttiga näringsgrenar. Både i motioner och reservationer tecknas en bild, som nästan tycks visa att det inte skulle finnas några slantar över alls till investeringar inom andra grenar av näringslivet som ligger och flämtar för att kunna klara sig och göra sina nödvändiga investeringar, utan det är bara bostadsbyggandet som frodas och suger upp allt kapital ute på marknaden. Detta är ju en absolut felaktig bild. Det förhåller sig i verkligheten precis tvärtom — om man får tro de statistiska sammanställningar som vi arbetar med i detta land. I nationalbudgeten som är bifogad statsverkspropositionen finns ett siffermaterial vars riktighet inte brukar ifrågasättas. Därav framgår att bostädernas andel i bruttoinvesteringarna har minskat. För 10 år sedan var denna bostädernas andel 23,2 procent av bruttoinvesteringarna. Nu uppgår den till 20,7 procent. I förra fallet byggde vi 44 000 lägenheter, förra året byggdes 69 000 lägenheter, vilket innebar ett mycket omfattande bostadsbyggnadsprogram. Trots detta minskade det året bostadsbyggandets andel av bruttoinvesteringarna, vilket måste betyda — det framgår också av de sifferserier som

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

finns där — att investeringarna i övrigt har ökat ännu mer än bostadsinvesteringarna. Ser vi fram mot detta års slut, finner vi att de, som upprättar nationalbudgeten, väntar sig en ytterligare minskning av bostadsbyggandets andel, även om vi bibehåller den nivå på bostadsbyggandet som vi har i dag, nämligen 19,2 procent av bruttoinvesteringarna.

Detta tycker jag är ting som man inte bör förbise när man försöker värdera bostädernas roll i vårt ekonomiska liv. Det visar sig att den bild inte är riktig, som centerpartiet skisserar i sin motion, och inte heller den, som återfinnes i högerns reservation på sidan 61, där reservanternas på rad efter rad försöker förklara hur omöjligt det är att klara det bostadsbyggnadsprogram, som vi nu arbetar med, och hur angeläget det borde vara ur ekonomisk synpunkt att krympa det programmet.

Det finns en punkt i den reservationen som jag gärna vill fästa kammarens uppmärksamhet på och som jag tycker är — ja, jag vet inte vilket ord jag skall använda, jag är osäker om vad som är tillåtet och otillåtet i lokaler av denna typ; på andra ställen kan man ju tillåta sig rätt mycket, men här bör man kanske välja sina ord litet omsorgsfullare. Jag vill emellertid be kammarens ledamöter läsa det första avsnittet av högerns reservation på s. 61. Där söker reservanternas stöd hos riksbanken för de synpunkter reservanternas anför på de här frågorna. Representanter för riksbanken var uppe på tredje avdelningen och redovisade läget på kapitalmarknaden vilket här redovisas. Jag återkommer därmed till den debatt som förts här tidigare i år, då vi behandlade tilläggsstaten. Därvid försökte ju herr Bergh plädера för att riksbanken skulle ha ett avgörande inflytande på bostadsbyggandets omfattning. Herr Berghs förhoppning var då självfallet att bostadsbyggandet skulle minska i omfattning och inte skulle få ta i anspråk så stor del av kapitalmarknaden som hittills. Nu ger reservanternas en beskrivning av representantens från Riksbanken besök på tredje

avdelningen och förklarar vilka slutsatser man kan dra av vad riksbanksledningens representant där yttrade. Det heter att »därvid bestyrkes», och så anföres en rad synpunkter som innebär att vi bygger för mycket bostäder.

När jag först läste detta, tänkte jag: det var raffinerat skrivet, det måste herr Ewerlöf har gjort, någon annan kan inte ha varit så formfulländad i sitt sätt att uttrycka sig. Men jag kom snart underfund med att det nog ändå inte kunde vara herr Ewerlöf. Han sitter ju i bankoutskottet, och över huvud taget var den här kroken litet för grovt gillrad för att herr Ewerlöf skulle ha varit med om saken; han har inte visat sådana egenskaper vid diskussionerna i kammaren. Jag tror inte heller att herr Bergh har fört pennan; han var f. ö. inte närvarande vid föredragningen i avdelningen. Jag har inte velat fundera vidare över vem som har kunnat skriva på det här sättet, men jag vill fastslå att formuleringen är sällsynt oförsämd.

Alla får den uppfattningen, att vad som där står är riksbankens åsikt. Det är ju totalt fel. Riksbanken har ingen anledning att ha någon som helst åsikt om huruvida vi bygger för mycket eller för litet eller om det finns betingelser för vårt näringsliv till gynnsam export eller ej. Det är inte riksbankens funktion i samhället — detta har vi diskuterat förut — men här vill högern krypa bakom riksbanken för att ge styrka åt sin egen uppfattning. Jag tycker inte att högern behöver vara så svag i sin argumentering att den skall behöva krypa bakom riksbanken. Eller är det så att högern dras som av en magnet till allt som heter bank i dessa frågor?

Otillständigt är det att behandla svenska språket på det sätt som skett. Jag har roat mig med att fråga folk hur de läser stycket i fråga, och alla läser det så, som om det skulle ge uttryck åt riksbankens mening. Jag säger: Det är inte riksbankens mening! När frågan var uppe på avdelningen kom det inte fram någon ting som stöder att så skulle vara fallet, och jag tycker det är angeläget att slå fast detta här i kammaren. Jag försökte

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

göra det vid diskussionen i statsutskottet i plenum, när vi hade frågan uppe där, men utan effekt.

Jag skall inte ta upp alla delfrågor — det är inte så roligt att stå här och prata om samma saker varje år — och jag skall inte ange de olika reservanterna, eftersom de återkommer i olika frågor lite här och var, men det blir ju tidsbesparande och det kanske kan förlätas mig. Men några får jag omnämna. En fråga som herr Bergh och herr Nils Theodor Larsson tog upp är frågan om de generella subventionerna. Herr Bergh säger, att vi har ändrat motivering år från år. Jag tror inte att herr Bergh har stöd för ett sådant yttrande i det riksdagstryck vi lämnat efter oss. Herr Bergh har fel utgångspunkt.

Begreppsbestämningarna har varit synnerligen oklara på det här området, bl. a. har det rätt oklarhet om vad som är generella subventioner. Till en början gällde den benämningen endast de s. k. kapitalsubventionerna, de s. k. tilläggslånen och de lån som fick namn som både generella och odifferentierade tilläggs lån. Sedan började man tala om den räntegaranti som staten lämnar på de privata lån som ingår i alla bostadsbyggen, bottenlånen, som ju i sak är en generell subvention men som inte hänfördes till den kategorien. Då staten också lämnar en ränta, som är lägre än s. k. marknadsränta på topplånen, är detta också i sak en generell subvention, även om den inte direkt hänfördes till denna kategori.

Jag har inget emot att kalla allt detta generella subventioner, bara man vet att man gör det. Det skedde en glidning i begreppen i mitten av 1950-talet, då man handskades med dem utan att så noga göra klart för sig vad man menade. Jag har, som sagt, inget emot att man talar om allt detta som generella subventioner, men man måste veta vad det är man talar om, och därför är det fel när högern påstår, att alla partier är överens om att de generella subventionerna bör avvecklas, om högern menar alla de subventioner som kan betecknas som generella och inte bara de s. k. till-

läggslånen. På den punkten har det parti jag tillhör aldrig tvekat. Vi har hävdat mycket bestämt i alla diskussioner att frågan om räntegarantien på bostadslånen är någonting som måste vara ett bestående inslag i bostadspolitiken. Därvidlag har vi aldrig svävat på målet, inte ens under de epoker då bostadsdebatten var som mest oklar.

Jag skall inte försöka — det skulle väl verka mästrande — att analysera de här olika subventionstypernas funktioner, men om man forskar i saken, finner man att det är ett fint system vi har, där varje subventionstyp har sin speciella funktion. Då förutsättningarna försvinner för en subventionstyp finns det ingen anledning att bevara subvention av den typen, vilket visat sig t. ex. i fråga om de ortsdifferentierade tilläggslånen liksom de s. k. generella tilläggslånen. Däremot finns det motiv för räntegarantien, som alltså är giltiga, och därför bör den vara kvar. Det är för oss alldeles klart.

Så har vi frågan om tertiärlånen, alltså de pengar som staten lånar ut. De kan också sägas vara en form som kan nämnas i samband med räntegaranti. Att staten lånar ut pengar är inte det väsentliga med den verksamheten. I realiteten är det bara en kreditgaranti som staten vill uppnå och som avsågs när denna låneform infördes. Därför är diskussionen om kreditgarantisystemet en diskussion alldeles i onödan, ty vi är alla överens om att vi mycket väl kan ha ett kreditgarantisystem på den överska delen av bostadslångivningen, under förutsättning att det finns en lånemarknad som kan klara av det.

Under riksdagsbehandlingen på 1940-talet, när denna fråga var uppe, rådde det ingen tvekan om att man menade, att staten genom tertiärlånen övertog risken på toppbelåningen av bostadsbyggelsen. Dessförinnan fick den enskilde — vem det vara månne — som ville bygga ett bostadshus, vända sig till försäkringsbolag eller banker och låna upp till 70 procent av taxeringsvärdet eller produktionskostnaden. Resten fick han skaffa själv på annat håll. Vad som var

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

över 70 procent ansågs medföra risker vid belåningen, och det var ovilligheten hos långivarna att sätta in toppkapitalet som föranledde staten att gå in som risktagare vid bostadslångivningen. När det sedan inte fanns tillräckligt med pengar på kapitalmarknaden, så att garantien kunde bli effektiv, då valde man att lämna statliga lån.

Hela diskussionen gäller här: Är det möjligt att skaffa lån på kapitalmarknaden eller inte? Den dag det visar sig, att detta verkligen är möjligt, då kommer kreditgarantisystemet som en självklar följd.

Vi har haft flera utredningar om kreditgarantisystemet, men det är ingen som har berört denna fråga. Alla har nämligen varit eniga om att det är så trångt på kapitalmarknaden att det är nödvändigt för staten, om den alltså vill upprätthålla en tillräcklig bostadsproduktion, att ta in de pengar som behövs med sina metoder. Det får inte bli som högern vill. Då kan svårigheterna att i konkurrens med andra få låna pengar i bankerna hejda byggnationen.

Det skulle också vara frestande att ge sig in på frågan om »konkurrens på lika villkor». Det är en banalitet i diskussionen, som man hade hoppats att man snart skulle vara fri från, men som vissa envisas med att hänga på frågan om lånegränsen. Jag räknar inte med att kunna sprida något ljus som har någon effekt i denna fråga. Man är inkörd i en attityd, som man måste vidhålla. Annars är det så, att många som sysslar med dessa frågor rent praktiskt — det må vara enskilda byggmästare eller kooperativa eller allmännyttiga bostadsföretag — tycker att politikerna kunde sluta med denna diskussion. Den är inte vidare realitetsbetonad, anser man.

Jag vill vidare beröra en reservation, som högern tidigare varit ensam om men till vilken centerpartiet nu anslutit sig. Man kräver där, att offentlighetsprincipen skall gälla för de allmännyttiga bostadsföretagen, och att de vid sina entreprenader skall tillämpa upphandlingsförfordningens bestämmelser. Den sistnämnda frågan har vi diskuterat flera gånger

förut och jag skulle inte ha uppehållit mig vid dessa frågor om det inte hade kommit in ett nytt yrkande, nämligen att offentlighetsprincipen skall gälla för de allmännyttiga bostadsföretagen. Man kräver, att de inför de statliga instanserna skall vara redovisningsskyldiga för sin ekonomi, sin fondbildning och hyressättning.

Detta yrkande är så sagolikt fräckt, att man har svårt att hålla den sans och måtta, som man bör iaktta i en debatt. Det finns nämligen i detta land ingen företagstyp som är så vidöppen för insyn som de allmännyttiga bostadsföretagen. Detta beror på att de är offentliga företag. De ägs och styrs av kommunerna. Kommunen måste ha majoritet i styrelsen, och företagen får sina lån under förutsättning att de redovisar sin ekonomi för bostadsstyrelsen. De arbetar inför fullständigt öppna dörrar. De kan inte göra något i hemlighet, även om de skulle vilja göra det. Deras hyressättning är fri. De får förhandla om hyrorna med hyresgästerna och deras organisationer, och de ser nog till att de får klarhet i företagets ekonomi.

Man har spekulerat om den fondbildning som skulle finnas i de allmännyttiga bostadsföretagen. Man menar då självfallet uppläggnings av fonder för reparationer — det är nämligen den enda typ av fondbildning som förekommer i dessa företag. Företagen avsätter medel för reparationer, och det är de skyldiga att göra; det är nämligen ett krav i samband med långivningen att det skall finnas pengar för nödvändiga reparationer. Det är alltså det enda slag av fondbildning som kan förekomma i dessa företag, och den har sin speciella funktion. De fonderade pengarna kan man inte använda för att placera i nya fastigheter, där de skulle stå låsta. Det måste vara likvida medel, som man snabbt kan sätta in när reparationsbehovet uppkommer.

Man skulle i en glidande skala i fråga om offentlighet kunna ordna de kategorier som finns på detta område: de allmännyttiga företagen som styrs av kommunerna, de kooperativa bostadsfö-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

retagen — en mycket rik flora som inbegriper företag som är förankrade i de stora riksorganisationerna och s. k. byggmästarföreningar — och slutligen de enskilda fastighetsägarna. De allmännyttiga bostadsföretagen arbetar, som jag nyss sade, inför öppna dörrar. Sedan sluts dörrarna ett steg i taget. Nästa steg är de kooperativa företagen, och sist kommer de enskilda företagen, som inte ens har bokföringsskyldighet. Det kanske vore skäl i att vända på kuttingen, herr Bergh! Jag har ingenting emot att det öppet redovisas hur bostadsförvaltningen sker i detta land, och jag tycker att det vore av intresse att titta på hur enskilda byggmästare och fastighetsägare förvaltar de statliga medel, som de fått att förvalta.

Herr talman! Jag upptäcker, att jag pratat i drygt 20 minuter, och det är i det längsta laget för min del i denna debatt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla de punkter som återfinnes i utskottets utlåtande.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Mitt väsentliga intryck av min vän herr Bergmans inlägg är, att han mycket väl illustrerade den tydliga olösliga motsättning som finns mellan dem som vill ha en fri ekonomi även inom denna produktionsgren och dem som vill ha en statsdirigerad produktion. Det är en klar illustration till den borgerliga synen på det ekonomiska livet och den socialistiska synen på det.

Socialisterna uppträder emellertid i regel under en skyddande förklädning. Herr Bergman vill göra gällande, att medan den grupp jag tillhör vill låta människorna känna på klimatets kärvhet, så vill man på den socialistiska kanten låta de enskilda människorna känna den trygghet och det skydd som samhället ger. Det är trygghetssynpunkten som i detta sammanhang får tjäna som en skyddande förklädning för de socialistiska önskemålen.

Denna statsdirigering är man inom majoriteten uppenbarligen beredd att

köpa till priset av en desorienterad kapitalmarknad och en dirigerad kapitalmarknad, så hårt ianspråktagen för den offentliga sektorn och den statsdirigerade bostadsbyggnadssektorn, att man tar risken att vad som är grunden för välståndet här i landet, nämligen näringslivets förkovran, inte får sina investeringsbehov tillgodosedda.

Det är fullt i överensstämmelse med den socialistiska syn, som majoriteten företräder, att man vill ha kvar dessa generella subventioner, ty det är ju numera bl. a. de som möjliggör denna statsdirigerade verksamhet på byggnadsområdet. Därför vill man ha kvar även prioriteringen av en viss långivning. Man tänker sig en decentralisering av kreditgranskningen och en decentralisering av kreditgivningen endast i det fall, då marknaden är så tillräcklig, att bostadsinvesteringarna inte behöver utvärda någon konkurrens i egentlig mening med andra investeringsönskemål. Klarare än så kan man egentligen inte formulera den grundläggande åtskillnad som finns, och på den punkten är någon överenskommelse mellan oss icke möjlig att åstadkomma.

Detta var det ena jag ville säga. Det andra rör riksbankens roll i landets ekonomiska liv. Det är riktigt som det sades, att riksbanken inte kan bestämma att den ena eller den andra sektorn skall ha företräde till vissa krediter, utom i det fall då staten själv berövar riksbanken dess frihet och riksgäldskontoret får rekvirera skattkammarväxlar, vilkas täckning tillverkas i Tumba. Men i övrigt har ju riksbanken inte till uppgift att lägga sig i fördelningen av folkhushållets resurser på kapitalmarknaden.

Däremot har riksbanken i vårt land liksom i andra länder en central uppgift, nämligen att genom penningpolitiska åtgärder sörja för penningvärdets bevarande. Därför måste det väl ändå vara så att riksbanken, när den inte kan dirigera krediterna annat än på kommando från detta hus eller från kanslihuset, får möjlighet att fullgöra sin uppgift, som består i att se till att kapitalmarknaden fungerar på ett normalt sätt.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Det är just för att riksbanken skall kunna fylla denna uppgift som vi från vårt håll, utan att bostadsstyrelsen skulle känna sig dirigerad, ansåg att det borde vara ett ganska rimligt önskemål att man från riksbanksledningen finge göra sin bedömning av utsikterna på kapitalmarknaden, innan man släpper ut några flera bostadslån.

Herr JACOBSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bergman gjorde inte några svårare utfall mot folkpartiets ståndpunkter i dessa frågor, och hans anförande behöver därför kanske inte föranleda några invändningar från min sida. Men han var ju inte helt nöjd — det hade väl ingen heller väntat, och jag skulle för min personliga del funnit det oroväckande, om han hade varit det.

Det är ändå på en punkt, som jag skulle vilja göra en invändning. Den gäller kreditgarantierna. Herr Bergman utvecklade sin syn på den frågan och fann, att den tillhörde de mer oväsentliga. Här efter uttalade han avslutningsvis: »Den dag, då det blir möjligt, får vi kreditgarantier.»

Jag skulle nog vilja fråga hur detta alls skall kunna bli möjligt, om vi aldrig vidtar några åtgärder för att inrätta oss för en övergång till en sådan ordning. Skall vi följa utskottets linjer och skall vi döma av regeringens attityd, så kommer enligt min uppfattning den dagen aldrig att randas.

Vi på vår sida finner det önskvärt att få till stånd en övergång till ett kreditgarantisystem, mot vilket man i och för sig inte gör några invändningar från något håll. Det egendomliga är emellertid, att man samtidigt på allt sätt synes försöka inrätta sig så, att en sådan övergång i praktiken aldrig kommer att bli möjlig.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag bara noterar med en viss tillfredsställelse, att herr Bergh inte ställer sig bakom den uppfattning, som man kan få när man läser första avsnit-

tet i reservationen 1 a, nämligen att den skulle utgöra riksbankens mening. Att det fanns anledning att misstänka att en sådan tolkning vore möjlig, framgick av den diskussion, som vi förde inom utskottet i dess helhet.

Herr Jacobsson frågade varför vi inte gör något som helst försök att inrätta oss för en övergång till ett kreditgarantisystem. Är det någon som i dag vågar göra gällande, att om staten upphör att svara för tertiärlångivningen, så skulle sparinstitutet i så fall ha tillräcklig tillgång till lånemedel att lämna i stället? Det är detta, som är frågeställningen, något annat är det inte vi diskuterar.

För övrigt kunde man ju i de remissyttranden över en departementspromemoria, som avgavs av penninginstitutet själva, läsa att dessa faktiskt fruktar den situation, som skulle uppstå, om de åtskilliga hundra miljoner kronor det här gäller också skulle behöva tillgodoses på den öppna kapitalmarknaden.

Man måste skapa betingelser för att efterfrågan på toppkapital kan sväljas — något annat vill vi inte vara med om. I Danmark har man löst frågan på ett alldeles speciellt sätt. Man har där upprättat särskilda banker som vi skulle kunna kalla »tertiärlånebanker». De utgör ett slags nya hypoteksbanker, vilkas obligationsförsäljning garanteras av staten.

Det är tänkbart att vi skulle kunna införa ett kreditgarantisystem, om det funnes någon marknad för att sälja dylika obligationer i vårt land. Men då ovissheten härom är stor, vill vi inte ge oss ut på ett så osäkert fält, herr Jacobson!

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Bostadspolitiken är ju en av de stora socialpolitiska frågorna. Detta erkänner samtliga partier. Men är det inte på det sättet att de borgerliga partierna i praktiken kör — och har gjort det i många år — efter linjen att utradera allt vad socialpolitiskt betraktelsesätt heter i fråga om bostadspolitiken? Så är det, och de till utskottsbe-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tänkandet fogade reservationerna från borgerligt håll ger klart belägg för detta.

Allmänt betraktat måste man tyvärr fastställa, att regeringen fallit undan i många avseenden för de borgerliga påtryckningarna. Det gäller dels den allmänna ekonomiska politiken, som medfört att det har blivit dyrare att bygga och dyrare att hyra i såväl de gamla som nya fastigheterna, dels i fråga om de statliga utfästelserna när det gäller den s. k. räntegarantien. Herr Jacobsson från folkpartiet och herr Nils Theodor Larsson från centerpartiet har här sagt att efter de många årens bostadspolitiska diskussion närmar sig de borgerliga partiernas och regeringens meningar varandra. Herr Bergman tyckte att detta var en komprometterande beskyllning. Han sökte värja sig mot densamma, men mot bakgrunden av de fakta som förelåg tyckte jag nog att han hade svårt att göra det i det här avseendet med någon stor framgång.

En av de stora avgörande frågorna för människorna — såväl gammal som ung — är att ha tillgång till hyfsade bostäder till ett rimligt pris — det vill jag understryka. Detta erkänner alla partier, men hos många av dem finns en bred klyfta mellan läpparnas förkunnelse och den praktiska politiken. För närvarande står ju hundratusentals i bostadsköerna — märk väl 15 år efter andra världskrigets slut! Är det nu nödvändigt att ha det så dåligt ordnat i vårt land? Jag svarar nej på den frågan. Med en annan politik skulle vi detta år, alltså 1960, ha kunnat säga till omvärlden: »Vi har i stort sett löst problemet att anskaffa bostäder åt samtliga svenska medborgare.» Så kan vi emellertid inte säga, ty — som jag tidigare sagt — det finns hundratusentals människor som ännu står i bostadsköerna i vårt land. Varför är det så? Varför har vi dessa avvita förhållanden i ett land, som helt skonades från krigets förstörelse?

Jag tänker inte här göra någon lång och omständlig utredning kring detta problem. Låt mig i all korthet fastställa: Produktionen av bostäder har i allt vä-

sentligt varit underställd önskemålen hos det fåtal som äger vårt lands produktiva resurser! Med andra ord: Hur många bostadslägenheter som skulle byggas per år har underställts den kapitalistiska ekonomiska konjunkturs alla nycker och underställts även den kapitalistiska spekulativen på bostadsbristens område? Så är det. I fjol byggde man i runt tal 70 000 lägenheter i vårt land. Det var bra gjort. Om vi under alla efterkrigsår haft samma takt i bostadsbyggandet, då skulle knappt någon i vårt land behövt stå i bostadsköer. Men vi vet ju bakgrunden till fjolårets produktionsrekord när det gäller bostäder.

Nu har storindustrin sagt sitt ord utifrån den gynnsamma exportkonjunkturen, utifrån högkonjunkturen. Det har blivit lag för regeringen, och dekretet lyder följaktligen att man skall bygga cirka 63 000 lägenheter 1960. Vi har inte anammat den politiken. Vi anser nämligen, att ett av de mest primära sakerna är att folk skall ha bostäder — någonstans att bo. Man får tala så mycket man vill om den unga generationens välfärd, men så länge man medverkar till en politik, som inte löser bostadsfrågan, är inte dessa uttalanden värda så mycket. Vi har den bestämda uppfattningen, att bostadsproduktionen inte får vara en rigorös konjunkturregulator. Vi har därför föreslagit, att målsättningen under 1960 skall vara att bygga 70 000 nya bostadslägenheter.

Men bostadspolitikerna handlar ju inte bara om att få fram ett tillräckligt antal lägenheter. Lika avgörande är, att folk till rimliga kostnader kan hyra dessa lägenheter eller till rimliga kostnader bygga egna hem. Den allmänna ekonomiska politik, som genomförts i vårt land, har varit ägnad att driva byggnads- och hyreskostnaderna i höjden. Under de senast förflutna fem åren har hyrorna stigit med i runt tal 30 procent. Ränepolitiken — sådan den utformats under denna period — har varit en avgörande faktor när det gällt att påverka byggnads- och hyreskostnader på sätt jag här har nämnt.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Som en följd av bl. a. räntepolitiken har statens bostadssociala utgifter stigit undan för undan. De borgerliga partierna, naturligtvis främst högerpartiet, har i årtal krävt en revidering av bostadspolitiken — en revidering i akt och syfte att radikalt försämra densamma. Man måste tyvärr fastställa, att regeringen retirerat, att den faktiskt är i färd med att förverkliga många av de borgerliga önskemålen. Tidigare erhöll egnahemsbyggarna en subvention av upp till 8 000 kronor. Sedan sänktes den till 4 000 kronor, och för nästa budgetår föreslår man att den helt skall slopas.

Vidare är det ett faktum att man föreslår en höjning av den garanterade räntan för hus, som byggts efter 1946 och 1948 års tertiärlånekungörelser. Vi har yrkat avslag på gjorda framställningar att höja den statsgaranterade räntan, och vi vänder oss mot förslaget att från och med nästa budgetår slopa den ränte- och amorteringsfria stående delen av egnahemslånen.

Vi har vidare givit till känna, att finansieringspolitiken på bostadsområdet måste reformeras så att byggnads- och bostadskostnaderna minskas, så att bostadsproduktionen i största möjliga utsträckning blir oberoende av räntespekulanterna.

Med det anförda, herr talman, ber jag att i anslutning till statsutskottets föreliggande utlåtande under punkterna I, III, VIII, XVII och XXX få yrka bifall till motion nr 158 i första kammaren och 237 i andra kammaren.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag brukar inte lägga mig i bostadsdebatterna i riksdagen nu för tiden, men jag har tagit mig ofoget före att väcka en motion, och därför ber jag att få säga några ord.

Det är ju känt att vår bostadspolitik under senare år har undergått vissa förändringar. Denna utveckling kan väl karaktäriseras så, att vi har reducerat vad vi kallar det generella bostadsstödet. Konsekvensen av denna förändring har märkts på olika anslag i budgeten, men

den har lett fram till ett rekordartat bostadsbyggande, och det är ju det väsentliga i detta sammanhang. Om vi emellertid ändrar vår bostadspolitik på det antydda sättet, är det angeläget att vi samtidigt uppmärksammar de förmåner som vi ger åt vissa grupper av bostadssökande. De nya bostäderna har av många skäl blivit dyrare. Lönerna stiger och priserna stiger, men dessa bostäder måste bli överkomliga för många. Jag syftar på stödet till barnfamiljer med mycket begränsade inkomster. Jag har alltid framhållit det angelägna i att dessa grupper verkligen kan efterfråga lämpliga bostäder.

För stödet i form av bostadsrabatter är inkomstgränsen fixerad. För dem som ligger innanför denna inkomstgräns men som inte har kunnat följa med i inkomstutvecklingen har ökningen av bostadskostnaderna medfört stora problem. Detta kan vi se i anslagen på budgeten. Denna anslagsutveckling avspeglar också, tror jag, det förhållandet att allt fler människor genom den allmänna inkomststegringen mist möjligheten att få bidrag av det här slaget. Den grupp som bibehållit sina låga inkomster kommer visserligen i åtnjutande av dessa bidrag, men när bostadskostnaderna nu har ökat avsevärt, anser jag att det hade varit skäligt att justera bidragsreglerna så att möjligheten att efterfråga bostäder hade förblivit åtminstone oförändrad för folk i de lägre inkomstgrupperna. Ifrågasättande anslag har tidigare upptagits till 150 miljoner kronor. Innevarande budgetår utgör de 140 miljoner kronor och nästkommande budgetår skall de uppföras med 130 miljoner kronor.

Jag har inte yrkat på att inkomststrecken skall höjas. Jag menar enkelt uttryckt, att vi borde ha råd att hjälpa de familjer som fortfarande befinner sig under nyssnämnda inkomststreck. Det är nog bra i och för sig, att anslagsutgifterna minskar, men det som jag åberopar i min motion — motion om samma sak har väckts i andra kammaren av herr Persson i Växjö — är den fara som jag anser hotar just de grupper som alla partier säger att vi måste värna om.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Bostadskostnadernas stegring har gjort att allt fler i dessa grupper går miste om möjligheten att få bra bostäder. Jag tycker att det ligger föga tröst i att statsutskottet har skrivit, att man skall undersöka och utreda barnfamiljernas bostadsbehov. Alla vet väl, att de grupper det här är fråga om har behov av bostäder, liksom alla andra. Detta är en anslagsfråga. Det rör sig om 10 miljoner kronor för ett halvt budgetår, alltså 20 miljoner för ett helt. Jag vill dock poängtera att det är ovisst, om detta kommer att innebära någon faktisk ökning. Efter vad som har hänt på sista tiden, t. ex. på löne marknaden, är jag förvissad om att många faller bort ur de bidragsberättigades kategori.

Det batar väl föga att polemisera mot utskottet. Sex ledamöter av statsutskottet har följt förslaget i min motion, och jag är glad åt detta lilla stöd, men jag anser att det hade varit berättigat att justera bidragsreglerna på det måttliga sätt som påyrkas i motionen.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den reservation nr 9 a som är fogad till statsutskottets utlåtande i denna punkt.

Häri instämde herr *Eriksson, Einar*, (s) och herr *Larsson, Herbert*, (s).

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att närmare gå in på de problem som här föreligger. I väsentliga delar kan jag instämma i vad herr Larsson i Högsby har sagt. En sak har jag dock ansett vara så pass angelägen, att jag vill ta tiden i anspråk ett ögonblick för att beröra den, och det gäller egnahemslånen. Det sägs så vackert att egnahemsbyggandet nu är väldigt populärt, att det är framtidens byggnadsform och att det är den byggnadsform man satsar på. Ja, det gör man i teorien och emellanåt med långa utläggningar, men kommer man till realiteterna, vill man knappast göra så förskräckligt mycket på denna punkt. De höjda räntorna talar sitt våltaliga språk angående svårigheterna för egnahemsägarna.

Vi som i kommunerna ute i bygderna arbetar mot avfolkningen för att skapa stabilitet och utveckling i kommuner som ligger hårt utsatta vet, att vad vi får lita till i fråga om nybyggnad och förstärkning av bostadsbeståndet i landskommunerna kommer via de egna hemmen. Det kommer vi inte förbi; det är en väsentlig realitet. Jag skulle vilja säga att de egna hemmen är landsbygdens speciella byggnadsform, och att det är dem vi bör satsa på. Med tanke på den stegring av omkostnaderna som har skett vill jag med tacksamhet notera att Kungl. Maj:ts proposition räknar med en generell förhöjning av belåningsvärdena med 3 000 kronor. Detta innebär emellertid i och för sig inte något sådant plus, att det kan motivera att man på en annan punkt sänker det statliga stödet.

Vi vet att frågan om statligt stöd för bostadsbyggandet i åtskilliga av sina faser befinner sig under utredning. Här föreligger också ett reservationsvis framfört yrkande av herr Ivar Johansson m. fl., vari hemställs om en utredning om stödet till egnahemsbyggandet. I reservationen hänvisas till en motion, som jag ber att något få beröra. Det gäller en motion väckt i båda kamrarna av ett 20-tal ledamöter. I denna har vi särskilt vänt oss emot yrkandet i Kungl. Maj:ts proposition om att dra in den räntefria stående delen av egnahemslånet. Den var tidigare 8 000 kr. per eget hem. Om man ser tillbaka på utvecklingen, får vi säga att detta var ett mycket värdefullt och starkt stöd och att de som fick det har anledning att vara glada över det. Det är nu sänkt till 4 000 kr. Med de byggnadskostnader som nu råder förefaller det svårigen motiverat att t. o. m. vilja ta bort detta stöd.

I propositionen anges att man nu vill utreda olika delar av det statliga stödet för bostadsproduktionen. Under sådana förhållanden är det överraskande att man utan att avvakta resultatet av dessa utredningar har velat gå fram så pass hårt på en så ömtålig punkt som det här är fråga om.

Herr talman! I anslutning till vad jag sålunda har sagt ber jag att få yrka, att

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

andra stycket överst på sidan 48 i statsutskottets utlåtande nr 50, som börjar med orden »På grund av det anförda», måtte utgå och att den mening som följer efter tredje stycket, nämligen »Utskottet har ej funnit sig böra tillstyrka ifrågavarande förslag», skall ersättas med följande mening »Utskottet anser att med hänsyn till pågående och ifrågasatta utredningar avseende statens stöd åt bostadsproduktionen slopande av den stående delen av egnahemslån måtte anstå i avvaktan på resultaten av utredningarna». I överensstämmelse härmed ber jag också att få hemställa att punkt nr XVII måtte få följande lydelse »beträffande slopande av den räntefria stående delen av egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 25 och II: 37 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför».

Detta innebär att vi under hänvisning till att frågan om det statliga bostadsbyggnadsstödet för närvarande ligger i stöpsleven önskar avvakta resultatet och icke göra den indragning som här är föreslagen. Jag tror att detta är en behjärtansvärd sak, och jag har den bestämda känslan, att det för landsbygdens del är synnerligen viktigt att man inte i otid tar bort ett stöd som är så pass värdefullt som detta.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Jag har till utskottets utlåtande fogat en reservation nr 25 beträffande bidrag till inrättande av pensionärshem.

Bestämmelserna om statsbidrag till pensionärshem upphörde att gälla år 1958. I stället beviljades dels tertiärlån på vanliga grunder, dels ett löpande pensionärsbidrag. Staten har inte till kommunerna kunnat utbetala detta statsbidrag i önskad omfattning. Kungl. bostadsstyrelsen har också i sin framställning begärt högre anslag för att därmed kunna göra en snabbare återbetalning till kommunerna. Denna framställning har inte kunnat tillstyrkas av Kungl. Maj:t, som här endast anvisat ett anslag på 10 miljoner kronor.

Utskottet har vid sin behandling av detta ärende gjort en positiv skrivning — det erkänner jag — och uttrycker den förhoppningen, att man under nästa budgetår skall pröva, huruvida inte denna utanordning av beviljade bidrag skall kunna ske i snabbare takt.

Ytterligare en hel del vore att säga beträffande den principiella sidan av statens åtaganden gentemot kommunerna. Jag inskränker mig dock till att konstatera, att man väl rent allmänt måste hysa den uppfattningen, att det är angeläget att statsmakterna så snart som möjligt infriar de åtaganden som man har gjort gentemot kommunerna.

Utskottet har emellertid som sagt på denna punkt gjort en positiv skrivning, och jag utgår ifrån att Kungl. Maj:t i enlighet med vad utskottet skriver snart till förnyad prövning tar upp frågan om höjning av detta anslag. Problemet kan då regleras genom ett anslag på tilläggsstat, varigenom staten på ett snabbare sätt kunde fullgöra sina åtaganden gentemot kommunerna.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen 25 a. Jag yrkar även bifall till reservation 9 a, för vilken herr John Ericsson talat här — jag kan helt ansluta mig till hans synpunkter. Vid bifall till reservation 9 a yrkar jag också bifall till reservation 23 b.

Jag vill emellertid, herr talman, då jag nu har ordet, beröra ytterligare ett par frågor. Jag vill då först ta upp ett problem som herr Nils Theodor Larsson var inne på och utvecklade kanske något utförligare än de övriga motståndare till vår nuvarande bostadspolitik, vilka här haft ordet. Inte minst herr Nils Theodor Larsson var angelägen att understryka nödvändigheten av att hyrorna i 40-talshusen höjs för att komma upp på en ungefär likartad nivå med hyrorna i de hus som byggts under 1950-talet och de nya hus som uppförs under 60-talet. Jag vill särskilt stanna vid en passus i hans resonemang, som jag tycker är något oklar.

Om vi utgår ifrån att hyrorna i statsbelånade 40-talshus höjs med exempel-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vis 10 à 12 kronor per månad, uppstår problemställningen, hur man skall förfara med dels sådana bostadshus som inte är statsbelånade och dels det bostadsbestånd som uppförts tidigare än under 1940-talet. Syftar man till att nå det resultatet, att en höjning av hyreskostnaderna i 40-talshusen automatiskt skall leda till en höjning av hyrorna på den privata bostadssektorn och i hus uppförda tidigare än 1940? Det finns all anledning att observera denna sak, så att man här inte medverkar till en indirekt hyreshöjning för en del av vårt bostadsbestånd, där en dylik hyreshöjning ingalunda är önskvärd.

När man talar om 40-talshusen, finns också anledning att erinra sig att standarden på dessa fastigheter, de må sedan vara statsbelånade eller inte, i viss mån skiljer sig från standarden på de fastigheter som man numera uppför. Då man ivrar för att få upp hyrorna i de hus som är byggda under 40-talet och början av 50-talet, måste man också komma ihåg att en stor del av de fastigheter som uppfördes under 1940-talet är uppförda med ett sämre byggnadsmaterial än vad som finns i nyare hus. Man måste i många av de hus som byggdes i början av 1940-talet använda ett sämre och mera krisbetonat material. Många ägare till fastigheter, uppförda i början på 1940-talet, står nu inför nödvändigheten att låta utföra omfattande reparationsarbeten på grund av att man måste byta ut och ersätta det krismaterial som kom till användning vid fastigheternas uppförande. Dessa arbeten medför automatiskt höjningar av boendekostnaderna i fastigheterna i fråga.

Jag har, herr talman, velat fästa uppmärksamheten på dessa problem. Det förefaller mig nämligen icke alls vara angeläget att medverka till en stegring av hyreskostnaderna i fastigheter, uppförda under 1940-talet och början av 1950-talet.

Herr THUN (s):

Herr talman! I anledning av statsutskottets behandling av motionerna I: 349 och II: 443 har jag jämt några and-

ra ledamöter knutit en reservation till utskottets utlåtande. Vår motivering framgår klart av det anförande som herr Ericsson i Kinna hållit här, varför jag inte har någon anledning att ytterligare redogöra därför. Jag ber därför, herr talman, att helt kort få yrka bifall till reservation 9 a. I händelse denna reservation vinner kammarens bifall hemställer jag även om bifall till reservation 23 b med förslag att anslaget under den punkten XXXI skall höjas från 130 000 000 till 140 000 000 kronor.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! När man diskuterar bostadsbyggandet, kan man naturligtvis ifrån olika håll föra fram många synpunkter. Men man måste väl ändå konstatera, att bostadsbyggandet i vårt land — det vågar jag säga — i viss mån har urartat. Det har skett på så sätt att prima bostäder, som inte är statsbelånade, för dagen är osäljbara på grund av att de inte har det kvadratmeterantal och vissa anordningar, som är föreskrivna för att statslån och subventioner skall kunna utgå. Det gör att många av dessa byggnader, som är uppförda av så att säga eget kapital och blir till salu på grund av dödsfall och dylikt, står tomma.

Jag tycker att man borde kunna föra in bostadspolitiken på litet mera moderna grunder. För närvarande föreligger inte den brist på bostäder som fanns när det nuvarande systemet infördes, utan läget har betydligt förbättrats under de senaste åren. Enligt en redogörelse, som kom mig till handa i går, visade det sig att man 1959 räknade med att bygga 69 000 nya bostäder.

Jag ifrågasätter därför om inte tidpunkten nu är inne, herr talman, för statsmakterna att gå över till ett kreditgarantisystem för bostadsbyggandet och inte längre fortsätta med det nuvarande systemet. Ett kreditgarantisystem skulle inbespara avsevärda kostnader för staten och inte medföra försämringar för den som bygger, ty staten ger då bankerna garanti för att de inte skall få vidkännas några förluster.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Men ränteläget är naturligtvis det avgörande. Man vill inte när det gäller bostadsbyggandet följa den normala ränteutvecklingen, som det kallas, utan här ges på olika områden subventioner. Jag tycker därför att alla som vill bygga sig en bostad och som behöver hjälp för detta skall få statlig hjälp. Däremot bör man i fortsättningen pröva, om alla som bygger bostäder är i behov av sådan hjälp. Vi har sett hur man på alla andra områden har behovsprövning när det gäller statliga bidrag. Varför skall man då på bostadsområdet säga, att här behövs ingen behovsprövning? Jag tror att tiden är inne för att genomföra en sådan.

Herr Bergman var vänlig nog att säga, att centerpartiet har ändrat ståndpunkt och gått med på den linje som jag länge har företrätt, d. v. s. att man borde lägga om bostadsproduktionen. Såvitt jag kan förstå är det inte något fel på det. Utvecklingen i vårt land har så förändrats sedan bostadsproduktionen enligt det system som nu är rådande infördes, att en översyn säkerligen är av behovet påkallad. Man skulle kanske kunna få fram bättre former utan att försämra förhållandena för dem som bygger sina bostäder. Däremot vill jag tillägga, att de människor, som har möjlighet att klara sitt bostadsbyggande utan statligt ingripande, borde också få göra detta.

Vi vet vad detta kostar. Här talades om att staten får betala ut två miljarder och kommunerna en halv miljard, som detta bostadsbyggande kostar. Det är mycket pengar. Jag kan försäkra att inom de flesta områden i vårt land har våra krediträttningar möjlighet att klara denna sak utan att gå den omväg som nu sker, där staten först lånar upp pengar för att sedan låna ut dem. Möjligen får man undantaga de nordligaste länen, där kreditssystemet kanske inte är så väl utvecklat som i andra delar av vårt land, men jag tror att det finns möjligheter att gå den vägen, om man har lust att ändra på de nu rådande förhållandena.

Jag skulle vilja sluta med att säga, att jag tycker att det förefaller ganska otroligt att vi på detta område skulle kunna

fortsätta på sätt som nu sker utan att det för varje år medför ökade utgifter från statens sida. När det talas om att vi skall begränsa utgifterna för statsverket, måste det också betyda att vi iakttar sparsamhet på de områden där de största kraven ställs, och bostadsbyggandet är ju ett sådant område i statsbudgeten, som kräver stora kapitalinsatser. Jag tror därför, herr talman, att tiden är inne för att verkligen göra en översyn och undersöka i vilka avsenden besparingar kan göras utan att vi på något sätt tar bort möjligheterna för människorna att få den bostad de önskar.

Jag har, herr talman, under många år framhållit detta som min åsikt, och det gläder mig nu att flera har anslutit sig till den. Det är min förhoppning att det för dem som i fortsättningen behöver en bostad också skall bli möjligt att få en sådan.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Man får läsa som herr Ericsson läser statsutskottsutlåtande för att kunna tolka utskottets ställningstagande till motionen om förhöjda familjebostadsbidrag som om utskottet vill utreda frågan om barnfamiljernas bostadsbehov. Jag blev närmast litet överraskad när jag hörde den tolkningen, därför att vad vi säger är ju, att vi finner de i motionen framställda yrkandena om höjning av familjebostadsbidraget ha ett visst fog för sig och att barnfamiljernas behov av rymliga bostäder är allmänt omvittnat. Vi begär ingen utredning om barnfamiljernas bostadsbehov. Vi är klara över den saken, och vi är också klara över att just de kategorier, som herr Ericsson talade om, har fått ett speciellt svårt läge på grund av de för ett par år sedan ändrade finansieringsvillkoren nu blommar ut genom nyproduktionen.

När nu Kungl. Maj:t nyligen har tillsatt en utredning, som skall klarlägga åtskilliga bostadspolitiska frågor, där även denna fråga kommer in, finner vi inget skäl att just nu förordna någon ändring. Bara för att antyda att frågan inte är så där alldeles självklar vill jag som en liten

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

synpunkt påpeka, att det inte är alldeles givet att man bör fastställa lika belopp för alla årgångar av hus. Det är nämligen rätt stor skillnad i hyresnivån mellan hus som är uppförda år 1942 och i dag. Jag vet ingenting om utredningens arbete på den punkten, men jag vill som min synpunkt anföra, att det inte är alldeles självklart att man kan göra en sådan justering som motionärerna yrkar på.

Sedan vill jag säga till herr Herbert Larsson, som berörde frågan om bidrag till pensionärsbostäder, att jag inte har någon erinran mot hans sätt att tolka utskottets skrivning. Vi förutsätter att det kommer en begäran om anslag på tilläggsstat nästa budgetår, därest de statsfinansiella betingelserna föreligger. Men den frågan får alltså prövas med utgångspunkt från det statsfinansiella läget just då.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det var en intressant synpunkt herr Bergman nu framförde, att man kunde tänka sig en differentiering av familjebostadsbidragen. Om något liknande hade stått i utskottets utlåtande skulle jag ha uttalat min stora tillfredsställelse, eftersom det går helt i linje med mina önskemål, att man skall ta hänsyn till de fördyrade kostnaderna, och min rädsla för att de grupper, som har så små inkomster som det här gäller, inte på allvar kan efterfråga de nybyggda bostäderna.

Den synpunkten var alltså helt positiv, och det skulle ha glatt mig om den kommit med i utskottets utlåtande.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag vill nämna att detta var min personliga synpunkt. I utskottet framfördes flera uppfattningar, men då frågan är föremål för utredning fann man ingen anledning att i utlåtandet ta in någon av de spekulationer som framfördes, och jag hade ingen anledning att ställa yrkande beträffande denna speciella synpunkt. Jag anförde den bara som ett skäl för att frågan kanske behöver prövas.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 a betecknade reservationen; 3:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. beträffande punkten avgivna, med 1 b betecknade reservationen; 4:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 1 c av herr *Ivar Johansson m. fl.*; samt 5:o), av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 158 och II: 237, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Jacobssons* yrkande.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de under 2, 4 och 5 här ovan angivna yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den sålunda begärda, närmast före huvudvoteringen in-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

fallande omröstningen (första förvotereringen); och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Nils Theodor Larssons yrkande.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde likväl votering om innehållet i denna kontraposition, på grund varav, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes för den andra förvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 50 punkten I antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 c betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i förstnämnda votering antagits bifall till reservationen 1 a av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 25;

Nej — 17.

Därjämte hade 97 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för den första förvoteringen

en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 50 punkten I antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 b betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till reservationen 1 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 30;

Nej — 26.

Därjämte hade 83 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 32.

Därjämte hade 33 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 65.

Med avseende på punkten III, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 158 och II: 237 i nu ifrågavarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, punkten III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha utfallit sålunda:

Ja — 115;

Nej — 21.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Rörande punkten IV, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad ut-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 a betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i reservationen 4 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr *Jacobsson* framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, punkten IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 50.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten V hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten VI framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, punkten VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 36.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten VII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, punkten VII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 6 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 33.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Rörande punkten VIII, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 a betecknade reservationen; 3:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. vid utlåtandet anförda, med 7 b betecknade reservationen; 4:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 7 c av herr Ivar Johansson m. fl.; samt

5:o), av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 158 och II: 237 i förevarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Jacobsson*'s yrkande.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 50 punkten VIII antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Jacobsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 b betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till reservationen 7 c av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en om-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

röstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten VIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 7 b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 30.

Därjämte hade 35 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten IX hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om punkten X förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 8 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de angående punkten XI förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Thun m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 a betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna propo-

sition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thun* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten XI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Thun m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 9 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Thun* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 37.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna XII och XIII hemställt.

Angående punkten XIV, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i reservationen 10 av herr Ragnar Bergh m. fl.

Vid därefter i enlighet med dessa båda yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Ytterligare gjordes enligt de beträffande punkten XV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid ut-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

låtandet avgivna, med 11 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i punkten XVI hemställt.

Vidkommande punkten XVII, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 158 och II: 237, såvitt avsåge denna fråga; samt 3:o), av herr *Nilsson, Ferdinand*, att andra stycket å sid. 48 i statsutskottets förevarande utlåtande skulle utgå, att den mening, som följde efter tredje stycket å samma sida, och som lydde: »Utskottet har ej funnit sig böra tillstyrka ifrågavarande förslag» skulle erhålla följande lydelse: »Utskottet anser, att med hänsyn till pågående och ifrågasatta utredningar avseende statens stöd åt bostadsproduktionen slopande av den stående delen av egnahemslån måtte anstå i avvaktan på resultaten av utredningarna.» samt att utskottet bort under punkten XVII hemställa, att riksdagen måtte »beträffande slopande av den räntefria stående delen av egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 25 och II: 37 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört».

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten XVII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som under överläggningen framstälts av herr *Ferdinand Nilsson*.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Da emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 118;

Nej — 13.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjordes enligt de i fråga om punkten XVIII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Ivar Johansson m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 13 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten XIX, yttade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Jacobsen m. fl.* vid utlåtandet avgivna, med 14 a betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i reservationen 14 b av herr *Ivar Johansson m. fl.*

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upp-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

lästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten XIX, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 14 a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 45.

Därjämte hade 22 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå gjorde herr talmannen jämlikt de angående punkten XX framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten XX, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 15 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 65.

I fråga om punkten XXI, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 16 a betecknade reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i reservationen 16 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjordes enligt de angående punkten XXII framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 17 betecknade reservationen; och förklarades den första propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Beträffande punkten XXIII, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 18 a betecknade reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

som innehölles i reservationen 18 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjorde herr talmannen jämlikt de rörande punkten XXIV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagandet av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 19 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50 punkten XXIV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 19 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 64.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande punkten XXV framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 20 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten XXVI, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 21 a betecknade reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i reservationen 21 b av herr Ivar Johansson m. fl.

Därpå gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

På särskilda propositioner bifölls här efter vad utskottet i punkterna XXVII—XXXII hemställt.

Härefter gjordes enligt de rörande punkten XXXIII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Herbert Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 25 a betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna XXXIV—XLIII hemställt.

I fråga om punkten XLIV, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna med 28 a betecknade reservationen; samt

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

3:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. avgivna, med 28 b betecknade reservationen. Herr talmannen yttrade vidare, att enär yrkandet i reservationen 28 a förutsatte bifall till reservationen 4 a vid punkten IV, herr Ragnar Berghs yrkande torde få anses hava förfallit genom kammarens redan fattade beslut.

Därefter gjordes propositioner enligt de återstående, under 1:o) och 3:o) här ovan upptagna yrkandena; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjordes i enlighet med de bekräftande punkt XLV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i reservationen 29 av herr Ragnar Bergh m. fl.; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjordes enligt de med avseende på punkten XLVI framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 30 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten XLVII hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av familjepolitiken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående förutsättningarna för ett förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 143, av herrar *Åman* och *Geijer*, samt II: 173, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande förutsättningarna för ett bättre samarbete mellan polisen och allmänheten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 143 och II: 173 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Utskottet har på denna punkt sagt att ingenting behöver företas och hänvisar till polisverksamhetsutredningen och den s. k. trivselutredningen.

Trivselutredningens betänkande föreligger nu, och däri kan man konstatera att något att hålla sig till i detta avseende inte finns i den utredningen. Man kunde ha talat om för beredningsutskottet på förhand att det inte ingick i trivselutredningens uppgifter att ta itu med vad som bör göras för att förbättra förhållandet mellan allmänheten och polisen.

Jag är rädd, herr talman, att när vi får fram polisverksamhetsutredningens betänkande kommer vi att kunna konstatera ungefär detsamma, nämligen att den här frågan, som är en mycket gammal fråga, inte har blivit angripen på det sätt som kanske vore önskvärt, även om den har vidrörts av trivselutredningen och kanhända i något högre grad också kommer att vidröras av polisverksamhetsutredningen.

Detta är för mig så mycket mera märkligt som statspolisintendenten, polismästaren i Stockholm och polismännens egna organisationer har tillstyrkt en utredning. Det finns uppenbarligen ett intresse även på andra håll att medverka till att något göres i detta avseende. Därför hade det varit önskvärt att man kunnat få till stånd en utredning på grundval av ett riksdagsbeslut. Men att så inte sker utesluter väl ändå inte att frågan kan angripas.

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

Det har sagts av utskottet att polis-verksamhetsutredningen förordat att en sociologisk undersökning skall företas för utrönande av orsakerna till förekommande spänningsförhållande mellan polis och allmänhet. Sedan man vunnit närmare kunskaper härom, heter det vidare, kan erforderliga åtgärder lättare vidtas.

Ja, det låter väldigt vetenskapligt och bra med en sociologisk undersökning. Men detta s. k. spänningsförhållande är ju inte något som har uppstått plötsligt, utan man har i årtionden kämpat med frågan om vad man skulle kunna göra för att få en bättre sakernas ordning till stånd.

Det är kanske förmätet av mig att påstå att jag på något sätt känner till dessa ting bättre än andra, men jag har en personlig uppfattning som jag här gärna vill ge uttryck åt.

Jag tror, herr talman, att vi håller på att i detta avseende liksom i en hel del andra avseenden hamna i något som jag skulle vilja kalla för expertokrati. Allmänheten faller helt enkelt tillbaka på den inställningen att om det blir ett slagsmål eller ett olycksfall, så är det inte allmänhetens sak att ingripa, utan det är polisen respektive sjukvården som skall göra det. På samma sätt är, anser man, barnens fostran inte heller allmänhetens-föräldrarnas angelägenhet, utan det är något som ankommer på lärarna. Det finns en benägenhet att liksom skjuta ifrån sig obehagliga företeelser i samhällslivet med hänvisning till att det existerar ämbetsinnehavare som har tillsatts just för att sköta den ena eller andra uppgiften. Men vi måste ju alla komma ihåg att man inte ens i ett aldrig så välordnat samhälle kan ha råd att alltid ställa alla de befattningshavare till förfogande som krävs för att i alla situationer trygga ordning, reda och hyggliga förhållanden — jag tänker här närmast på situationer där det inte bara är fråga om ren kriminalitet utan i vilka medborgarna i gemen bör vara beredda att ingripa och göra en insats för att klara situationen.

Det räcker kanske inte här med bara

en vanlig utredning. Jag tror inte att man kan lösa problemet med en sociologisk undersökning. Vad som behövs är enligt mitt förmenande att man närmar sig de kollektiva organisationer, i vilka stora medborgargrupper ingår, för att söka intressera dem att medverka till att deras medlemmar, d. v. s. allmänheten, skall inta en annan attityd gentemot hela denna verksamhet. Om de fackliga intresseorganisationerna och idrottsrörelsen finge delta i en sådan här utredning, där vanligt, vettigt och klokt folk satte sig ned och diskuterade igenom problemen tillsammans med representanter för polismakten, föreställer jag mig att man skulle kunna komma fram till vissa praktiska åtgärder, varigenom man kunde närma polismännen, som har en mycket besvärlig arbetsuppgift, till den allmänhet som polismännen kanske på annat sätt har mycket svårt att vinna kontakt med.

Det är mycket bra vad som görs i skolorna. Men aktuellt ligger problemet faktiskt inte där, utan det ligger i förhållandet mellan de vuxna och polisen vid polismännens utövande av sina uppgifter. Vid sidan av alla andra åtgärder som kunde medverka till att lätta polismännens arbetsbörda, t. ex. att befria polisen från skyldighet att ingripa vid småförseelser, skulle måhända en hel mängd sådana här saker kunna göras med en viss framgång.

Jag skall emellertid, herr talman, inte beklaga mig längre över den behandling som ärendet denna gång fått. Jag hoppas bara att inrikesministern har bättre förståelse för denna fråga än vad beredningsutskottet har haft. Jag betraktar därför inte frågan som avskriven i och med ett avslag från beredningsutskottets eller riksdagens sida. Den är nämligen alltför viktig för att avfärdas på det sätt som här skett.

Det är emellertid en punkt i vår motion som jag vill vidröra som hastigast. Eftersom jag i övrigt har varit kritisk mot utskottet vill jag gärna säga att jag på denna punkt förstår utskottet när det inte har velat ta ställning. Det gäller frågan om inte allmänheten borde bere-

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

das ett mera tillfredsställande skydd vid ingripande till hjälp för polisen. Där har utskottet hänvisat till Svensk författningssamling nr 195 för år 1948. Statspolisintendenten har sagt att de avsedda bestämmelserna borde uppmjukas. Därom har inte utskottet sagt någonting, men det är möjligt att detta är en sak som kan tas om hand av polisverksamhetsutredningen. Den paragraf i förordningen som det närmast gäller — § 1 — är tämligen okänd, inte bara för större delen av allmänheten utan även för en del experter, vilket uppenbarligen beror på, som utskottet mycket riktigt säger, att den just aldrig har åberopats av allmänheten. I den nämnda paragrafen står det: »Har någon biträtt polismyndighet, polisman eller ordningsvakt vid ingripande mot person, som stört den allmänna ordningen eller begått eller misstänkts för brott eller kunnat antagas vara farlig för allmän säkerhet, och har till följd av ingripandet skada till person eller egendom tillskyndats honom, skall ersättning för skadan utgivas av allmänna medel», naturligtvis efter särskild prövning. Vidare står det: »Ersättning skall dock ej utgå, då biträde varken påkallats eller eljest syntts nödigt» etc. Den som ingriper skall alltså om ingripandet inte är påkallat, överväga om ingripandet ändå är nödvändigt. Man kan emellertid vara övertygad om att det inte är med någon större entusiasm som allmänheten ingriper i sådana sammanhang som det här gäller. Man får förutsätta att det inte är i rent Dels-bohumör som vederbörande hoppar in och frågar om det är ett privat slagsmål eller ett allmänt, så att han får delta. Om allmänheten ingriper gör den väl det därför att det synes nödvändigt, och om någon skulle ta miste på den punkten så anser jag att han ändå skall hållas skadeslös för den förlust som kan ha åsamkats honom. Den kantiga behandling som enligt denna förordning ges åt den som eventuellt ingriper stimulerar sannерligen inte allmänheten att sluta upp på polisens sida, och därför tycker jag det kan vara skäl i att ta sig en titt på den frågan, men jag tror det är riktigt

som utskottet säger, att detta kan vara en fråga för polisverksamhetsutredningen att ta hand om.

Får jag sedan bara parentetiskt, herr talman, fastän det inte har med denna sak att göra, konstatera att det på detta sätt begränsade skydd som man lämnar åt allmänheten i händelse av skada som tillfogas vid ingripande är någonting som våra polismän icke åtnjuter. Det har också trivselutredningen påpekat, och det är väl någonting som kommer upp i annan ordning. De som yrkesmässigt skall ta stötarna har alltså ett långt sämre skydd än allmänheten, som åtnjuter ett nödortfött men icke tillfredsställande skydd. Det kan hända att det som måste göras för åstadkommande av trivsel och hyfs — trivsel för polisen och hyfs i vårt umgänge på gator och torg — har åtskilligt samband med dessa tekniska förhållanden, med att man inte har skapat förutsättningar för en allmän strävan i gynnsam riktning.

Jag vill, herr talman, inte ställa något yrkande i detta sammanhang. Jag vill bara framhålla att frågan är viktig, att den fortfarande är olöst och att jag sätter min förhoppning till inrikesministern.

I detta anförande instämde herr *Elmgren* (s), fru *Wallentheim* (s) och herr *Palm* (s).

Herr **SUNDIN** (cp):

Herr talman! I likhet med föregående talare vill jag här understryka nödvändigheten av att relationerna mellan polisen och allmänheten blir bättre än de för närvarande är. Jag vill tillägga att det är nödvändigt att åtgärder i denna riktning vidtas så snabbt som möjligt.

Emellertid anser jag det bäst att sätta in dessa åtgärder hos ungdomen. Man bör redan i skolan lära de unga något om polisens väsentligaste arbetsuppgifter, nämligen att upprätthålla ordning för alla medborgare, trygghet och säkerhet i samhället, och inte minst lära dem hur de själva som solidariska medborgare kan hjälpa polisen i dess arbetsuppgifter. Att de unga får undervisning

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

om dessa ting i skolans högre klasser, alltså strax innan de lämnar skolan, det tillmäter jag den allra största betydelse. I praktiken har det nämligen visat sig att många ungdomar hemfaller åt brottslighet omedelbart sedan de slutat skolan, och såvitt jag kan se ligger en av orsakerna här till i att skolan inte ger de unga den undervisning som härvidlag borde vara nödvändig.

I en interpellation här i kammaren under höstriktsdagen tog jag upp denna fråga och framhöll som ett önskemål att undervisningen i dessa avseenden skulle effektiviseras och utökas. Därtill efterlyste jag inrikesministerns uppfattning om huruvida den undervisningen skall anses vara en polisär uppgift; enligt vad jag inhämtat råder tveksamhet på den punkten inom poliskåren. Inrikesministern lämnade inte något definitivt svar när det gällde denna del av min interpellation, men lovade dess bättre att vidtaga åtgärder för att skingra oklarheten. Enligt min uppfattning är det av särskild betydelse att polisen själv får meddela undervisning om vad brott är och vilka olyckliga konsekvenser det medför och inte minst lära de unga att brott över huvud taget inte lönar sig. Jag anser det nämligen speciellt värdefullt att de unga på ett naturligt sätt kommer i kontakt med ordningsmakten; och man har många exempel på att ungdomar som glidit in i asocialitet och kriminalitet helt enkelt inte förstått innebörden av sitt brottsliga handlande. Därtill kommer att ungdomar ofta visar en mycket negativ attityd mot polisen inte bara när de råkat i konflikt med rättsvisan utan även vid andra tillfällen, något som självfallet är ägnat att göra det svårare för polisen att upprätthålla en normal ordning.

Såväl bland skolfolk som på polishåll tillmäts den nämnda, på försök introducerade undervisningen mycket stor betydelse. Trots att den pågått relativt kort tid, drygt ett år, har positiva erfarenheter vunnits. Också föräldrarna omfattar denna undervisning med stort förtroende.

Enligt vad jag inhämtat efter inter-

pellationen i ärendet kommer denna undervisning att effektiviseras och utökas. Med hänsyn till det värde som man måste se här i, dels när det gäller den förebyggande kampen mot ungdomsbrottsligheten och dels när det gäller strävandena att skapa bättre relationer mellan allmänhet och polis, är det att hälsa med tillfredsställelse att denna undervisning av allt att döma ägnas stor uppmärksamhet. Om vi redan hos de unga kan skapa förståelse för och insikt om vad ordning och reda betyder för medborgarnas säkerhet så har en viktig grund också lagts för bättre relationer mellan polis och allmänhet.

Herr talman! Jag har intet yrkande, men då jag framställt den nämnda interpellationen i frågan har jag ansett mig ha ett visst behov att ta till orda i denna debatt.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Eftersom de båda talarerna inte ställt något annat yrkande än utskottet kan jag fatta mig ganska kort.

Jag vill understryka att även utskottet anser detta vara ett allvarligt problem. Vi har betonat att en bättre attityd mot polisen från allmänhetens sida är önskvärd, och jag vill slå fast att det inom utskottet inte råder någon annan inställning på den punkten än motionärerna gett uttryck åt.

Men eftersom polisverksamhetsutredningens betänkande kan väntas inom några månader har utskottet inte funnit lämpligt att nu förorda en ny utredning. När det betänkandet är i faggorna har jag svårt att tänka mig att det kan vara rationellt att vi skulle begära en ny utredning.

Herr Åman antyder att utredningen inte kommer att mera reellt angripa dessa frågor. Mot det uttalandet står dock vad polisverksamhetsutredningen själv anför i sitt remissyttrande, nämligen att den i sitt huvudbetänkande ämnar dels ge vissa allmänna synpunkter på förhållandet mellan polis och allmänhet, dels framlägga förslag om polisverksamhetens bedrivande, som kan väntas få

Ang. förbättrat samarbete mellan polis och allmänhet

gynnsamma verkningar på förhållandet mellan polis och allmänhet. Uredningen kommer också att ta upp frågor som berör »public relations» när det gäller polis och allmänhet samt förhållandet till press, radio och television. Man pekar vidare på den sociologiska undersökning som enligt utredningens mening bör företagas för att utröna orsakerna till förekommande spänningsförhållanden mellan polis och allmänhet.

Under sådana omständigheter har vi inte funnit anledning att förorda en ny utredning, utan vi säger att behandlingen av aktuella och inom kort föreliggande utredningsförslag bör avvaktas innan ytterligare utredning på området ifrågasättes.

Herr Åman sätter sin lit till inrikesministern och hoppas att denne skall visa större förståelse än utskottet. Det är möjligt att så blir fallet, men jag vågar tro att inte inrikesministern kommer att sätta i gång den av herr Åman önskade utredningen innan polisverksamhetsutredningen framlagt sitt betänkande.

Motionärerna har dessutom begärt garantier för att allmänheten skall hållas skadeslös vid ingripande till förmån för polisen mot bråkmakare. Sådana garantier föreligger, men bestämmelserna är tydligen otillräckligt kända.

Med denna motivering, herr talman, vill jag yrka bifall till beredningsutskottets utlåtande.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! För att det inte skall bli något missförstånd vill jag gärna understryka att jag inte alls har någon annan mening än den som framfördes av den nästföregående talaren i fråga om att underbygga ungdomarnas kunskaper om den polisiära verksamheten. Ett yttrande av mig kunde möjligen tolkas som om jag hade en annan åsikt, men jag delar helt den uppfattning som herr Sundin framförde. Vad jag menade var att det akuta problemet i dag rör de vuxna, och vad som göres beträffande ungdomen kommer säkerligen att bära frukt, men det sker en bit framåt i tiden.

Till herr Möller som utskottets talesman måste jag säga att jag inte kan finna att de i § 1 i förordningen lämnade garantierna är tillräckliga, ty de är villkorliga på ett mycket otrevligt sätt. Statspolisintendenten framhåller också att de borde kunna uppmjukas. Det hade varit glädjande om utskottet gjort samma medgivande som statspolisintendenten, nämligen att en översyn av bestämmelserna kunde anses påkallad, i stället för att hänvisa till dem som om de skulle vara helt tillfredsställande.

Jag skall inte heller tvista med den ärade talaren om huruvida det vore påkallat med en annan utredning än den nu pågående. Jag vill bara påpeka att utskottet hänvisat till bl. a. trivselutredningen. Denna utredning har gjort en rundmålning av förhållandena mellan allmänheten och polisen, men den har icke kommit med några yrkanden, alltså icke ställt frågan på ett sådant sätt att man därav kan sluta sig till vad som bör göras för att förbättra tillståndet. Jag fruktar, herr talman, men mer gör jag inte, att det utlåtande vi får se från polisverksamhetsutredningens sida kan innebära något liknande, en allmän rundmålning rörande vissa ting; man kan säga att det är nödvändigt att i radio, genom film och på liknande sätt bidra till bättre förhållanden på detta område. Det räcker emellertid inte med att konstatera behovet av att med olika hjälpmedel göra någonting. Man måste också föreslå konkreta åtgärder för att råda bot på missförhållandena, man måste anvisa konkreta organ, ge medel och skapa ett samspel mellan olika krafter. Men vi skall väl inte tvista om det, eftersom vi ju alla menar samma sak. Jag har bara velat konstatera att jag har en avvikande mening så till vida att jag anser att denna fråga, som är en gammal fråga, är av den räckvidden att det i och för sig är tillräckligt att göra en utredning bara på frågan om allmänhetens och polisens samarbete. Det är ett alldeles tillräckligt stort ämne, och det är värdefullt om man redan på utredningsstadiet vill fånga in de krafter i samhället, som skulle kunna medverka till att från sin

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

sida skapa ett bättre förhållande och så att säga möta den polisiära verksamheten på ett tillfredsställande sätt.

Skulle jag, herr talman, ha fel, och det visar sig att polisverksamhetsutredningen kommer med detaljerade förslag och med förslag till organ, där dessa grupper kan mötas för att dryfta åtgärderna, betraktar jag det som mycket tillfredsställande. Men innan dessa förslag föreligger har jag en känsla av att beredningsutskottet — såsom ju är naturligt med våra utskott — utan tillräckliga skäl hänvisar till att en utredning pågår och räknar med att den kanske kommer med någonting. Jag skall inte lasta utskottet för det, fast jag tycker att det skulle ha varit bra om en utredning redan nu igångsatts.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag vill understryka att utskottet inte ställt sig principiellt avisande till en utredning. Men vi har hävdad den rationella ståndpunkten att den utredning som inom kort är att vänta skall få framlägga sina förslag innan ny utredning ifrågasättes.

Gentemot herr Åmans skepsis mot polisverksamhetsutredningens kommande förslag kan vi ställa det yttrande utredningen själv avgett vid remissen av detta ärende. Utredningen säger att den skall ta upp och lägga fram förslag i hithörande frågor.

Beredningsutskottets uttalande om trivselutredningen har också väsentligen baserats just på vad polisverksamhetsutredningen uttalat, vilket framgår av dess remissyttrande.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Jag vill gärna fästa herr Möllers uppmärksamhet på vad utskottet i sitt utlåtande säger om polisverksamhetsutredningen. Det heter där: »Vidare säger sig utredningen ha inhämtat, att den s. k. trivselutredningen kommer att behandla spörsmålet.» Nu föreligger ju trivselutredningens betänkan- de, och det visar sig att den inte alls

har behandlat frågan på det sätt som man av denna skrivning skulle kunnat vänta sig. Polisverksamhetsutredningen har således på denna punkt gjort en deklaration som sedan inte visade sig fullt relevant. Då är det möjligt att polisverksamhetsutredningen betraktar den behandling av frågan som trivselutredningen har givit såsom en tillfredsställande behandling och likartad med den man själv tänker underkasta problemet. Om så är fallet innebär det ingen lösning, utan då står själva kärnfrågan ändå kvar.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner angående företagares skyldighet att inleverera källskatt, m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 82, av herr *Stefanson*, och II: 84, av herr *Nordgren*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om dels en utredning rörande en förenkling eller sammanslagning av vissa i motionerna nämnda uppgifter, som ålåg företagare, dels att samma utredning skulle få i uppdrag att undersöka, huruvida icke anledning funnes att ersätta företagarna för det omfattande arbete de i detta avseende utförde för statens räkning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna I: 82 och II: 84 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning rörande möjligheterna och formerna för ersättning till företagare för det uppbörds- och redovisningsarbete de ålagts att utföra för det allmännas räkning samt framläggande för riksdagen av de förslag denna undersökning kunde leda till.

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Möller, Sörlin, Lars Larsson, Hellebladh* och *Tage Johansson, fru Eriksson* i Stockholm samt herrar *Engkvist, Ekström* i Björkvik, *Jacobsson* i Sala och *Svensson* i Kungälv, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att de likalydande motionerna I: 82 och II: 84 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Utskottet har här kluvit sig i två hälfter, och jag skall i korthet lägga fram några av reservanternas synpunkter.

Utskottsmajoriteten har i utlåtandet begärt utredning i två avseenden, nämligen dels om förenkling och sammanläggning av vissa statistik- och uppbördsuppgifter som åligger företagare, dels om ersättning åt företagare för bestyr med dessa uppgifter.

Den här frågan har i ett kortare avsnitt behandlats senast under höstriksdagen, då i samband med omsättnings-skattens införande motion förelåg om ersättning till företagare, ett förslag som avslogs av riksdagen. Även i år föreligger motioner i bevillningsutskottet i samma fråga. Det utredningskrav som här föreligger har dock större räckvidd.

Vad beträffar den första delen, som går ut på förenkling och sammanläggning av vissa statistikuppgifter, finns kanske ingen anledning att gå in på saken mera utförligt, ty i den delen har utskottets majoritet icke tagit upp motionärernas förslag utan anser liksom reservanterna en särskild utredning obehövlig. Man hänvisar till statens organisationsnämnd som man förutsätter kommer att följa dessa frågor och framlägga de förslag som kan bli erforderliga. Jag kan alltså lämna den delen av frågan. Både reservanterna och utskottsmajoriteten är av exakt samma mening.

Vad beträffar ersättningsfrågan skulle jag vilja anföra fyra argument, som jag

anser alla entydigt talar mot att ersättning lämnas.

För det första skulle en kontant ersättning åt företagare för uppbörds- och skattebestyr kunna komma att leda till ett ökat avgiftsuttag, vilket understryks av riksförsäkringsanstalten i dess yttrande. Riksförsäkringsanstalten säger att i den mån dessa uppgifter och åligganden ligger inom socialförsäkringens ram kommer ersättningen i gengäld att påverka behovet av uttag för finansieringen i höjande riktning, så att man skulle betunga administrationen för såväl företagarna som det allmänna och få en onödig administrativ omgång.

För det andra skulle ett ersättnings-system, enligt vilket ersättningen nödvändigtvis måste utgå efter en glidande skala, hur den nu skulle baseras, på omsättning, på antalet anställda eller på vad? — motionärerna och utskottsmajoriteten har alls icke berört den sidan av saken — onekligen betyda ett stort administrativt kineseri och bli en omständlig apparat.

Ännu mer vägande anser jag att det tredje skälet är: I den mån extra kostnader av det slag här är fråga om uppstår har företagarna självfallen rätt att täcka dessa kostnader i varupriset. Kostnad av detta slag får alltså ses som en av många omkostnader i rörelsen, och vid fri prisbildning är det ju uppenbart att företagarna är i sin fulla rätt att täcka in dessa administrations- och arbetskostnader i priset.

För det fjärde vill jag anföra att genom själva redovisningssystemet åtnjuter företagare redan viss ersättning för dylika uppbördsåligganden. Han kan disponera de medel det gäller — det kan vara omsättningsskattemedel eller källskattemedel — i drygt en och en halv månad och få räntegottgörelse på dessa pengar.

Jag vill ta ett exempel som anfördes redan i höstas, när det var fråga om omsättningsskatten. Den räntegottgörelse som de skattskyldiga företagarna kan tillgodogöra sig beräknades uppgå till 7,5 miljoner kronor under ett år. I frå-

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

ga om källskatten, som är en huvudpunkt i motionen och även i utlåtandet, rör det sig om mycket större summor. Enligt en grov beräkning kan man uppskatta räntegottgörelsen för företagarna på källskattemedel till 25 å 30 miljoner kronor om året. Detta är mycket betydande belopp, och det är förvånande att motionärerna och utskottsmajoriteten icke med ett ord omnämnt detta viktiga faktum.

Mot bakgrund härav finner jag och de övriga reservanterna icke något skäl att begära utredning om särskild konstant ersättning, och med den motiveringen, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, JOHAN, (fp):

Herr talman! I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade motioner som föreliggande utlåtande avser hemställas att riksdagen måtte besluta dels att begära en utredning rörande förenkling eller sammanslagning av vissa i motionerna nämnda uppgifter som åligger företagaren, dels att begära att samma utredning skall få i uppdrag att undersöka huruvida icke anledning finns att ersätta företagarna för det omfattande arbete de i detta avseende utför för statens räkning.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från ett flertal organisationer. Det är endast två av remissinstanserna som helt avstyrker motionerna, en ifrågasätter om det är så mycket att vinna genom en utredning, men inte mindre än fyra remissinstanser uttalar sig i positiv riktning och tillstyrker utredning.

Centrala uppbördsnämnden anser det lämpligt att kontrollen över arbetsgivaravgifterna och källskatteavdragen samordnas och har intet att erinra mot en utredning. Arbetsgivareföreningen säger att en förenkling av företagens uppgiftslämnande synes kunna utredas av statens organisationsnämnd. Köpmannaförbundet, Hantverks- och småindustriorganisationen samt Svenska företagares riksförbund tillstyrker alla en utred-

ning. Utskottets majoritet är också av den uppfattningen att företagarnas skyldigheter i berörda avseenden är mycket betungande och anser det önskvärt att alla åtgärder, som kan medföra rationalisering och förenkling, vidtas.

Vad beträffar ersättningsfrågan anser utskottets majoritet att en undersökning är påkallad och ser det som ett rättvisekrav att företagarna skall få ersättning av statsmedel för sitt besvär med uppbörd och uppgiftslämnande. Utskottet framhåller att kostnaderna då bleve rättvisare fördelade på medborgarna.

Vi har nu hört en talesman för reservanterna framföra sina synpunkter. Herr Möllers anförande gick ju ut på att motionärernas förslag inte kunde anses motiverade. Reservanterna hänvisar bl. a. till 1956 års statistikkommittés nyligen framlagda betänkande, där företagens skyldighet att lämna uppgifter av olika slag för statistiskt och annat ändamål avhandlas. I nämnda betänkande har en viss samordning av uppgiftslämnandet föreslagits av kommittén. Reservanterna erinrar vidare om att socialförsäkringens administrationsnämnd har i uppdrag att utreda de administrativa spörsmålen i samband med en samordning mellan folk- och tilläggspensioneringarna samt mellan dessa och sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Med hänsyn till det sålunda pågående arbetet på dessa områden finner reservanterna att den av motionärerna begärda utredningen inte är påkallad när det gäller de i motionens första del upptagna frågorna.

Vad beträffar frågan om ersättning till företagarna för deras arbete med uppbörd och redovisningar av skilda slag så kan man nästan säga att reservanterna vinkar med kalla handen. De finner det inte motiverat med en utredning av den frågan. Vi har nu hört av herr Möller att företagarna har full rätt att ta ut omkostnaderna i varupriserna. Det var ett av motiven för att någon ersättning inte skulle behöva lämnas. Det framgick av herr Möllers yttrande, att hur man än läser reservationen kan man inte där finna något som går att inränga i begreppet företagsvänlighet. Vi har emel-

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

lertid, ärade kammarledamöter, här ett utmärkt tillfälle att visa vårt intresse för företagarna genom att rösta på utskottets förslag.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! I den motion, som vi just nu behandlar, har jag redovisat en del arbetsuppgifter som det allmänna ålägger näringslivet. Det tillskott till arbetsbördan som dessa arbetsuppgifter medför kan många gånger vara mycket betungande för företagarna, inte minst för de mindre. Många av dessa som under hela den ordinarie arbetstiden deltar i det produktiva arbetet, måste sköta de administrativa och kamerala göromålen under den tid av dygnet som för andra utgör fritid. I dessa göromål ingår nu alla de olika åligganden som statliga och andra myndigheter kräver i kraft av gällande lagar och förordningar. Det allmänna utnyttjar en grupp medborgare och tar denna grupps tjänster i anspråk utan att lämna ersättning härför. Varje nytt åläggande betyder ökad arbetsbörda.

Såsom den föregående ärade talaren påpekade har många remissinstanser, som yttrat sig över motionen, insett detta och framhållit det önskvärda och nödvändiga i att dessa arbetsuppgifter som tvångsmässigt krävs i största möjliga utsträckning begränsas, att de förenklas och att skälig ersättning erhålles för deras utförande. Jag erkänner att samhället måste ha möjligheter att föreskriva medborgarna vissa skyldigheter av den art det här är fråga om, och jag erkänner även att företagarnas skyldigheter gentemot samhället i detta avseende måste vara av större omfattning än andra medborgares. Men då statens krav undan för undan växer, när man slutligen en gräns där arbetsuppgifterna blir alltför betungande och framstår såsom ett orättmätigt tvång. Jag tycker att man bör försöka undvika att komma dithän, och det är därför jag har velat rikta uppmärksamheten på de i motionen omtalade förhål-

landena. Det är önskvärt med en begränsning av statens krav på företagen och med en förenkling av det uppgiftslämnande som förekommer.

Herr Möller har i ett av sina argument talat om att företagarna får en viss ersättning för de arbetsåligganden som staten kräver, bl. a. genom den räntegottgörelse som de får vid handhavandet av källskatten. Han uppskattar denna räntegottgörelse till omkring 25 miljoner kronor.

Det är naturligtvis mycket svårt att beräkna vad de arbetsuppgifter, som jag här talat om och som redovisas i motionen, liksom alla andra uppgifter som staten lägger på företagen, kan vara värda. Låt mig bara med ett exempel belysa vilken omfattning detta arbete har och hur stor summa man kan värdera det till, och jag tar då företag inom hantverket och den mindre industrien, vilkas antal här i landet uppskattas till 120 000 företag. Jag tror det är lågt räknat om man säger, att dessa företag behöver minst en timme i veckan för att sköta dessa administrativa uppgifter. Det gör på 120 000 företag 6 miljoner arbetstimmar per år. Om man värderar arbetet till 6 kronor i timmen skulle det betyda, att arbetet skulle kosta hantverket och den mindre industrien i vårt land ungefär 36 miljoner kronor om året — alltså enbart denna sektor av näringslivet. Tar man sedan med storindustri, jordbruk, fiske och handel kommer man upp till siffror av väsentligt större storlek.

Om man då drar ifrån de 25 miljoner kronor, som källskatten så att säga ger i återbäring, så återstår ändå åtskilliga miljoner att täcka. För övrigt avser ju denna räntegottgörelse endast ett område. För alla övriga åligganden utgår inte någon sådan ersättning till företagare.

Vidare skulle jag vilja säga ett par ord angående herr Möllers tredje argument, att det finns möjlighet för företagen att täcka sina kostnader i varupriset. Ja visst! Men med den starka press, som företagen inom handeln, serviceyrkena och även på andra områden är utsatta för beträffande prissättningen, så

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

tillgriper man inte den utvägen i första hand. Jag vill bara peka på den debatt som förekom i pressen, då det gällde om-sättningsskattens införande. I många in-sändare påstods, att handeln använde densamma för att göra pålägg på varor-na utöver de 4,2 procent som den hade rätt till. När man sedan undersökte sa-ken fann man, att de ytterligare pålägg som handeln gjorde endast var en tion-dels procent, alltså ett öre på 10 kronor.

Den möjlighet som herr Möller talade om finns alltså, men jag är som sagt övertygad om att många av de mindre företagen inte tillgriper en sådan åtgärd i första hand. De tar på sig denna nya arbetsbörda utan ersättning.

Jag har i motionen för det första hem-ställt om en utredning rörande en för-enkling eller sammanslagning av de fö-retagen ålagda arbetsuppgifterna. Ut-skottet hänvisar i detta avseende till det av 1956 års statistikkommitté nyligen framlagda betänkandet, som föreslagit en viss samordning av uppgiftslämnandet. Utskottet förutsätter även att statens or-ganisationsnämnd med uppmärksamhet följer dessa frågor och framlägger erfor-derliga förslag.

För det andra har hemställts om ut-redning även beträffande ersättning åt företagarna. I denna senare fråga hem-ställer utskottet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en under-sökning rörande möjligheterna och for-merna för en sådan ersättning.

Herr talman! Jag skall nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Med anledning av vad utskottets talesman och herr Stefanson här anfört skall jag som reservant i utskottet be att få säga några ord.

Det är ju så att vi sedan gammalt i detta land har frihet att välja yrke och sysselsättning. De av oss som valt att arbeta såsom företagare och såsom före-tagsledare står i spetsen för ett före-tag måste finna sig i att lämna de upp-gifter, som man från det allmännas sida fordrar för att det hela skall löpa i lugna och goda banor.

Företagare har också den möjligheten att genom sina priser ta ut den ersätt-ning, som de kan anse sig berättigade till på grund av de extra arbetsuppgif-ter på olika områden, som de måste ut-föra. I detta fall vill jag verkligen fråga utskottet och motionären: Är det nå-gon som tror att allmänheten skulle få sina varor och tjänster billigare, om vi nu skulle bifalla denna motion och sät-ta i gång med en utredning? Vi har ti-digare haft en besparingsutredning och vi vet hur det gick med den. Nu vill herr Stefanson föreslå vad man kunde kalla en utgiftsökning-utredning, med syftet att i första hand undersöka en utgift på 36 miljoner kronor, som det skulle röra sig om för vissa företagare som han nämnde. Det kan väl inte vara rimligt?

Sedan, herr Stefanson, det är ju så att oavsett om vi är företagare eller har en anställning skall vi varje år avge en självdeklaration. Vi enkla medborga-re deklarerar före den 15 februari, och det är väl knappast någon som trott, att staten skulle betala oss ersättning här-för. Den motion som här föreligger är så oskyldig i och för sig, att man kan ana att det ligger någonting bakom. Det är vanligt, att företagen, som deklare-rar vid en senare tidpunkt på året, an-ställer mycket väl avlönade taxerings-experter. Skulle också dessa rymmas i en sådan utredning? Skulle med andra ord Gunnar Sträng betala de skatteex-perter, som storföretagen avlönar?

Skall staten betala ersättning i det ena fallet, så kan det befaras, att man krä-ver att få ersättning i det andra fallet också.

Jag tror för min del, att tidpunkten inte är så väl lämpad att bifalla vad mo-tionärerna hemställt och utskottet till-styrkt. Jag vill för min del rekommen-dera kammaren att bifalla den reserva-tion som är fogad till utskottets utlåt-an-de.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Herr Persson fäste upp-märksamheten på att det är två remiss-instanser som avstyrkt utredning, me-

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

dan fyra tillstyrkt. En sådan enkel addition är emellertid inte tillräddig. De fyra som tillstyrkt är partsorganisationer. Det är organisationer för företagarna själva, och deras hållning är ganska naturlig i detta sammanhang. För resten är motionärerna själva de ledande i en av dessa organisationer.

Jag fäste mig vid att herr Persson inte tog upp de två som jag anser mycket vägande argument som finns i detta fall, nämligen dels den fria prisbildning som råder och som tillåter företagarna att täcka in sig i priset, dels den räntegottgörelse som är möjlig och som kan uppskattas till flera tiotal miljoner kronor. Jag tycker att det är betecknande, att herr Persson i sitt ordentligt förberedda anförande inte fäst något avseende vid dessa argument.

Herr Stefanson vidgick för sin del att dessa motiv har relevans, men han trodde inte att den skattskyldige företagaren använder prissättningen i första hand. Första eller andra hand vill jag låta vara osagt, men herr Stefanson förnekade inte att möjligheten finns och han förnekade inte heller att den tillgripes. I motsats till herr Stefanson tror jag, att den möjlighet som den fria prisbildningen ger verkligen användes för täckning av administrativa kostnader. Detta bör tillsammans med möjligheten till räntgottgörelse ge soulagemang för företagarens arbetsinsats.

Eftersom herr Stefanson sade, att »det allmänna utnyttjar företagen», vill jag understryka, att uppgifter till statistiken inte endast får ses som en belastning. Statistiken är i nutida samhälle en avgörande förutsättning för samhällets och företagsamhetens planering och verksamhet. Den statistikinlämning som sker från företagen är ofta till direkt gagn för dem själva. Det gäller särskilt industristatistiken. Dessutom finns rent allmänt vissa medborgerliga skyldigheter i fråga om uppgiftslämnande för alla, såväl företagare som andra kategorier.

Herr talman! Jag ber alltså att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Sörlin, att jag i mitt första anförande framhållit, att det är alldeles givet att samhället måste kunna ålägga medborgarna viss uppgiftsskyldighet och ställa vissa krav på deras medverkan för att få in de uppgifter som staten behöver. Jag har också sagt att jag erkänner, att dessa åligganden måste vara mera omfattande när det gäller företagarna än när det gäller andra medborgare — det ligger i yrkets och arbetsuppgifternas natur. Men vi företrädare för den mindre företagsamheten kan inte godkänna, att dessa arbetsuppgifter får svälla ut i det oändliga och till sist får en sådan omfattning, att de blir en direkt belastning. De mindre företagen har inte, som herr Sörlin säger, möjlighet att anställa dyrbara experter som tar hand om statistiklämnande, skatteredovisning och andra arbetsuppgifter. Sådana uppgifter får företagaren ofta utföra själv, och då blir de betungande för honom.

Det är givet, att när man väljer ett sådant yrke som t. ex. köpman eller hantverkare har man klart för sig, att det innebär ett visst administrativt och kameralt arbete, men man är inte beredd på att staten skall ålägga företagarna alltmer ökade arbetsuppgifter utan att lämna någon ersättning.

Jag erkänner, att det är möjligt att i varupriset inräkna kostnaderna för dessa uppgifter, men jag påstår fortfarande att det är en åtgärd som många av de mindre företagarna inte anser sig kunna vidtaga. Alla de nya arbetsuppgifterna kommer inte på en gång, utan de kommer en i sänder, och var och en är inte av den storleksordningen att den motiverar en omkalkylering av priset på den service som man ger allmänheten. Därför blir det för företagen en kostnad, som ofta inte täckes genom prishöjning.

När jag nämnde kostnaden 36 miljoner kronor för hantverk och småindustri, så menade jag inte att det skulle krävas en sådan summa från staten. Jag tog upp summan för att jämföra den med den som herr Möller angav beträffande

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete
rättegottgörelsen vid källskattens handhavande.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att i det utlåtande, som här föreligger, inte talas om något slags grupp av företagare, som enligt vad herr Stefan-son sagt är småföretagare, utan i utlåtandet talas endast om företagare. Jag frågar herr Stefan-son: Var går gränsen mellan den företagargrupp herr Stefan-son representerar och andra företagargrupper? Är det skillnad mellan företag med en anställd, med 10 anställda, med 100 anställda eller med 1 000 anställda? I utskottsutlåtandet talas om företagare och ingenting annat.

Herr Stefan-son har sedan upplyst kammaren om att det beträffande den organisation, som han representerar, i första omgången skulle röra sig om en kostnad på cirka 36 miljoner kronor. Om representanter för andra företagargrupper här stiger upp och nämner sina siffror, blir det rätt betydande belopp — det måste gälla flera tiotal miljoner kronor. Är herrarna alltså beredda att samhället på detta sätt skall ställa dessa stora belopp till förfogande?

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Först och främst vill jag säga, att jag i motionen inte tagit upp de mindre företagens problem utan tagit upp hela företagsamhetens problem. Jag anser inte att man i en sådan motion skall särbehandla någon grupp av företagare, alltså särbehandla den mindre företagsamheten, utan om en utredning på detta område skall ske, bör den naturligtvis avse hela näringslivet.

Sedan vill jag säga, att jag inte enbart talat å min organisations vägnar, ty vi har inte 120 000 medlemmar. Jag har nämnt siffran 120 000 för att ange storleken av den grupp, som omfattas av hantverket och den mindre industrien.

Jag vill vidare ännu en gång säga, att jag tycker att en utredning på detta

område skall kunna ange vilka ersättningsbelopp från det allmännas sida som kan anses skäliga. Jag tror då inte alls att man kommer upp till sådana belopp som jag här nämnt, men ett faktum är dock att det arbete, som i detta avseende nedlägges inom hantverket och industrien, kan uppskattas till en sådan summa. Såsom jag tidigare sagt, har vi skyldighet att gentemot samhället åtaga oss en del av dessa uppgifter, men det finns andra som vi kan önska eller kräva ersättning för.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att lägga mig i detta meningsutbyte, men det var herr Sörlins anförande som uppkallade mig.

Den ärade talaren på norrbottenslänsbänken drog en parallell mellan å ena sidan det deklarationsförfarande, som ålägges varje svensk inkomsttagare, och å andra sidan de arbetsuppgifter, som här diskuteras. Men det är väl, herr Sörlin, rätt orimligt att dra en sådan parallell. Här är inte alls fråga om något deklarationsförfarande jämfört med det deklarationsförfarande, som ålägges varje svensk inkomsttagare. Här är fråga om en helt annan angelägenhet, nämligen ett uppbörds- och redovisningsarbete av en icke sällan mycket betydande omfattning. Vi vet ju alla vilka väldiga belopp som exempelvis den allmänna omsättningsskatten rör sig om. Här gäller det förhållandet, att ett avsevärt antal företagare här i landet har — såsom det klart utsäges i föreliggande motioner — att varje månad till staten inleverera antingen källskatt, varuskatt eller pensionsavgift (arbetsgivaravgift), vartill kommer att för vissa branscher skall redovisas speciell tillverkningskatt eller försäljningskatt. Dessutom kan det även bli fråga om att verkställa införsel på lön.

Detta komplex av arbetsuppgifter kan ju inte på något sätt jämföras med ett vanligt deklarationsförfarande, som vi alla är underkastade och som alla givetvis gör utan någon ersättning.

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

Bara ytterligare ett ord som kommentar till herr Sörlins anförande. Låt oss ta ett enkelt exempel från det allmänna arbetslivet! Låt oss anta att vi har en facklig sammanslutning — en fackförening vilken som helst. Dess medlemmar gör sitt jobb mot den avlöning, som är stadgad i gällande kollektivavtal. Så kommer staten och säger: »Nu gubbar, skall ni, när ni slutar jobbet för dagen göra det och det för statens räkning; vi ålägger er denna arbetsuppgift, men ni får ingenting betalt för det!»

Att staten kan göra detta, behöver vi inte diskutera — staten är självfallet suverän. Men anta alltså att man resonerar på det sättet: »Ni skall utföra denna arbetsuppgift åt oss — det allmänna — men ni får ingenting betalt för detta.» Vad tror ni, mina damer och herrar, att en fackförening skulle svara? Kommer den utan vidare att foga sig i ett sådant dekret? Naturligtvis inte! Den kommer att fordra ersättning för detta merarbete.

Det är ju i princip inte något annat resonemang som här föres från motionärernas och utskottets sida än just det resonemang jag nyss tog upp. Jag tycker, att varje rimligt betraktelsesätt borde resultera i den slutsatsen, att det inte är några oskäliga krav som här ställs på i varje fall *någon* ersättning för det omfattande och ansvarsfulla indrivnings- och redovisningsarbete — som även kan, som jag påpekade, inkludera förfarandet med införsel i lön — som företagarna blivit ålagda. Jag tycker inte, att man bör förenkla saken så som herr Sörlin gjorde och tala om att dessa uppgifter är jämförbara med det deklara-tionsförfarande, som varje svensk inkomsttagare utan ersättning har att utföra.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Sedan herr Hagberg kommit in i bilden, är man kanske ute på marker, som är vad man skulle kunna säga mera brännande. Det är också just vad jag trodde! Jag råkade nämligen i mitt första anförande säga, att den

motion det här gäller i och för sig verkar oskyldig. Då herr Stefanson nu sagt, att man vill ha ersättning av staten för *vissa* arbetsuppgifter, men inte för andra arbetsuppgifter, var detta också ett intressant yttrande. Vad är det staten skall betala för och vad är det staten inte skall betala för?

Sedan förefaller nog, herr Hagberg, skillnaden inte vara så stor mellan de uppgifter, som staten kräver av företagarna i form av uppbörd av skatter m. m., och de deklarationer av företagarnas inkomster som staten kräver. Det är möjligt att vi har en gränslinje som går någonstans vid Dalälven — söder om Dalälven är det inte aktuellt, men norr om Dalälven är det aktuellt.

Jag vill inte ta upp en debatt just nu med herr Hagberg om vad han här drog upp, utan det är väl närmast företrädarna för de fackliga intressena som får svara för detta. Men jag är övertygad om att om vi får tillfälle att stanna kvar i denna kammare, så kommer den dagen inte att vara avlägsen, då denna motion återkommer. Då kommer vi tillbaka till spørsmålet om deklara-tionsförfarandet, och de taxeringsexperter, som det då blir fråga om, kostar mycket pengar. Skulle herr Sträng betala dem? Ja, det är frågan.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Denna fråga berördes ju redan vid debatten i höstas om den allmänna varuskatten. Den inställning vi inom centerpartiet har i detta sammanhang är ju ganska klar. Vi har haft och har den uppfattningen, att de, som har att svara för de inlevereringar det här gäller, också bör få ersättning härför.

Nu har tiden gått sedan den förra debatten fördes, och vi har ju fått vissa erfarenheter på detta område. Det har ju visat sig, att det här förekommer mycket, som är synnerligen oklart, och vi vet ganska litet om kostnaderna. Skulle vi nu få en utredning, som någorlunda redovisar arbetets omfattning, skulle man kanske ha vunnit något större klarhet i en hel del frågor. För att skingra

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

denna oklarhet är det tydligt — och det visar ju också denna debatt — att vi bör få till stånd en undersökning av dessa frågor, inte minst när det gäller den mycket diskuterade frågan om inverkan på varupriserna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Det är kanske inte möjligt för mig att övertyga herr Sörlin genom att ånyo ta till orda, men jag dristar mig ändå att göra ett sista försök.

Det är dock orimligt, herr Sörlin, att dra en parallell mellan det vanliga deklarationsförfarande, som herr Sörlin, jag och alla andra har att utföra och som vi gör utan tanke på att därför få någon ersättning från staten, och ett förfarande, som innebär ett uppbärande och inlevererande av källskatt, varus katt, folkpensionsavgift, arbetsgivaravgift och — för vissa branscher — tillverknings- och försäljningsskatt samt till slut i vissa fall även införsel i lön. Det är ju en omfattande arbetsprestation, året runt, som det här blir fråga om.

Kan det anses oskäligt att här tillämpa samma princip, som eljest tillämpas överallt inom arbetslivet, nämligen att en människa skall ha betalt för det jobb hon gör? Det var därför som jag drog den lilla parallellen med den fackliga organisationen. Herr Sörlin känner säkert till den saken bättre än jag, men jag tror nog att medlemmarna av en facklig organisation inte skulle finna sig i att efter att först ha arbetat åtta timmar eller något dylikt sedan på fritiden göra ett jobb åt staten utan avlöning. Men det är just vad man här vill att företagarna skall göra.

Knutpunkten i det hela är att staten vill att 200 000 företagare skall fungera såsom dess oavlönade skatteuppbörds män. Det är ett krav, som jag tycker saknar grund. Man kan naturligtvis diskutera omfattningen av den ersättning, som här kan komma i fråga, men det är

inte det vi nu resonerar om, utan det är principen.

Jag håller därvid fast vid att det är både sakligt berättigat och ur allmänna synpunkter skäligt att man här tar under övervägande att på ett eller annat sätt soulagera företagarna för det i vissa fall mycket betydande arbete, som de har att utföra åt det allmänna utan att hittills härför erhålla någon som helst ersättning.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! När herr Hagberg drar en parallell med att staten skulle ålägga vissa arbetargrupper att göra någonting utan ersättning, så vill jag genmäla att denna parallell inte är rättvis. Vi har från reservanternas sida sökt klargöra som vår mening, att företagarna bör kunna täcka de kostnader det här gäller genom prissättningen på sina produkter tack vare den fria prisbildning som råder. Härtill kommer den räntegottgörelse som uppkommer och som uppgår till några tiotal miljoner.

Vi hävdar alltså att företagarna har möjlighet att ta betalt för sina omkostnader för administration m. m. Vill man vara realistisk måste man nog erkänna att företagarna också använder denna möjlighet. Det skulle vara att underkänna företagarnas affärssinne, om man tror att denna möjlighet icke skulle utnyttjas.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt. Emellertid har herr Möller här gång på gång betonat möjligheterna för företagarna att genom att öka priset på sina varor kompensera sig för kostnaderna för alla de arbetsuppgifter, som det har talats om här under debatten.

I dagens tidningar står att läsa, att den prisövervakande myndigheten har fått en påstötning om att se till att inte någon lägger på mer än vad som är befogat med anledning av omsättnings skattens införande.

Om ersättning åt företagare för visst uppbörds- och redovisningsarbete

Om en företagargrupp tidigare har underrättat att undan för undan justera sina priser med hänsyn till den ständigt ökande arbetsbörda, som lagts på den samma, men den skulle finna, att det i samband med en så pass stor prisökning som följer av omsättningsskatten kunde vara ett lämpligt tillfälle att på en gång också vidtaga de justeringar, som herr Möller anser att de har rätt till, då kommer tydligen den prisövervakande myndigheten och säger ifrån att företagargruppen inte får ta ut mer än den har rätt till med hänsyn till omsättningsskatten. Jag tror inte att herr Möllers resonemang håller i detta sammanhang.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Detta tror jag är att föra in debatten på ett sidospår. Jag vill fästa uppmärksamheten på att den princip, som jag här talar om, fastslogs i höstas då riksdagen biföll den reservation till bevillningsutskottets betänkande varigenom omsättningsskatten infördes. Det står där klart skrivet att företagarnas bestyr med skatten vore att betrakta som en omkostnad i rörelsen, vilken normalt får täckas genom prissättningen. Jag kan inte föreställa mig att pris- och kartellnämnden skulle ingripa mot sådana omkostnader.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga diskussionen genom att i utförligare mån ta upp herr Möllers senaste inlägg. Jag vill bara säga att jag med tillfredsställelse konstaterar, att herr Möller erkänner det berättigade i att de ökade kostnader som företagen får vidkännas på alla områden, även inom handeln och serviceyrkena, bör inkalkyleras i priset på varor och service och således påverka det pris som allmänheten får betala.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i

det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Möller begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 76.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1960/61, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i

Om inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent hos skolöverstyrelsen, m. m. statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till avlöningar och omkostnader vid skolöverstyrelsen jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Om inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent hos skolöverstyrelsen, m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga av departementschefen angivna ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 474 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh m. fl.* (I: 259) och den andra inom andra kammaren av herr *Edlund m. fl.* (II: 317), vari hemställts — såvitt nu var i fråga — att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag angående inrättande av en tjänst som pressombudsman samt till följd härav dels godkänna i motionerna angiven avlöningsstat för skolöverstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 448 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Helén* väckt motion (II: 198), i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta att förvandla filmkonsulentbefattningen inom skolöverstyrelsen till arvo-derad heltidstjänst och göra härför er-

forderlig uppräknig av anslagsbeloppet under åttonde huvudtiteln, punkten Skolöverstyrelsen: Avlöningar.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I:259 och II: 317, i vad de avsåge avslag å Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en tjänst som pressombudsman, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionen II: 198, i vad den avsåge inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1960/61, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som för- anledes av vad departementschefen för- ordat;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I:259 och II: 317 samt II: 198, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

b) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 5 474 000 kronor.

Reservationer hade anförts, utom av andra,

1) beträffande inrättande av en tjänst som pressombudsman

a) av herrar *Pålsson, Jacobsson, Anders Johansson, Sundin, Virgin, Skoglund* i Doverstorp, *Rubbestad, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson* samt herr *Helén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 259 och II: 317, såvitt nu vore i fråga, besluta att avslå

Om inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent hos skolöverstyrelsen, m. m.

Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en tjänst som pressombudsman;

b) av fröken *Vinge*, utan angiven mening;

2) beträffande inrättande av en heltidstjänst som filmkonsulent av herrarna *Jacobsson*, *Anders Johansson*, *Lundström* och *Ståhl*, fröken *Vinge* samt herr *Helén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 198, besluta, att en heltidstjänst som filmkonsulent skulle inrättas.

Herr **ANDERSSON, AXEL JOHANNES**, (fp):

Herr talman! Jag skall be att få yttra mig om en reservation angående en heltidstjänst som filmkonsulent hos skolöverstyrelsen vari yrkas att den deltidsbefattning som tidigare funnits skall förvandlas till en arvoderad heltidstjänst.

Detta kommer inte att kosta särskilt mycket pengar men är av stor betydelse med hänsyn till de betydande belopp som är investerade för sådana här ändamål. Det gäller inte bara filmer och filmapparater utan även andra dyrbara apparater, som skall utnyttjas i undervisningens tjänst. En undersökning som skolöverstyrelsen har gjort visar att dessa dyrbara apparater och övriga hjälpmedel inte utnyttjas till mer än allra högst 25 procent. Det ger mycket dålig utdelning på de miljoner som har investerats för dessa undervisningsändamål. Vi har därför ansett att det är nödvändigt att skolöverstyrelsen får en filmkonsulent, som kan hjälpa skolans folk att använda dessa apparater på bästa sätt. Vi tror att detta vore att använda pengarna väl. Det måste anses oriktigt att ha så dyrbara hjälpmedel liggande i skrubbar och på andra ställen utan att komma till användning för elevernas nytta.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen nr 2 på denna punkt.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag skulle också tro att vi så småningom får denna konsulenttjänst inrättad, men, herr talman, jag vill redan från början säga att denne konsulent bör vara fullt medveten om hur begränsade hans möjligheter blir att hjälpa till på detta område. Vi får inte glömma att vi har ca 1 000 skoldistrikt. Det är där ute hjälpen behövs när det gäller filmer, bildband, ljudband och allt vad det heter. Det måste då bli en lokal fråga huruvida man kan se till att filmerna är i cirkulation och detta gäller naturligtvis inte minst för landsbygdens del. Jag känner till en hel rad av skoldistriktet som ordnat denna sak på ett bra sätt, men det kostar pengar. Det är inte bara filmerna som kostar pengar, utan det kostar också pengar att få en organisation för att visa dem, framför allt då i samband med det ämne som lärarna undervisar i just för tillfället. Vad jag vill varna för är alltså att hysa alltför stora förhoppningar och tro att en sådan här konsulent skall kunna trollo på något sätt.

Jag misstänker att även reservanterna har ungefär samma mening, ty de har skrivit mycket försiktigt. Som kammarens ledamöter själva kan se har de t. ex. i två satser efter varandra använt uttrycken »synes vara fallet» och »synes därvid utgöra en förutsättning» o. s. v. Detta visar att reservanterna själva är försiktiga på detta område.

De moderna hjälpmedel, som vi nu har fått i skolorna, kan vara av utomordentligt stort värde, men det krävs ytterligare en hel del ting i samband med detta. Det krävs t. ex. mörkläggningsmöjligheter, helst i alla undervisningssalar, så att man kan utnyttja filmerna på ett lämpligt sätt, och det behövs mycket annat.

I landsbygdens skoldistrikt, där skolenhusen är spridda, är det inte så lätt att få det hela att fungera riktigt bra. På sina håll har man lyckats med det, och det kan vara bl. a. tack vare att man kunnat lära upp en vaktmästare att sköta apparaterna, varefter denne har

Ang. beskattningen av naturaförmåner vid inkomst av jordbruksfastighet

fått cirkulera i skoldistriktet. Det är ju så, som alla vet, att i varje fall en del av lärarna inte kan sköta filmapparaterna på ett sätt som de själva skulle ha önskat.

Denna fråga är i allra högsta grad en fråga för de lokala skolstyrelserna. Även när den dagen kommer, då vi får denna konsulenttjänst, tror jag att det kommer att bli de lokala skolstyrelserna, som får svara för att det blir en fullödlig användning av dessa hjälpmedel.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall helt kort be att få yrka bifall till reservationen av herrar Pålsson och Jacobsson m. fl. under punkt 1.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Det är riktigt som herr Näsström säger, att vi har uttalat oss försiktigt. Även vi förstår naturligtvis att denne filmkonsulent inte kan uträtta några underverk ute på det stora fältet. Han kommer ju i stor utsträckning att bli bunden av granskningsarbete och dylika uppgifter, varför han helt enkelt inte kommer att få alltför stora möjligheter att arbeta ute på fältet.

Här gäller det dock ett försummat område, där man borde söka ta steg för steg för att komma fram till bättre förhållanden. Det första steget togs när det tillsattes en deltidstjänst i skolöverstyrelsen. Nu vill vi ta ytterligare ett steg och få en heltidsanställd filmkonsulent. Det är möjligt att detta steg måste följas av ett tredje, ett fjärde, ja, kanske ett femte steg, men vi kan nu faktiskt inte ta alla dessa steg på en gång utan får skynda långsamt. Därför har vi nöjt oss med denna försiktiga skrivning och med en begäran om att deltidstjänsten skall förvandlas till en heltidsbefattning.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag uppskattar herr Anderssons försiktighet. Även utskottsmajoriteten har varit försiktig i så måtto, att vi i år visserligen tillstyrkt en tjänst som pressombudsman men inte kunnat gå med på att inrätta denna befattning som filmkonsulent. Det senare är alltså ett utslag av vår försiktighet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Pålsson m. fl. vid punkten avgivna, med 1 a betecknade reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes i enlighet med de bekräftande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i mom. III och IV hemställt.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. beskattningen av naturaförmåner vid inkomst av jordbruksfastighet

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av väckta motioner om översyn av reglerna för

Ang. beskattningen av naturaförmåner vid inkomst av jordbruksfastighet

uppskattning av naturaförmåner och om avdrag för bilkostnader i jordbruk.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 421, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 507, av herr *Hedin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den sektion inom skattelagssakkunniga, som fått i uppdrag att utreda vissa spörsmål rörande inkomstberäkningen i förvärvskällan jordbruksfastighet, måtte få i uppdrag att, enligt vad som anförts i motionerna, göra en översyn av de bestämmelser, som tillämpades i fråga om naturaförmåner och bilkostnader.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 421, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 507, av herr *Hedin m. fl.*, om översyn av skatteförfattningarna såvitt avsåge naturaförmåner och bilkostnader i jordbruk, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! I anledning av den motion som jag har väckt i denna kammar, I: 421, och den likalydande motionen II: 507 av herr *Hedin m. fl.*, som bevillningsutskottet behandlat i sitt förrevarande betänkande nr 14, ber jag att få anföra några synpunkter.

De naturaförmåner som en jordbrukare har att deklarera efter prövningsnämndens anvisningar ger inte någon som helst möjlighet till undanhållande av inkomst, såsom då och då påstås, utan snarare tvärtom. Jag vill fastslå detta också därför att taxeringsmyndigheterna förmodligen i år kommer att ägna en hel del tid åt att söka upptäcka imaginära falskdeklarationer, varvid kanske även jordbrukarna mera generellt kommer att inrangeras i denna grupp.

För att belysa hur läget i verkligheten är skall jag som exempel ta en jordbrukare som kan betraktas som en genomsnittsjordbrukare i vårt land. Jag tar en man med ett jordbruk på ca 30

tunnland jord av inte alltför god beskaffenhet. Han deklarerar efter konstantprincipen, vilket alltför är den dominerande metoden vid självdeklaration bland jordbrukare. Jordbrukaren i fråga kan beräknas ha en inkomst för sig själv av omkring 11 000 kronor sedan han gjort vederbörliga avdrag för kostnader för inkomstens förvärvande. I denna inkomst ingår då ett par tre tusen kronor, som representerar byte av maskiner. Han har varit tvungen att göra detta maskinbyte för inkomstens förvärvande men har inte fått göra helt avdrag för kostnaden, eftersom den inbytta maskinen kanske i någon eller några detaljer är bättre än den gamla.

En jordbrukare av detta slag har vanligen en ganska stor bostad, ofta fyra-fem rum och kök, vilket resulterar i att han får ta upp en ganska stor inkomstpost på deklarationen för denna bostadsförmån. Hade han haft ett annat arbete eller fått inkomsten från annan förvärvskälla på orten, hade han väl troligen inte hyrt sig fem rum och kök, utan då hade han kunnat nöja sig med en mindre och billigare bostad. När en jordbrukare köper en sådan här liten jordbruksfastighet måste han också köpa det stora bostadshus som ofta finns på sådana här små gårdar. Därigenom tvingas jordbrukaren att med sin förhållandevis ringa inkomst ta på sig en onormalt hög bostadskostnad.

Låt oss emellertid fortsätta exemplet. Jordbrukaren har en god vän eller släkting, som arbetar på en verkstad i en tätort. Vänner eller släktingar hugger själv sin skräpved på vår- och sommarkvällar, vilket är mycket vanligt. Han får då denna ved gratis, bortsett från sitt lilla arbete och den fritid han offrar. Han behöver inte deklarera denna bränsleförmån som inkomst. Jordbrukaren däremot, som också hugger skräpved och som ofta får göra det själv på övertid, får som inkomst ta upp värdet av denna ved efter de ganska höga priser, som gäller i länskungörelsen.

Jag tycker över huvud taget att be-

Ang. beskattningen av naturaförmåner vid inkomst av jordbruksfastighet

stämmelserna om beskattning av naturaförmåner är ganska konstiga. Det är väl ändå så, att det finns en förfärlig massa andra människor i landet som har naturaförmåner vilka inte kommer fram i deklarationerna. Vi kan exempelvis tänka på en bankdirektör som på sitt sommarställe har en gris och kanske några höns. Han slaktar grisen på hösten och tar hem fläsket till sin frysbox, och han lägger in äggen. Där har han en förmån, som inte kommer fram i deklarationen. Nu skall ingen tro att jag på något vis vill beskära denna förmån — tvärtom, sådant skall uppmuntras, men det är inte riktigt när man jämför med en jordbrukares förhållanden.

Det finns också andra exempel. Vi kan tänka på en tandläkare, som kan laga tänderna på sina familjemedlemmar, en skraddare som kan sy kläder åt sin familj eller folk som åker omkring och jagar och fiskar. Fritiden blir längre och längre för de flesta människor — men inte för jordbrukarna — och därigenom kan de skaffa sig naturaförmåner som inte kommer fram i deklarationen. Det är litet förvånansvärt, att just jordbrukarna skall vara så påpassade och kontrollerade när det gäller naturaförmåner.

Den jordbrukare, som jag tidigare nämnde som exempel, har alltså en inkomst på 6 000 à 7 000 kronor, men han får deklarerat en inkomst av 11 000 à 12 000 kronor. Han betalar alltså skatt för en inkomst som är betydligt större än den han får i kontanter. Mot bakgrunden härav förstår man reaktionen ute på landsbygden mot talet om undanhållande av inkomst inte minst bland jordbrukare, ty det är ett vanligt problem att man har en låg kontant inkomst men betalar skatt för en högre.

Om en övergång till bokföringsmässig deklaration kan komma till rätta med dessa problem är det väl bara bra, men då tycker jag att man också borde göra en översyn av frågan om beskattningen av naturaförmånerna.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till motionerna I: 421 och II: 507.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Inom bevillningsutskottet har man uppfattat motionen så, att herr Ringaby och hans medmotionärer har önskat en ändring av de faktiska bestämmelserna, men hans anförande här gick väl närmast ut på att betyga att jordbrukets utöware inte har några som helst möjligheter att undkomma några skatter, utan måste deklarerat alla inkomster.

Till detta vill jag bara göra det uttalandet, att den saken väl i och för sig är tacknämlig. Det är väl ingen som försöker uppamma någon misstänksamhet mot medborgarnas sätt att deklarerat, men nog måste man ibland både från det allmännas och från de enskilda medborgarnas synpunkt bli fundersam när man ser taxeringsresultaten.

Men det är en sak för sig. Vad motionen avhandlar är någonting annat. Där yrkar man på en översyn av bestämmelserna om beskattning av naturaförmåner. På det området har vi ju nu en ordning som, kort sammanfattat, skulle kunna uttryckas så, att det är ortens pris på förmånerna som skall upptas till beskattning, att de anvisningar som utfärdas är normgivande — ehuru inte bindande — och slutligen att vi har en mycket väl utbyggd taxeringsorganisation med ett stort lekmannainflytande. Därför förefaller det väl knappast som om några alldeles speciella reformkrav omgående skulle behöva tillgodoses.

Jag övergår så till jämförelsen mellan jordbrukare och andra yrkesutöware i fråga om beskattning av naturaförmåner. Det är riktigt som herr Ringaby säger, att jordbrukaren får deklarerat ett uppskattat värde av bränsle, som han tar ur sin egen skog. Det kan också vara berättigat att säga att han, i den mån han använder lejd arbetskraft för att ta vara på detta bränsle, tar upp omkostnaden som avdrag i deklarationen.

När det gäller den där bankdirektören, som håller hushållsgris på sitt sommarställe, är det litet svårare att göra jämförelser. Om det finns någon bankdirektör som finner det med sina intres-

Om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt

sen förenligt att göra på det viset — jag känner ingen — så utgår jag ifrån att han måste vidkännas en utgift innan han får fläsket från den slaktade grisen. Han måste köpa grisen och förmodligen fodret också, så nettoförtjänsten blir väl reducerad, såvitt jag förstår — men jag är inte så hemma i jordbruk och svinuppfödning. Jag tror emellertid inte att det här exemplet kan övertyga kammaren om att bestämmelserna om beskattning av naturaförmåner är orättvisa emot jordbrukarna, eftersom förmånerna som sagt skall tas upp efter ortens pris i enlighet med prövning i varje särskilt fall.

När det gäller bilar och liknande ting har vi i utskottet framfört den synpunkten, att det blir fråga om en prövning. I den mån bilarna i huvudsak tages i anspråk för jordbrukets behov skall de betraktas som inventarier, är de till för personligt bruk blir de beskattade på vanligt sätt.

Jag tror inte att det i denna motion finns några argument, som skulle kunna föranleda en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av väckt motion om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 139, av herr *Hamilton*, hade hemställts, att

vid taxering till statlig inkomstskatt

riksdagen måtte besluta att erlagd förmögenhetsskatt fr. o. m. taxeringsåret 1962 skulle vara avdragsgill vid taxering till statlig inkomstskatt.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att motionen II: 139, av herr *Hamilton*, om avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Henry Hansson*, *Magnusson* i Borås och *Stiernstedt*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II: 139 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att möjliggöra avdrag för erlagd förmögenhetsskatt vid taxering till statlig inkomstskatt.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Herr *Hamilton* hemställer i den motion, som han väckt i andra kammaren, att riksdagen måtte besluta att erlagd förmögenhetsskatt fr. o. m. taxeringsåret 1962 skall vara avdragsgill vid taxering till statlig inkomstskatt. I sitt betänkande nr 42 hemställer bevillningsutskottet, att denna motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Mot detta utskottets beslut har högerns representanter i utskottet reserverat sig men hemställer, inte att riksdagen måtte besluta på sätt motionären föreslagit, utan att frågan om denna avdragsrätt skall göras till föremål för utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. Reservanterna har följaktligen inte helt kunnat ställa sig bakom motionärens hemställan, men de instämmer i sak. Anledningen till att vi ej ansett oss kunna helt följa motionären är självfallet den statsfinansiella situationen, som för närvarande knappast tål vid den minskning av skatteinkomsterna som ett bifall till motionen i första omgången skulle innebära.

Vi är väl alla överens om att i det samhälle, där vi nu lever, är det ound-

Ang. orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom

gängligen nödvändigt att kapital finns tillgängligt för investeringar. Detta har ju alltid sin giltighet, men inför den omställning i handelspolitiskt avseende som riksdagen beslöt förra onsdagen måste man ju räkna med ytterligare krav på kapitalmarknaden för att kunna genomföra de rationaliseringsåtgärder, som blir nödvändiga inom den svenska handeln och industrien med hänsyn tagen till detta. Det gäller följaktligen att man skall stärka kapitalmarknaden, och då lär man, såsom förhållandena nu är, inte kunna undgå att vända sig även till de enskilda i samhället.

Det är mot den bakgrunden som reservanternas hemställan skall ses, och i anslutning härtill yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! EFTA-sammanslutningen kan användas i åtskilliga sammanhang, men jag hade ju aldrig trott att den skulle komma upp när vi skall behandla den här motionen. Det kan inte vara rimligt att föra ett resonemang utifrån det nya kapitalbehov, som eventuellt kan uppstå i samband med sjustatsmarknaden, när det gäller en skattefråga, som varit uppe vid flera tillfällen tidigare i riksdagen och som enkelt uttryckt innebär att en skattesänkning skall genomföras för dem som har de största förmögenheterna.

Vi har ju ändrat förmögenhetsbeskattningen åtskilliga gånger. Bland annat har vi höjt gränsen för denna beskattning från 50 000 till 80 000 kronor. Från utskottets sida kan vi inte förorda, att man nu skulle gå tillbaka och låta den skatt som erlægges bli avdragsgill vid taxeringen. Om den saken är bara ytterligare att säga, att det ju vore mycket enklare att i så fall ändra skatteskalorna i stället för att införa denna metod.

Utskottet har funnit att denna fråga inte på något sätt kan ges någon prioritet i nuvarande läge när det gäller en skattereform, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående de tider, då allmän fastighetstaxering skall äga rum, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom.

Ang. orsakerna till alkoholmissbruk bland ungdom

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 232, av herr *Bengtson* och herr *Carlsson, Eric*, samt II: 294, av herr *Elmwall m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om undersökning av orsakerna till alkoholmissbruket hos ungdomen samt om vidtagande av erforderliga åtgärder på grundval härav i syfte att stävja den olaga hantering, som försåg minderåriga med rusdrycker.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna »I: 132» och II: 294 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr BENGTSON (cp):

Herr talman! Beredningsutskottet har på ett sätt intagit en positiv ståndpunkt till denna motion om undersökning av orsakerna till alkoholmissbruket hos ungdomen och om vidtagande av erforderliga åtgärder för att åstadkomma en bättre ordning, men jag anser å andra sidan att utskottets slutsats inte leder till några positiva resultat.

Utskottet säger att de i utlåtandet intagna statistiska uppgifterna om fylleriförseelser åren 1954—1958 ger en bild av allväret i de av motionärerna upptagna problemen. Det är särskilt oroande, fortsätter utskottet, att en försämring av nykterhetstillståndet har inträtt bland ungdomarna och i synnerhet bland dem som är under 18 år. Utskottet talar sedan om vissa åtgärder som vidtagits. Man pekar på den av nykterhetsorganisationerna och nykterhetsnämnderna etablerade samarbetsnämnden i alkoholfrågan. Utskottet talar vidare om undersökningar som gjorts.

Men jag vill påstå att vi alltjämt saknar den översiktliga undersökning om orsakerna till ungdomens alkoholmissbruk som man egentligen borde kräva, särskilt i den situation som nu råder. 1944 års nykterhetskommitté gjorde en utförlig undersökning, men den är nu så pass gammal att vi behöver en undersökning som tar hänsyn till förhållan-

dena under de fem år som förflutit sedan den ändrade nykterhetslagstiftningen trädde i kraft år 1955. En närmare undersökning om varför ungdomsfylleriet tilltar är enligt min mening mycket önskvärd.

Och vad utskottet alls inte tycks ha behandlat är den i motionen berörda frågan hur man skall komma åt langarna, som ställer sprit till förfogande för ungdomar under 21 år. Att i det snöda vinningssyfte, som langarna väl alltid har såsom motiv för sin verksamhet, föra in ungdomen på vägar som kan bli vådliga för många ungas framtid, det får anses vara ett så grovt brott att man borde ta itu med hanteringen och se till att den blir ordentligt näpst.

Trots beredningsutskottets positiva inställning i vissa punkter kan jag alltså inte finna att slutsatsen är riktig när man yrkar avslag på motionen, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 232 i första kammaren och 294 i andra kammaren.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att utskottet yttrat sig i mycket positiva ordalag om motionens syfte att komma till rätta med alkoholmissbruket bland ungdomen. På den punkten kan naturligtvis inte råda några delade meningar i Sveriges riksdag.

Men vi har också fäst uppmärksamheten på den verksamhet som bedrivs inom de ansvariga myndigheterna för att komma till rätta med problemet. Dessutom har vi pekat på den forskning som är i gång eller planlägges för att få en klarare bild av orsakerna till alkoholmissbruket, en fråga varom man vet alltför litet. Vi anser det inte sannolikt att den utredning, som föreslås av motionären, skulle främja syftet snabbare och bättre än de åtgärder som är aktuella inom de i första hand ansvariga myndigheterna. Därför har vi uttalat önskemålet att det pågående arbetet får fullföljas och utvidgas innan riksdagen kräver ytterligare åtgärder och utredningar.

Om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri

Med denna motivering ber jag få yrka bifall till beredningsutskottets utlåtande nr 16, dock med den korrigeringen av klämman att siffrorna I: 132 skall ändras till I: 232, som är den riktiga beteckningen på här förevarande motion i första kammaren.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Den fråga som motionären och herr Bengtson tagit upp är bara en del av det stora och vittomfattande problem, som alkoholmissbruket här i landet utgör.

Som jag påpekade i en interpellation förra året och som jag framhöll i årets remissdebatt, är situationen alltför väsentligt sämre än den var före motbokens borttagande. Man hade ju räknat med en försämring, men man hade också räknat med att situationen så småningom skulle bli bättre. Det har blivit en viss minskning i den totala försäljningen av starksprit, vilket är ett gynnsamt tecken, men antalet anhållanden för fylleriförseelser visar ingen påtaglig minskning.

Jag påpekade i min interpellation förra året önskvärdheten av en fullständig utredning av alkoholförhållandena allt sedan motboken avskaffades, och jag påtalade i mitt inlägg i årets remissdebatt framför allt hur många det är som till följd av alkoholmissbruk utsätter sig för livsfarliga skador. Antalet vet man inte, men det är säkerligen inte obetydligt, och det skulle vara av stort värde att få fram en statistik över detta för att se hur utvecklingen går.

För mig framstår alltså den av motionärerna begärda utredningen bara som en delåtgärd i frågan. Jag har, herr talman, inget yrkande annat än om bifall till utskottets hemställan, men jag har inte kunnat underlåta att påpeka betydelsen av att man får en allsidig utredning av förhållandena, sådana de har sett sig efter motbokssystemets borttagande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad och ett i den s. k. klämman anmärkt tryckfel rättats, så att det

däri förekommande motionsnumret I: 132 utbyts mot I: 232, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om vissa åtgärder till hjälp för rörelsehämmade och äldre personer;

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning rörande hälsosundersökning av unga kvinnor; samt

nr 19, i anledning av väckt motion om tillämpning av upphandlingskungörelsen på landsting och primärkommuner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till metallografiska institutet m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner om översyn av gällande bestämmelser rörande beskattning av vinst vid överlåtelse av rörelse, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri.

I en inom andra kammaren under nr 89 väckt motion, som hänvisats till ban-

Om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling

koutskottets handläggning, hade herr *Johnansson* i Stockholm *m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om en utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri, oberoende av utländska koncerner, på grundval av förstатligande och statligt monopol på oljeimporten, oljedistributionen, oljehandeln och oljeraffineringen, i stort sett efter de riktlinjer som föreslagits av 1945 års oljeutredning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionen II: 89.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till motion nr 89 i andra kammaren.

Herr **EWERLÖF** (h):

Herr talman! Jag skall likaledes be att få inskränka mig till ett yrkande, nämligen om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 436 i första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* samt nr 537 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*, hade föreslagits, att riks-

dagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder snarast i syfte att åstadkomma en väsentligt ökad statlig järnförädling.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 436 och II: 537 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Även jag skall fatta mig kort.

Vi har i motioner påyrkat åtgärder för att åstadkomma en väsentlig ökning av järn- och stålproduktionen i vårt land. Utskottet anser emellertid att den saken grejas av andra utan riksdagens inblandning. Även kommerskollegium, jernkontoret och styrelsen för Norrbottens järnverk tycks, av remissyttrandena att döma, vara lika självbelåtna som bankoutskottet.

Vi har fäst uppmärksamheten bl. a. vid nödvändigheten av att bygga ut järnindustrien i Norrbotten. Till det säger man bl. a. att det torde ankomma på ledningen för NJA att följa utvecklingen och vidta nödvändiga åtgärder. Men är inte detta att ta alltför lättvindigt på denna fråga? Är det inte på det sättet att framåtskridandet i allra högsta grad är beroende av produktionen av järn och stål? Jag måste påpeka att vårt land i det avseendet är i färd att bli distanserat av flera andra nationer. Produktionen av tackjärn var år 1959 1 400 000 ton och av handelsfärdigt järn och stål 1 934 000 ton. Enligt min mening är detta alldeles otillräckligt. De inhemska behoven av järn och stål kommer nämligen raskt att stiga. Vi lever i mekaniseringens tidevarv, och därför krävs ökat maskinbygge och till följd därav också ökad tillgång på stålprodukter. Låt mig göra en jämförelse exempelvis med Tjeckoslovakien. Tjeckoslovakien har inte fullt dubbelt så många innevanare som vårt land, men år 1965 kommer Tjeckoslovakien att producera 11 miljoner ton stål, alltså mer än dubbelt så mycket som vårt land per capita räknat.

Vilken produktionsökning förutser

Om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling

man nu under 1960-talet när det gäller valsade järn- och stålprodukter? Såvitt jag kan se av föreliggande material kommer oxelösundsverket om något år upp till produktionssiffran 300 000 ton valsade produkter, och år 1963 uppnår Norrbottens järnverk produktionssiffran 470 000 ton valsade produkter. Märk väl att den sistnämnda siffran uppnås först drygt 20 år efter det att riksdagen beslutade om byggandet av Norrbottens järnverk och efter det att riksdagen fastställt, att produktionsprogrammet i första hand skulle inriktas på att bli ca en halv miljon ton valsade produkter. Det påstås nu att vår import av stålprodukter år 1965 kommer att belöpa sig till 400 000 ton. Jag tror att den siffran är för låg. När man stannat vid den, har man bl. a. inte tagit med i beräkningen hur nödvändigt det är att vi i mycket större utsträckning än för närvarande är fallet måste bli en maskinbyggande nation.

Jag anknyter åter till norrbottensproblemen. Sysselsättningen där uppe är inte alls tillfredsställande. Bland annat av den anledningen anser vi att man under 1960-talet borde vidtaga förberedelser för att utbygga järn- och stålproduktionen i Norrbotten med ytterligare låt oss säga en halv miljon ton. Vem är det nu som skall bestämma om det kommer att bli så eller ej? Ja, här säger utskottet att den frågan får avgöras av ledningen för Norrbottens järnverk. Jag måste då fråga, om verkligen den svenska riksdagen bör stå främmande för denna fråga. Det gäller ju här en sak som är betydelsefull ur två synpunkter; dels måste vi klara sysselsättningen, dels är det nödvändigt att vårt lands järn- och stålproduktion ökar.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 436 i första kammaren och 537 i andra kammaren.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Utskottet har stött sig på de remissutlåtanden som kommit in i ärendet. Det gäller utlåtanden från

kommerskollegium, jernkontoret och styrelsen för Norrbottens järnverk. I dessa utlåtanden har man redogjort för betingelserna i fråga om export och förbrukning på hemmamarknaden av järnmalmstillgångarna. Där har framhållits, att det icke utan stora risker för felinvesteringar finns utrymme för någon radikal omläggning av tillverkningen inom landet. Det försiggår en successiv ökning av behovet både för export och på hemmamarknaden, men denna ökning tillgodoses bäst genom att omhändertas av redan befintliga anläggningar. Från dessa utgångspunkter har man från samtliga håll avstyrkt motionerna.

Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående enskilda sjukhem m. m.; och

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa trafiknykterhetsfrämjande åtgärder.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 154, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition,

nr 103, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 5 april 1960.

Beslöts med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen på stomnotarien att under del av session då så erfordras anställa tillfälligt biträde åt stomnotarien mot ersättning per timme, och skulle härför tills vidare anlitas förste expeditionsvakten hos arbetsdomstolen Gunnar Sterner.

Är och dag som ovan.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 126, angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten, m. m.

Anmäldes och bordlades en av herr Hanson, Per-Olof, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 627, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående ianspråktagande av viss del av de Längmanska donationsmedlen.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 16.36.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 6 april eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Lagförslag om fiskevårdsområden

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 februari 1960 dagtecknad proposition, nr 50, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om fiskevårdsområden;
- 2) lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 27 juni 1957 (nr 390) om fiskearrenden; och
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 30 september 1904 (nr 48 s. 1) om samäganderätt.

I propositionen hade, efter viss förebild av bestämmelserna om jaktvårdsområden, föreslagits, att av ägare och brukare till fiske, oskiftat såväl som skiftat, skulle — för ordnande av fiskeförhållandena och främjande av fiskerättshavarnas gemensamma intressen — kunna bildas en sammanslutning, benämnd *fiskevårdsområde*. Beslut härom skulle meddelas av länsstyrelsen, som dock på avgörande punkter var bunden av delägarnas beslut. Sålunda krävdes för tillkomsten av fiskevårdsområde viss anslutning bland delägarna. Denna skulle utgöra antingen enkel majoritet efter huvudtalet jämnt anslutning från en tredjedel, räknat efter delaktigheten, el-

ler enkel majoritet efter delaktighet jämnt anslutning från en tredjedel efter huvudtalet.

Fiskevårdsområdet skulle vara till tiden begränsat men med möjlighet till förlängning. Nya delägare voro i princip bundna av vad som tidigare beslutats.

Tillkomsten av ett fiskevårdsområde inverkade icke på bestående äganderättsförhållanden. Vid fiskets utövande blev däremot den enskilde fiskerättshavaren bunden av stadgarna och delägarnas beslut. Möjlighet komme att finnas för delägare att anföra besvär. Även skyddet av tredje mans rätt hade i förslaget beaktats.

I fråga om rösträtten inom den nya organisationen hade föreslagits, att för vissa i lagen särskilt nämnda beslut, t. ex. om upplåtelse av fiske eller skyldighet att lämna tillskott för gemensamt ändamål, skulle röstning ske efter delaktighet eller med viss hänsyn till delaktigheten. I fråga om rösträtten i allmänhet utgick förslaget ifrån att röstning skulle ske efter huvudtalet ehuru med möjlighet för delägarna att besluta om annan ordning. Enkel majoritet skulle i allmänhet vara tillräcklig.

För beslut om upplåtelse av fiske skulle krävas, förutom viss kvalificerad majoritet, samtycke av yrkesfiskare med eget fiske och därmed likställda.

Kostnaderna för fiskevårdsområdes bildande skulle i princip böras av delägarna själva. Då det emellertid också finge anses vara ett allmänt intresse, att fiskevårdsområden kommo till stånd, borde bidrag härtill kunna utgå av allmänna medel. Genom att därvid i viss utsträckning taga i anspråk de enligt vattenlagen utgående s. k. fiskeavgifterna funnes möjlighet att lämna bidrag utan att riksstaten belastades.

Lagförslag om fiskevårdsområden

Kungl. Maj:ts förslag till lag om fiskevårdsområden var i nedan angivna delar så lydande:

2 §

Fiskevårdsområdes delägare utgöras av ägarna till det fiske som ingår i området.

Ägare av fastighet till vars förmån gäller servitut, som innefattar rätt att med uteslutande av fiskets ägare utnyttja fisket,

boställshavare, som själv brukar bostället, samt

innehavare av besittningsrätt för obegränsad tid till fastighet, som tillhör kronan eller allmän inrättning,

skola dock i fiskerättsägarens ställe anses som delägare.

Innefattar servitut rätt till allenast en del av den besvärade fastighetens fiske, skall i fråga om den delen vad i andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

6 §

Fiskevårdsområde må bildas om samtycke föreligger antingen från delägare, som företräda mer än hälften av delaktighetstalet och tillika utgöra minst en tredjedel av antalet delägare, eller från delägare, som utgöra mer än halva antalet delägare och tillika företräda minst en tredjedel av delaktighetstalet. Skall fiskevårdsområdet omfatta ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, erfordras därjämte samtycke från minst en delägare inom varje sådant fiske.

Äro de i första stycket angivna förutsättningarna uppfyllda, skall fiskevårdsområdet bildas, om det finnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

8 §

För varje delägare skall bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna äga själva bestämma därom då de äro ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter delägarens andel däri och i övrigt genom uppskattning.

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen, om ej särskilda skäl till annan beräkningsgrund föreligga, grunda sig på omfattningen av de skilda vattenområdena.

10 §

Är fisket inom fiskevårdsområde i sin helhet samfällt för två eller flera fastigheter, må upplåtelse av fiske ske endast om delägare med mer än hälften av delaktighetstalet samtycka därtill.

Är fisket ej så beskaffat som i första stycket sägs, må upplåtelse ske endast om delägare med mer än två tredjedelar av delaktighetstalet samtycka därtill. Omfattar fiskevårdsområdet ett eller flera vart för sig oskiftade fisken, skall i stället beträffande varje sådant fiske gälla vad i första stycket är stadgat.

11 §

Är delägare yrkesfiskare eller är fisket eljest av väsentlig betydelse för hans försörjning, må utan hans samtycke upplåtelse ej ske av fiske, som han med ensamrätt äger eller brukar, eller av fiske, vilket tidigare såsom särskild lott tilldelats honom.

Vad i denna lag stadgas om upplåtelse skall ock gälla, då delägare tilldelas fiskerätt i vatten, där han förut icke ägt sådan rätt.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat nio i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 530, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, och II: 659, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 531, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, och II: 660, av herr *Grebäck m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 532, av herr *Pålsson m. fl.*, och II: 656, av herr *Agerberg m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 533, av herr *Sveningsson*, och II: 657, av herr *Hamilton*, samt

motionen II: 658 av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*

Lagförslag om fiskevårdsområden

I motionerna I: 531 och II: 660 hade hemställts, att riksdagen i anledning av propositionen nr 50 måtte besluta sådan ändring i förslaget till lag om fiskevårdsområden, att fiskevårdsområde, som kom att omfatta det till allenast en fastighet hörande fisket, skulle, då detta ej ensamt för sig utgjorde en fastighet, kunna bildas, om samtycke förelåg från delägare, som antingen företrädde mer än hälften av delaktighetstalet eller utgjorde mer än halva antalet delägare.

I motionerna I: 533 och II: 657 hade hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 50, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter förnyad utredning förelägga riksdagen förslag innebärande en modernisering av lagen om gemensamhetsfiske med bibehållande av de för denna lag gällande rättsprinciperna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 531 och II: 660 samt med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658 funnit vissa ändringar böra göras i förslaget till lag om fiskevårdsområden — måtte — med avslag å motionerna I: 533 och II: 657 i vad därigenom yrkats avslag å propositionen — för sin del antaga de vid propositionen fogade lagförslagen med de ändringarna att 6 och 11 §§ lagen om fiskevårdsområden erhöles följande lydelse:

6 §

Fiskevårdsområde må — — — sådant fiske.

Hör fisket till allenast en fastighet och utgör det ej ensamt för sig en fastighet, må dock fiskevårdsområde bildas, om samtycke därtill lämnas av mer än halva antalet delägare eller av delägare, vilka företräda mer än hälften av delaktighetstalet.

Äro de i första eller andra styckena angivna förutsättningarna uppfyllda,

skall fiskevårdsområdet bildas, om det befinnes lämpligt med hänsyn till vattenområdets och fiskets beskaffenhet och omfattning samt förhållandena i övrigt.

11 §

Utan delägars samtycke må upplåtelse ej ske av delägens hela fiske eller eljest av fiske, som han med ensamrätt äger eller brukar eller såsom särskild lott tilldelats honom. Vad nu sagts gäller dock ej, då fisket saknar betydelse för delägens försörjning.

Vad i — — — sådan rätt.

B. att motionerna

- 1) I: 530 och II: 659;
- 2) I: 532 och II: 656;
- 3) I: 533 och II: 657;
- 4) II: 658,

i den mån de icke besvarats genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Turesson*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 531 och II: 660 samt med förklaring att riksdagen i anledning av motionerna I: 530 och II: 659, I: 532 och II: 656 samt II: 658 funnit vissa ändringar böra göras i förslaget till lag om fiskevårdsområden — måtte — med avslag å motionerna I: 533 och II: 657 i vad därigenom yrkats avslag å propositionen — för sin del antaga de vid propositionen fogade lagförslagen med de ändringarna att 2, 6, 8, 10 och 11 §§ lagen om fiskevårdsområden erhöles i reservationen angiven lydelse;

B. att riksdagen vid bifall till reservationernas förslag till ändrad lydelse av 2 § i förslaget till lag om fiskevårdsområden måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om servitutshavares ställning enligt den föreslagna lagen måtte göras till föremål för ytterligare utredning;

Lagförslag om fiskevårdsområden

C. att motionerna

1) I: 530 och II: 659;

2) I: 532 och II: 656;

3) I: 533 och II: 657;

4) II: 658,

i den mån de icke besvarats genom vad reservanterna anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt reservanternas förslag skulle sista stycket av 2 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om fiskevårdsområden utgå. Reservanternas förslag till lydelse av 6 och 11 §§ i samma lagförslag överensstämde med det av utskottet framtillda förslaget. 8 och 10 §§ i lagförslaget om fiskevårdsområden hade av reservanterna avfattats sålunda:

8 §

För varje delägare skall bestämmas hans delaktighet i fiskevårdsområdet. Delägarna äga *genom skriftlig överenskommelse* själva bestämma därom då de äro ense. I annat fall skall delaktigheten bestämmas, för samfällt fiske med bestämda andelar efter deläggarens andel däri och i övrigt genom uppskattning.

Beträffande fiske, som ej är samfällt, skall uppskattningen grundas på en *bedömning av värdet och omfattningen av varje deläggares fiske eller, därest någon väsentlig olikhet mellan olika deläggares fisken ej föreligger*, på omfattningen av de skilda vattenområdena.

10 §

Upplåtelse av fiske må ske endast om deläggare som företräda mer än två tredjedelar av delaktighetstalet och tillika utgöra mer än två tredjedelar av hela antalet deläggare samtycka därtill.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! Jag skall inte ens för ett ögonblick försöka inbilla kammarens ärade ledamöter, att jag tycker att detta ämne är lättsamt eller ens lättsmält, även om det rör sig om något så trevligt som fiske och fiskevårdsområden. Jag vill emellertid anföra några synpunkter

kring den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet.

Det är i tre olika hänseenden som vi har en annan mening än utskottsmajoriteten. Det gäller delaktighetens bestämmande, servitutshavarens rösträtt och slutligen förutsättningarna för upplåtelse.

Då det gäller delaktighetens bestämmande har vi den åsikten att man bör eftersträva att med så enkla medel som möjligt beräkna delaktighetstalen för de olika deläggarnas fiske och samtidigt söka uppnå största möjliga rättvisa. Den rättvisa kan enligt vår mening inte uppnås om man endast beräknar delaktigheten efter vattenområdets storlek. Vi vet ju att fisket i ett vatten kan vara bättre på vissa platser och sämre på andra inom ett och samma vattenområde. Vi menar att i sådana fall bör inte ske en uppskattning som uteslutande grundas på arealen, utan delaktigheten bör enligt vår mening grundas på en bedömning av fiskets värde. Det kan finnas och finns givetvis många olika faktorer som medför att ett fiskevatten är bättre eller sämre. Det kan t. ex. vara strömförhållandena, det kan vara en mer eller mindre riklig vegetation, det kan vara förekomsten av lekplatser o. s. v.

En sådan bedömning behöver inte såvitt vi kan förstå bli så särskilt svår att genomföra. Det krävs inga särskilda undersökningar utan bedömningen kan företas på grundval av redan kända förhållanden. Reservanterna menar alltså att en sådan bedömning skulle bli mer rättvis än en uppskattning som bara lägger arealen till grund. Enligt vår mening bör detta komma till uttryck också i lagtexten.

Då man bildar ett fiskevårdsområde skall delaktigheten bestämmas. Det får deläggarna själva svara för, om de är ense. Ett sådant beslut binder även nya ägare i framtiden, så länge som fiskevårdsområdet står. Det bör därför enligt vår uppfattning upprättas en skriftlig handling, och kravet på skriftlig form bör, anser vi, komma till uttryck även i lagtexten.

När det sedan gäller servitutshavarens

Lagförslag om fiskevårdsområden

rösträtt vill jag erinra om att servitutshavaren får träda i fastighetsägarens ställe, om servitutet innefattar rätt till en fastighets hela fiske. Men utskottet vill ge rösträtt även om servitutet innefattar rätt till blott en del av fastighetens fiske. Då anses servitutshavaren vara delägare liksom fastighetsägaren, och båda har rösträtt. Detta kan naturligtvis missbrukas och vålla kiv och mycken förtret. Rena struntservitut kan upplåtas i mängd av en fastighetsägare i ett visst bestämt syfte. Fastighetsägaren kan komma till ett sammanträde med åtskilliga rösträttsinnehavare och driva igenom sina önsknings. I reservationen har vi gjort den jämförelsen att en fastighet ju kan ägas av flera personer med samäganderätt. Men i det fallet har de endast en röst. Vi tycker nog att man bör fundera mer på frågan om vilken rätt som skall tillkomma servitutshavare i fall som detta. Till dess Kungl. Maj:t har funderat färdigt på problemet bör endast sådana servitutshavare som utnyttjar fastighetens hela fiske anses som delägare i fiskevårdsområdena.

Sist men inte minst gäller reservationen förutsättningarna för upplåtelse. Enligt 10 § i lagförslaget krävs i de fall då fisket är skiftat samtycke från delägare med mer än två tredjedelar av delaktighetstalet. I det fall då fiskevattnet är samfällt krävs inte mer än samtycke från delägare med mer än hälften av delaktighetstalet.

I reservationen yrkar vi att kravet på samtycke vid upplåtelse bör vara detsamma, vare sig fisket är samfällt eller ej.

Några som helst krav på vilket antal delägare som skall samtycka till upplåtelsen vilket uppställs i 6 § angående förutsättningar för fiskevårdsområdesbildande, ställer man inte. Följden härav kan givetvis bli den, att ett litet antal delägare med stora andelar i ett fiskevårdsområde mot flertalets önskan kan upplåta allt fiske inom fiskevårdsområdet. Vi menar att detta inte vore någon lycklig utveckling. Många ägare av små avstyckningar — som har en annan uppfattning — kan ju därigenom bli helt

berövade sitt fiske, man kan säga att deras chans till fritidsnöje och rekreation kan berövas dem, och det är väl ändå inte någonting som vi i dag vill främja.

Kunde vi så att säga snygga upp utskottsförslaget med de reservationsyrkanden som här har framförts, skulle säkerligen — såvitt vi ser — alla parter tillgodoses. Därutöver är det ingenting att säga om förslaget till lag om fiskevårdsområden, som — med undantag av vad jag här anför — tycks mig vara ganska gott.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Även om jag i denna fråga har en del andra synpunkter på detta förslag till lag om fiskevårdsområden än vad min gode vän och partikamrat Ebbe Ohlsson såsom reservant till utskottet här har givit uttryck åt, avstår jag helt ifrån att vända mig mot hans uppfattning och de uttalanden som han här har gjort. Jag föredrar i stället att vända mig emot det här föreliggande lagförslaget med några allmänna kritiska synpunkter.

I anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m. har jag väckt en motion i denna kammare, nr 533 — en likadan motion har i andra kammaren avgivits av herr Hamilton — med hemställan om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Ur mina synpunkter är det alldeles omöjligt att godta vad som föreslås i den kungl. propositionen eller vad som nu föreslås i utskottets utlåtande, då den lag det här gäller har vad jag anser vara tvångslagskaraktär. Men jag vill också säga att jag inte på något sätt känner mig som någon talesman för yrkesfiskarna. I mina bygder i södra delen av Älvsborgs län finns det inte en enda som har fiske till yrke eller till levebröd.

När denna nya lag skall tillämpas kommer det utan tvekan ute i bygderna

Lagförslag om fiskevårdsområden

att uppstå mycket missnöje och mycken irritation över tillämpningen. Man kan fråga om det verkligen skall vara nödvändigt när någonting skall uträttas att använda så hårda och så långt gående tvångsåtgärder som det här är fråga om. När förslaget om fiskevårdsområden har utarbetats har man i viss mån som förebild och utgångspunkt haft jaktvårdsområdena. Även här kan i viss mån tvångsåtgärder komma till användning men dock — vilket vi skall komma ihåg — i mycket mildare form. När det gäller jaktvårdsområdena fordras en mycket stark majoritet — fyra femtedelars majoritet — för att man med lagens hjälp skall kunna tvinga de återstående att vara med om att bilda ett jaktvårdsområde.

När det nu gäller bildandet av fiskevårdsområde ger man litet större delägare i fiskevattnet — även om de bara utgör en tredjedel av delägarnas antal — rätt att besluta över majoriteten på två tredjedelar. Att man här ger en liten minoritet rätt att besluta över en stark majoritet tycker jag är fullständigt orimligt, och den rätt och den makt man här ger de större delägarna i fiskevattnet i förhållande till de mindre har jag inte heller några sympatier för.

Det kan gott sägas att man här inför en ny form av demokrati — en ny form för parlamentarisk ordning. Jag vet inte om man i något tidigare sammanhang har infört den ordningen att en tredjedel skall ha beslutanderätt över två tredjedelar — som man nu gör i denna nya organisation. Jag vill gärna framställa frågan vad det är för orsak till att man för bildandet av fiskevårdsområden griper till en mycket hårdare och strängare tvångslagstiftning än som gäller för jaktvårdsområdena. Finns det någon verklig motivering för detta, eller är det en allmän tendens till att tvångsmetoderna gentemot de enskilda medborgarna skall öka och en tendens till en allmän skärpning när det gäller lagstiftning av detta slag?

Utskottet tycker att vi i vår motion har uttryckt oss på ett tillspetsat sätt och att andra motionärer som har haft sam-

ma mening har uttryckt sig mindre tillspetsat.

När man konstaterar detta anför man som en förmildrande omständighet att tvånget som förekommer i denna lagstiftning dock inte är av expropriationsnatur. Om det nu finns ännu hårdare tvångsformer för viktiga angelägenheter, kan detta inte anses vara någon motivering för det som här föreslås.

Utskottet säger vidare att det inte gäller mer än att minoriteten får finna sig i vad majoriteten beslutar. Detta är inte riktigt, ty som jag har sagt är det i en viss situation minoriteten av delägare som beslutar över majoriteten.

Tvånget gäller även tvångsanslutningen till denna nya form av organisation. Detta tvång kommer enligt min mening att skapa stor oenighet på fiskets område. Man har uttalat att tvångstillämpningen är mildare än expropriation. Det är dock så att för den tillgång och den bestämmanderätt en enskild person får avstå genom expropriation får han skälig ersättning. I sådana frågor fattas beslut av våra högt stående domstolsinstanser. Även om jag inte är anhängare av expropriationsförfarandet tycker jag att den nämnda ordningen ger en viss trygghetskänsla.

Man kan allvarligt befara när det gäller fiskevårdsområdena att lagstiftningen kommer att användas även i andra syften än att befrämja fiskevården. Här föreligger betydande risker för maktmissbruk.

Man vill även att fiskevårdsområdena skall få vad jag vill kalla beskattningsrätt. Detta skulle innebära att många som har fiskerätt och är delägare i fiskevattnet men inte har vare sig tid eller intresse att bedriva något fiske kommer att tvingas med i fiskevårdsområdena och får vara med och dela alla kostnader som området beslutar om i, som det så vackert heter, fiskevårdande syfte. Detta blir, såvitt jag förstår, ingenting annat än en ny skatt. Varför inte kalla den fiskeskatt eller något liknande?

Här måste också uppmärksammas att enskilt fiske i stor utsträckning bedrivs

Lagförslag om fiskevårdsområden

som ett nöje och inte yrkesmässigt som levebröd. Man kan alltså säga att dessa delägare får betala en nöjesskatt. Det uttrycket är kanske riktigare än fiske-skatt. Visst brukar vi få betala både statlig och kommunal nöjesskatt när vi själva är med om något skattebelagt nöje. Men det är väl både oskäligt och orimligt att i detta fall många skall tvingas att betala nöjesskatt för andra människors nöjen, i form av avgifter till fiskevården. Detta är en del av den nya i detta sammanhang.

Såväl utredningen som departementschefen diskuterar namnfrågan för fiskevårdsområdena. Man tycker inte att beteckningen fiskevårdsområde är särskilt bra. Men med den likhet ifrågavarande begrepp ändå har med jaktvårdsområde och då detta uttryck är inarbetat och känt, väljer man namnet fiskevårdsområde. Jag gör inte anspråk på att vara uppfinningsrik när det gäller att hitta på nya och lämpliga namn. Men i den mån man skall använda den nya lagens möjligheter till tvång tycker jag att man lätt kunde lösa namnfrågan genom att kalla områdena »tvångsområden» för fiske.

Man kan även undra om det inte skulle ha varit lämpligt att lägga till en paragraf i den föreslagna lagen. Den skulle ha föreskrivit skyldighet att vid sjöar och vatten där fisket blivit reglerat genom lagens tvång sätta upp skyltar med texten: »Obs! Tvångsområde för fisket».

I ett jaktvårdsområde kan inte den ene ägaren till jaktmarker utarrendera den andres jaktmarker, men så kommer det att bli i fråga om fiskevårdsområdena. Tvångsbestämmelserna i den föreslagna lagen sträcker sig så långt, att en eller flera innehavare av en fiskerätt kan utarrendera annans eller andras fiskerätt. Således blir det kanske en rätt vanlig företeelse att de som äger fiskevatten och är intresserade för fiske inte får fiska i sitt eget vatten. Är inte detta ett hårt ingrepp i äganderätten!

Den föreslagna lagen strider enligt min mening mot de rättsprinciper som vanligen tillämpas. Uttalandet i vår mo-

tion att tillämpningen av denna lag lätt leder till fullständig rättsförlust är inte, som utskottet vill göra gällande, tillspetsat och tilltaget i överkant.

Det brukar ofta, och med all rätt, här i riksdagen talas om värdet av enskild äganderätt och rättssäkerhet. Tyvärr hör man inga röster om detta från tredje lagutskottet i detta utlåtande, i den mån det inte gäller yrkesfiske.

Inte kan det anses nödvändigt för fiskevårdens skull att göra ett ingrepp i äganderätten och rättssäkerheten av detta hårdhänta slag, som man här ger möjlighet till. Jag tycker att det borde finnas möjligheter att nå större och bättre resultat under friare former och på frivillighetens väg.

Vilka förhoppningar man än hyser att våra sjöar skall bli fiskrika med tvångets hjälp, anser jag att det hade varit mera nyttigt att man hade gått fram på frivillighetens väg. Av denna orsak ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan, alltså avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Häri instämde herr *Bergh, Ragnar*, (h).

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Utgångspunkten för det mångåriga arbete, som så småningom har lett fram till det lagförslag, som nu föreligger till behandling, är framför allt den, att rätten till fiske för närvarande tillkommer så många medborgare i detta land att det är svårt att få till stånd en effektiv fiskevård. För att i någon mån råda bot på förhållanden, som inte har kunnat regleras genom nu gällande lagstiftning, har det på sina håll bildats fiskevårdsföreningar. Det är för att få fram en bättre ordning på detta område som det nu har föreslagits, att man skulle bilda dessa så kallade fiskevårdsområden. Syftemålet med dem är att främja fiskerättshavarnas gemensamma intressen. Jag vill bestämt påstå, att lagen, sådan den nu är utformad, icke inverkar på den bestående äganderätten, även om natur-

Lagförslag om fiskevårdsområden

ligtvis delägarna i ett fiskevårdsområde blir bundna av stadgar och beslut som fattas i enlighet med dessa.

Syftet är alltså att åstadkomma rättvisa mellan fiskerättshavarna och en bättre ordning på fiskets område. Denna möjlighet har visserligen teoretiskt funnits tidigare, nämligen genom 1913 års lag, men på grund av olika omständigheter, som jag här inte skall gå in på, har 1913 års lag inte kommit att spela den roll, som man hoppades, att den skulle göra vid sin tillkomst.

Utskottet är fullständigt enigt med departementschefen i alla väsentliga punkter och hälsar, som det också står i utlåtandet, »med största tillfredsställelse» att detta lagförslag nu har blivit framlagt. Det är självklart att om lagen verkligen skall få den goda verkan, som man här har tänkt sig, blir det nödvändigt att även i framtiden följa utvecklingen, som utskottet skriver, »med största uppmärksamhet» och att vidta erforderliga kompletteringar.

Det har vid behandlingen av denna fråga i utskottet framförts många olika uppfattningar, men eftersom vi i utskottet menat, att det var angeläget att få till stånd en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som föreslagits i propositionen, har det varit relativt lätt att åstadkomma en sammanjämkning av de olika uppfattningarna just i syfte att främja det ändamål, för vilket lagen har tillkommit.

Jag skall be att få säga ett par ord om några olika detaljer. Det har bl. a. i reservationen föreslagits att överenskommelse om fiskevårdsområde skall vara skriftlig. Vi har efter mycket grundlig överläggning inom utskottet kommit till den uppfattningen, att föreskrifter härom kan lämnas i tillämpningsförfordningen i den mån det kan anses vara erforderligt med en skriftlig överenskommelse. Men det är ju tämligen självklart, att det görs en skriftlig överenskommelse om någon skulle påfordra detta.

En fråga som har kommit att diskuteras rätt ingående i utskottet och som

här tagits upp av herr Ebbe Ohlsson är hur man skall beräkna fiskets värde. Utskottet har på den punkten anslutit sig till den av Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen, nämligen den att om ej särskilda skäl föreligger till annan beräkningsgrund, skall man grunda sig på de skilda vattenområdenas areal. Nu menar reservanterna att man redan i lagtexten bör utsäga, att det bör ske en bedömning av de olika delarna av fiskeområdet. Vi har i denna fråga mycket omsorgsfullt tagit hänsyn till de olika situationer, som kan föreligga. Det är alldeles riktigt, som här sägs av herr Ohlsson, att fisket i en sjö kan vara högst olika i skilda delar av sjön, men vi menar att hänsyn härtill kan tagas genom den i propositionen föreslagna lagtexten. Om alltså ej särskilda skäl föreligger till annan beräkningsgrund utgår man ifrån de olika områdenas omfattning. Ett »särskilt skäl», är givetvis olikheter i fisket, t. ex. att det finns ett grund, som är särskilt fiskrikt. Det behöver därför, anser utskottsmajoriteten, inte sägas något om en bedömning. Givetvis bör hänsyn tas till sådana olikheter inom ett fiskevatten, som reservanterna har avsett med den av dem föreslagna lagtexten.

Det finns även en annan fråga som har föranlett en del meningsskiljaktigheter, och som också avspeglas i reservanternas förslag, nämligen bestämmelserna för upplåtelse av fiske. Den begränsning som måste finnas i fråga om upplåtelse kan införas i antingen 10 § eller 11 §. Utskottsmajoriteten anser det vara fullt tillräckligt att införa en dylik begränsning i 11 §, och vårt förslag i den delen avviker i viss mån från propositionen. Det är enligt vår mening angeläget att göra den av oss föreslagna ändringen just för att skydda de enskilda ägarnas intressen, eftersom det måhända annars skulle kunna uppstå svårigheter för bildandet av fiskevårdsområden. Den av utskottsmajoriteten föreslagna förändringen har alltså gjorts framför allt med tanke på att ytterligare främja möjligheterna att åstadkomma fiskevårdsområden, vilka

enligt hela utskottets uppfattning kommer att medföra många fördelar.

Då det görs gällande, att den nya lagen är en tvångslagstiftning vill jag replikera, att man naturligtvis kan säga att det är en tvångslagstiftning, men ett tvång att förbättra förhållandena så, att de blir till allas bättnad. Vi har därför all anledning att vara tacksamma för att vi genom den nya lagen får dessa möjligheter att åstadkomma en förbättring av fiskeförhållandena i vårt land.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Vi fick av utskottets ärade ordförande höra att det finns alltför många fiskare i vårt land. Det gäller därför, om jag fattade honom rätt, att söka begränsa antalet fiskare. Det måste väl i så fall vara en ny syn på denna fråga. Jag hade för min del trott att avsikten med den nya fiskevårdslagen skulle vara att söka förbättra förhållandena så att fler människor fick möjlighet att utöva den nöjsamma sysselsättning som fisket i stor utsträckning är.

Vi fick vidare höra, att den nya lagen skall befrämja fiskevården och ge större rättvisa åt fiskerättsinnehavarna. Jag vill då bara upprepa vad jag sagt redan tidigare, nämligen att det i så fall blir en rättvisa med hjälp av tvång och att det är en mycket hårdhänt lagstiftning som man här tillgriper. Man kan väl inte beskylla fiskerättsinnehavarna för att hittills ha varit helt ointresserade av att under frivilliga former arbeta för en god fiskevård.

När det vidare sägs att man här inte gör något intrång på äganderätten, så är detta kanske i viss mån riktigt. Men låt mig ta ett exempel. Vi tänker oss en mindre jordbrukare med rätt till fiske i en sjö. Så bildas ett fiskevårdsområde, och man arrenderar ut fisket. Jordbrukaren, som själv är intresserad fiskare, mister då möjligheten att fiska i sjön. Man kan nog undra hur mycket han värderar den äganderätt som han har kvar

Lagförslag om fiskevårdsområden

i sjön. I ett sådant fall räknar man ju inte bara i pengar, utan både i fråga om jakt och fiske brukar man låta bli att räkna kallt ekonomiskt. Skulle man bara räkna värdet av jakt och fiske i pengar skulle vi säkerligen inte i vårt land ha så många fiskare och jägare som vi faktiskt har.

Utskottets ärade ordförande sade vidare att det här visserligen är fråga om en tvångslagstiftning men en tvångslagstiftning för att förbättra vissa förhållanden. Men när har man inte anfört samma motivering som denna herr Osvald nu anför då det gällt att införa en ny lagstiftning?

Jag vill också rikta en direkt fråga till utskottets ordförande. Anser han det vara rätt och riktigt att en tredjedel av delägarna skall kunna tvinga de andra två tredjedelarna att bilda ett fiskevårdsområde? Är detta ändå inte en rätt hårdhänt tvångsbestämmelse? När har riksdagen tidigare antagit en så hård tvångsbestämmelse som denna, att en tredjedel av delägarna skall kunna tvinga sin vilja på de andra två tredjedelarna?

Herr OSVALD (fp):

Herr taman! För att först svara på den sista frågan vill jag erinra om att en förutsättning för bildande av fiskevårdsområde är att antingen mer än hälften av antalet delägare, representerande minst en tredjedel av delaktigheten, eller också minst en tredjedel av antalet delägare, representerande mer än hälften av delaktigheten, lämnar sitt samtycke. Det finns sedan vissa undantag från denna regel. Man kan alltså inte säga att det här är fråga om något nytt slag av demokrati.

Det är heller inte fråga om, som herr Sveningsson tycks tro, att begränsa antalet av dem som skall få utöva fiske. Tvärtom är syftet med denna lagstiftning att göra fisket bättre, så att flera människor skall få möjligheter att fiska. Det har också framhållits bl. a. i utskottets utlåtande, att just den ökade fritiden medför krav på att människor

Lagförslag om fiskevårdsområden

skall kunna beredas möjligheter att fiska i större utsträckning än nu. Det kan de få genom att fisket görs mera givande, genom att det blir större tillgång på fisk.

Här talas om tvångslagstiftning. Givetvis kan man säga att varje lagstiftning på sätt och vis innebär ett tvång; man reglerar någonting genom statliga åtgärder. I detta fall genomför man helt enkelt en lagstiftning för att det stora flertalet skall få det bättre. Såvitt jag kan förstå kommer ingen att få det sämre, om det nu föreliggande lagförslaget bifalles av riksdagen.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag vill helt och fullt instämma i vad tredje lagutskottets ärade ordförande här har sagt. Jag har ganska länge suttit med vid överläggningarna i utskottet i detta ärende, men jag var inte med vid sista sammanträdet, och mitt namn står därför inte på närvaroförteckningen.

Detta stora ärende är ett av dem där vi har kommit till en mycket hög grad av enighet. Utlåtandet i stort är ju praktiskt taget enhälligt. Det finns bara en liten reservation, som är tecknad av herr Ebbe Ohlsson och i andra kammaren av herr Turesson.

Det viktiga i detta sammanhang är att vi får hyfs och fason på fiskevården. Annars hamnar vi i ett träsk, så att säga.

Vad som nästan har chockerat mig i debatten i dag är att herr Bergh, min ärade vän på västerbottens- och norrbottensbänken, instämde med herr Svenningsson. Jag antar att herr Bergh är insatt i fiskefrågor, likaväl som han är man till att motionera i jaktvårdsfrågor. Så har han gjort, och vi har då i vissa delar gått med på hans motioner. Men det verkar faktiskt som om herr Bergh i de här styckena inte skulle ha fattat situationen på rätt sätt.

Jag anser att vi bör följa utskottets förslag, som i stort sett överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition. Om vi inte gör det, vet jag inte var vi hamnar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom mitt namn nämndes vill jag göra en liten reflexion. Herr Grym åberopar utskottets enhällighet som något slags garanti för att det föreliggande förslaget skulle vara förnuftigt. Med all respekt i övrigt för tredje lagutskottet kan man emellertid analogivis sätta i fråga, om den garantien är alldeles tillräcklig. För några år sedan antog riksdagen, ävenledes på förslag av ett enhälligt utskott, vissa förändringar i fiskerättsförhållandena utefter ostkusten, alltifrån upplandskusten ända upp. De herrar som är intresserade kan ju fråga dem som det närmast berörde vad dessa anser vara förnuftigt i det förslaget. Även om det är ett gemensamt intresse att åstadkomma en god fiskevård tror jag inte att de metoder som man i detta sammanhang använder kommer att väcka någon starkare positiv genklang än vad den nya fiskelag åstadkom, som då beslöts.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag skall inte alls gå in på vad herr Bergh nämnde om den fråga vi tidigare behandlat — vi skall inte ge oss ut på hal is! Men jag tycker för min del att herr Berghs partivän herr Wachtmeister har gott omdöme — han har inte reserverat sig mot propositionens förslag och utskottets utlåtande, utan vi är överens med honom i alla stycken. Utskottets utlåtande är faktiskt nästan enhälligt. Som jag tidigare har omnämnt föreligger bara en mycket obetydlig reservation av herrar Ebbe Ohlsson och Turesson.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Grym kan ju inte rimligtvis begära, att högermän skall vara förständigare än alla andra i alla frågor!

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i debatten på norrlandsbänken utan ber att få säga några ord till utskottets ordförande.

Jag frågade om ordföranden ansåg det vara en rimlig och skälig princip att en tredjedel i en viss situation, som man icke kan förneka är möjlig, kan tvinga två tredjedelar av delägarna när fiskevårdsområde skall bildas. Jag fick inte något svar på detta, liksom jag inte heller fick något svar på den frågan när riksdagen förra gången antog en tvångsbestämmelse av samma hårda slag som det nu är fråga om.

Det är möjligt att en ändrad lagstiftning behövs på fiskets område — 1913 års lag om gemensamhetsfiske är kanske litet föråldrad — men man borde då, såsom jag framhållit, mera gå fram efter frihetens och frivillighetens principer. Då det gäller jaktvårdsområdena har man tillämpat ett mildare tvång — det är högst en femtedel som kan bli tvingad. När man då bildat jaktvårdsområden med hjälp av den mildare tvångsbestämmelsen så har det visat sig att områdena i stor utsträckning inte blivit förnyade sedan fastställsetiden gått ut. Jag anser att detta visar att det inte är lyckligt med dessa tvångsbestämmelser ens under mildare former än vad som nu är föreslaget.

Jag uttalar förhoppningen att de föreslagna tvångsbestämmelserna så litet som möjligt kommer till användning när denna lagstiftning skall tillämpas ute i det praktiska livet. Om tvångsbestämmelserna skulle bli tillämpade i stor omfattning är jag rädd för att idyllen och skönhetsvärdena kring våra svenska sjöar för de många fiskerättsägare, som träffas av tvångslagens bestämmelser, kommer att blekna och försvinna.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Om man skall besvara herr Sveningssons än en gång upprepade fråga kan man inskränka sig till att läsa upp första meningen i 6 §: »Fiskevårdsområde må bildas om samtycke

Lagförslag om fiskevårdsområden

föreligger antingen från delägare, som företräda mer än hälften av delaktighetstalet och tillika utgöra minst en tredjedel av antalet delägare, eller från delägare, som utgöra mer än halva antalet delägare och tillika företräda minst en tredjedel av delaktighetstalet.»

Herr talman! Nyss sade herr Bergh att man inte kan begära att högermän skall vara förståndigare än andra i alla frågor. När man hör herr Sveningsson skulle jag vilja säga att man kan undra, om de är förståndigare än andra i *några* frågor!

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! Jag skall tillåta mig att göra ett kort inlägg i denna debatt.

Jag har sysslat mycket med dessa frågor och blev förvånad över utskottsordförandens inlägg. Det stämmer dock ganska väl med reservationen, som jag kommer att biträda. Han upprepade vad som där sägs beträffande ändringen i 6 §.

Det är för mig ganska uppenbart att delaktighetstalet skall respekteras men även antalet. Det får ju inte vara så i fortsättningen att om två delägare av exempelvis tio innehar 70 procent av området skall de kunna ställas åt sidan av de andra, som äger de återstående 30 procenten, om dessa senare delägare utgör mer än 50 procent av antalet delägare.

Alla är överens om värdet av denna lagstiftning, och man kan dela utskottsordförandens tro att den kommer att bli till gagn för fisket. Men jag kan inte se att denna uppfattning utgör något hinder för bifall till reservationen.

När vi kommer till 8 §, som gäller fördelningen, bör det inte stå som Kungl. Maj:t och utskottet föreslår, d. v. s. att uppskattningen i princip skall grundas på arealen av de skilda vattenområdena. Det är alldeles uppenbart, som herr Osvald också erkände, att man får göra en bedömning av värdet. Hänsyn därtill borde tas i tillämpningsföreskrifterna. Men varför skall man inte ta in saken i lagtexten? Reservationen innebär ju endast ett förtydligande av den uppfatt-

Lagförslag om fiskevårdsområden

ning vi alla hyser, nämligen att man bör ta hänsyn till speciella förhållanden när det gäller värdet av olika fiskevatten. För den som skall tolka lagen bör detta vara av värde, och jag tycker att man lugnt kan följa herr Osvalds motivering och likväl helt ansluta sig till reservationen.

Sedan kommer vi till 10 §, som gäller fiske, vilket är samfällt för två eller flera fastigheter, där upplåtelse av fisket måste endast om delägarna med mer än hälften av delaktighetstalet samtycker därtill. Här är det fråga om ett verkligt tvångsingripande, därför att det betyder att man tar bort nyttjanderätten för de enskilda delägarna. Man överlåter den helt till någon annan, och i det fallet tycker jag att reservanterna träffat rätt när de kräver att två tredjedelar av antalet delägare skall samtycka till åtgärden. Det är ett verkligt tvångsingripande som här föreslås, medan det i övrigt gäller en rationalisering av fiskevården. Det är en så betydande sak att det inte, som utskottets ordförande vill göra gällande, räcker med att vi får nöja oss med att bättra på förhållandena om det visar sig medföra intrång för den enskilde.

Jag ansluter mig helt till reservationen och kan inte dela utskottets uppfattning. Jag kan inte heller biträda herr Sveningssons yrkande om avslag.

Jag kommer därför att rösta för bifall till reservationen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I den senast berörda frågan vill jag bara säga att utskottet haft tillfälle att konferera med högsta juridiska sakkunskap, som har ansett att de olägenheter, som reservanterna genom ändring av 10 § syftar till att förebygga, helt och hållet kan undanröjas genom den av utskottet föreslagna omformuleringen av 11 §. Om det är en liten grupp av fiskerättsdelägare, som har behov av att behålla fisket, gäller naturligtvis även för den gruppen bestämmelserna i 11 §, ehuru de syftar på den enskilde fiskerättshavaren. Att de är flera kan ju inte minska värdet av

den paragrafen. De olägenheter, som kan uppkomma genom den formulering av 10 § som utskottet för sin del godkänd, finns det alltså möjligheter att helt och hållet undvika genom 11 §.

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med juridiska resonemang på denna punkt. Jag skall nöja mig med att säga att bysamfällighetslagen, som gäller nyttjanderättssamfälligheter och andra samfälligheter — det kan vara samfällighet i vatten, i fiske, i torvtäkt och annat dylikt — har i viss mån liknande bestämmelser, och fiskevårdslagen är delvis kopierad efter denna lag.

Jag kan inte dela den uppfattning som för mig okända juridiska experter har meddelat utskottets ordförande, utan jag håller starkt på att det klart skall anges i lagen vad som fordras för att man skall beröva en annan hans omedelbara nyttjanderätt. I det ena fallet är det fråga om nyttjanderätt av ett helt vattenområde — jämförelse kan här göras med skogsskifte, som inte kan avverkas annat än gemensamt — men när man säljer eller arrenderar bort hela fisket, blir det fråga om att beröva den enskilde nyttjanderätten till fisket, och då måste man vara försiktig och mera anpassa sig efter bysamfällighetslagens grundtanke.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Det är ju beklagligt att herr Gezelius inte godkänner den juridiska expertis som jag nyss återopade. Det är nämligen så att utskottets sekreterare i detta avseende har konfererat med medlemmar av lagrådet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner till en början komme att framställas beträffande ett av herr Sveningsson framlagt yrkande, att Kungl. Maj:ts i förevarande utlåtande behandlade proposition skulle avslås, varefter, om anledning därtill gäves, propositioner komme att framställas angående utskottets hemställan.

Lagförslag om fiskevårdsområden

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till herr Sveningssons yrkande samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr andre vice talmannen anförde vidare, att propositioner nu komme att framställas särskilt i fråga om vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt vid punkten A särskilt rörande ettvar av de däri behandlade lagförslagen. I vad gällde förslaget till lag om fiskevårdsområden, fortsatte herr andre vice talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt såvitt avsåge varje paragraf, beträffande vilken annat yrkande framställes än om bifall till utskottets förslag samt därefter särskilt i fråga om återstoden av nämnda lagförslag. Efter det lagförslagen sålunda genomgåts, yttrade vidare herr andre vice talmannen, komme att till behandling upptagas yrkandet under B i reservationen.

Punkten A

Kungl. Maj:ts av utskottet med vissa ändringar tillstyrkta förslag till lag om fiskevårdsområden

2 §

Såvitt gällde denna paragraf, anförde herr andre vice talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition.

Den, som godkänner 2 § i Kungl. Maj:ts av tredje lagutskottet i dess utlåtande nr 8 tillstyrkta förslag till lag om fiskevårdsområden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

8 §

I fråga om denna paragraf, yttrade nu herr andre vice talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 8 § i Kungl. Maj:ts av tredje lagutskottet i dess utlåtande nr 8 tillstyrkta förslag till lag om fiskevårdsområden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse som föreslagits i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

10 §

I avseende å denna paragraf gjordes propositioner, först på godkännande av densamma samt vidare på godkännande av paragrafen med den lydelse, som för-

Lagförslag om fiskevårdsområden

ordats i den vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Återstoden av förslaget till lag om fiskevårdsområden

Godkändes.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till lag angående ändring i lagen den 1 december 1950 om rätt till fiske

Godkändes.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 27 juni 1957 om fiskearronden

Godkändes.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 30 september 1904 om samäganderätt

Godkändes.

Det i reservationen under B framställda yrkandet om en riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t

Förklarades hava förfallit genom kammarens föregående beslut.

Punkten B i utskottets hemställan

Bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående byggnadsforskningsavgift, m. m.;

nr 11, i anledning av motioner angående komplettering av direktiven för hyreslagskommittén, m. m.;

nr 12, i anledning av motion om den domstolsmässiga prövningen av atomkraftfrågor; och

nr 13, i anledning av motioner om beredande av tillfälle för de kyrkliga myndigheterna att yttra sig över planförslag enligt byggnadslagstiftningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd fördragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m., såvitt angår Runby Nedra 1^a i Stockholms län och Rya skog i Göteborgs och Bohus län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 131, angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 20.39.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 8 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson, Nils Theodor*, för tiden den 20—den 30 i denna månad för utrikes resa.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 155, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående de tider, då allmän fastighetstaxering skall äga rum.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1960/61;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till avlöningar och omkostnader vid skolöverstyrelsen;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till metallografiska institutet m. m.; och

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 164, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med

förslag till ändrad lydelse av § 49 mom. 2 regeringsformen samt § 1 mom. 2, § 38 mom. 2, § 45, § 55 mom. 1 samt §§ 58 och 63 riksdagsordningen.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 165, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt till jakt;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående byggnadsforskningsavgift, m. m.; samt

nr 167, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 168, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt angår Runby Nedra 1^a i Stockholms län och Rya skog i Göteborgs och Bohus län.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 169, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående enskilda sjukhem m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 126, angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten, m. m.; och

nr 131, angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet motionen nr 627.

Om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till särskilda ålderdomshem för alkoholiserade åldringar; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till statistiska centralbyrån, såvitt avser avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet, omkostnader samt särskilda undersökningar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengt Gustavsson* (I: 339) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundkvist* i Eskilstuna (II: 425), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att till tandteknikern, vpl 813-10-51 Bengt-Olov Cedergren från anslaget Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skulle på grund av i motionerna omnämnd sjukdom utbetalas ersättning som om 1950 års militärsättningsförordning varit tillämplig.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I:339 och II:425 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Gustavsson, Bengt*, som dock ej antytt sin mening.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Då utförliga handlingar i ärendet finns i tryck behöver jag här

bara för sammanhangets skulle lämna en ytterst kortfattad bakgrund till fallet. Värnpliktige Cedergren inryckte 1957 till repetitionsövning vid Göteborgs luftvärnsskår. Redan inryckningsdagen drabbades han, då han bar en börda, av en invalidiserande hjärnskada.

Efter det att såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet har vägrat tillerkänna Cedergren skadestånd, har i riksdagsmotioner påyrkats att ersättning måtte utgå som om 1950 års militärsättningsförordning vore tillämplig. I det utlåtande från riksförsäkringsanstalten som inhämtats under utskottsbehandlingen anföres bl. a. att skälig anledning finns att antaga, att hjärnblödningen föranletts av annan orsak än militärtjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill.

Detta torde i stort sett vara medicinskt riktigt. Man vet tydligen ytterst litet om vilka faktorer som påverkar ifrågavarande inkapslade sjukdoms utbrott. Man kan då lekmanmässigt göra den lilla kommentaren, att när man vet så pass litet, vore ett friande naturligare än ett fällande.

En sak i riksförsäkringsanstaltens utlåtande förnekas dock bestämt av den drabbade och dem som hade tillfälle att följa honom dagen före händelsen, nämligen påståendet att han då skulle ha varit illamående. Han arbetade då enligt uppgifter, som jag inte har någon som helst anledning att betvivla, i god kondition till sena kvällen. Faktum är att Cedergren, såvitt möjliga yttre bedömningar kunde utvisa, inryckte frisk och lämnade tjänsten invalidiserad. Låt vara att sjukdomen sannolikt förr eller senare skulle ha utbrutit även utan militärinkallelse, men ingen kan väl antaga något om den situation den drabbade då skulle ha befunnit sig i. Han kunde ha varit tryggad på ett helt annat sätt än som nu var fallet.

Jag vill inte ta upp någon process mot utskottet, som mot bakgrund av förvaltningsmyndigheternas remissyttranden knappast kunde ha förväntats förfara på annat sätt än det gjort. Det är alltså främst bestämmelserna som bör

Om ersättning till värnpliktige Bengt-Olov Cedergren

överses för att kunna bereda utrymme för ett resonemang enligt ungefär följande riktlinjer: Har vi råd att hålla oss med ett tremiljardersförsvar, byggt på allmän värnplikt, då bör vi också ha råd med en generös syn på fall som detta. Man bör ha råd med generositet även om antaganden kan göras, att sjukdomen inte framkallats av militärtjänsten. Antaganden, om än väl underbyggda, är ändå bara antaganden, och då får den blygsamma ersättning som kunde komma i fråga utgå.

Till den generella synpunkten ges måhända möjlighet att återkomma, men då detta inte nu ger erforderlig hjälp i det aktuella fallet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 339 i denna kammare.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Alldeles i motsats till vad herr Gustavsson säger är det faktiskt så, att ur medicinska synpunkter är detta inte något oklart fall, utan tvärtom har enighet rått, när det gällt bedömningen av denna fråga från den medicinska sakkunskapens sida. Den sjukdom som drabbade den värnpliktige är inte av sådan art, att man har anledning att sätta något samband mellan sjukdomens utbrott och hans tjänstgöring. Man har kommit till uppfattningen, att uppkomsten av sjukdomen berott på ett konstitutionellt fel hos vederbörande, helt enkelt på att han haft en defekt i blodkärlen redan från början. Denna har vid en viss tidpunkt lett till vad som inträffat. Det säges t. o. m. i läkarutlåtandet, att det mycket väl kan hända att en bristning av detta slag kan ske under sömnen. Man kan således inte finna ett direkt samband mellan sjukdomen och militärtjänsten.

Detta är ju herr Gustavsson medveten om. Men så säger han ändå till sist, att man borde kunna visa generositet när det gäller att bedöma sådana frågor som denna. Visst skulle man vilja instämma i det, men det är risk för att när man visar generositet i det enstaka fallet, kan detta handlingssätt mycket

väl komma att framstå som godtyckligt. När det finns förordningar och bestämmelser, så måste dessa följas. Det kan inte hjälpas, att även om någon tar upp ett enskilt fall i riksdagen så kan man inte behandla detta annorlunda, än vad man eljest måste göra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Jag vill bara tillägga, att även om jag ömmar för detta enskilda fall — det gör alla som känner det — så är det inte främst generositet i det enskilda fallet som jag i min argumentation är ute efter. Jag skulle önska samma generositet i alla jämförbara fall. Jag tror att sådan skulle ha mycket stor betydelse för den försvarsvilja, som naturligtvis blir satt i kläm, när fall som detta debatteras i bygderna.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är klart att man skulle kunna överväga att i samband med militärinkallelserna låta de inkallade genomgå en noggrannare läkarundersökning än som sker i dag. Men man måste naturligtvis också räkna med att en sådan åtgärd av andra skäl inte kommer att framstå som önskvärd för många av de värnpliktiga. Man vågar dessutom också påstå, att inte ens en skärpning av läkarkontrollen helt skulle kunna utesluta möjligheten av att sådana här ting inträffar. Denne Cedergren var naturligtvis inte i ett sådant tillstånd, att han borde ha inkallats till militärtjänst, men man kan inte räkna med att ett speciellt svaghetstillstånd som detta skulle ha uppdagats ens genom en noggrannare undersökning. Jag ser sålunda inte stora möjligheter att åstadkomma någon förändring. I varje fall påyrkar jag inte någon åtgärd med hänsyn till detta enstaka fall.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu före-

Ang. beskattningen av mindre företag

dragna utlåtagandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I:339; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtaganden:

nr 54, i anledning av väckt motion om utbetalning till f. holländeriarbetaren G. V. Strid av visst belopp utöver från riksförsäkringsanstalten erhållen livränta; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till lärarhögskolan i Malmö.

Vad utskottet i dessa utlåtaganden hemställt bifölls.

Ang. beskattningen av mindre företag

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckta motioner angående en omläggning av företagsbeskattningen såvitt avser mindre företag.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 418, av herr *Mattsson*, samt II: 501, av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av möjligheterna till omläggning av företagsbeskattningen i syfte att underlätta de mindre företagens konsolidering och självfinansiering.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 418, av herr *Mattsson*, samt II: 501, av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, om utredning rörande viss omläggning av företagsbeskattningen såvitt avsåge mindre företag, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg*, *Söderquist*, *Bengtson*, *Matts-*

son, *Stefansson*, *Kollberg*, *Magnusson* i Borås, *Darlin*, *Stenberg* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 418 och II: 501 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid en kommande allmän översyn av skattesystemet särskilt måtte undersökas sådana reformer av beskattningsreglerna som kunde underlätta de mindre företagens konsolidering och möjligheter till självfinansiering.

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! I ett motionssvar, nr 418 i denna kammare och nr 501 i andra kammaren, har upptagits de speciella förhållanden på skattefronten, som rör de mindre företagen. Sedan motionerna avlämnats, har finansministern gjort det uttalandet, att han har för avsikt att eventuellt låta utreda frågan om en omläggning av hela företagsbeskattningen. I en reservation av herr *Hagberg* m. fl. har vi just anfört, att vid en kommande utredning de mindre företagens speciella skatteproblem bör beaktas.

Denna kammare har i samband med olika motioner haft att behandla den mindre företagsamhetens skattefrågor. I de utskottsutlåtaganden som därvid förelagat, har inte heller annat framskymt än att det kan föreligga vissa problem vid konsolideringen av dessa företag.

Jag skall, herr talman, inte ta upp tiden med någon längre debatt utan ber att få yrka bifall till reservationen av herr *Hagberg* m. fl.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Kammaren har i dag att ta ställning till tre betänkanden från bevillningsutskottet, vilka samtliga rör företagsbeskattningen. Det föreliggande betänkandet gäller beskattningen av mindre företag. Formuleringarna och önskemålen återkommer år efter år, och herr *Mattsson* avstod nu från att närmare motivera varför man ställt dessa yrkanden, men som kammarens ledamöter kan se,

har halva antalet ledamöter i utskottet ställt sig bakom reservationen till betänkandet, och jag hade med hänsyn härtill föreställt mig, att man lägger vikt vid de krav, som man reser motionsvägen.

I motionerna hävdas, att man bör ombesörja att de mindre företagen får en lättnad vid beskattningen. Enligt min mening är det nog mycket svårt att precisera vad som är mindre företag. Äi det företag med 1, 5, eller 100 anställda? Var går gränsen?

Vidare gör man gällande, att dessa mindre företag, som ofta är inregistrerade som handelsfirmor, inte har samma konsolideringsmöjligheter som aktiebolagen. Denna mening är väl missvisande. I långa stycken gäller nämligen samma beskattningsregler för aktiebolagen som för enskilda handelsfirmor.

Vad själva beskattningen beträffar framhåller vi i betänkandet, att de enskilda rörelseidkarna måste uppnå en inkomst av 65 000 kronor för att komma i ett ogynnsamt läge i förhållande till aktiebolagen. Det framgår vidare av betänkandet, att bara 15 procent av de enskilda rörelseidkarna har en så pass stor inkomst som upp emot 30 000 kronor. Över 30 000 kronors inkomst hade bara 5 procent, d. v. s. 10 000 företagare. Upp till en inkomstgräns av 65 000 kronor föreligger alltså ingen skillnad.

När man läser detta, undrar man hur det skall bli med en skattelagstiftning, som skulle inriktas på detta sätt. Var skall man föra in en kvalificerad yrkesarbetare med en inkomst på 20 000 kronor? Femton procent av alla företagare har enligt 1958 års taxering inte större inkomst än 20 000. Då borde väl en yrkesarbetare, som kommer upp till samma summa, också ha möjligheter att konsolidera sin ställning genom skatteavdrag. Men det har han inte. Jag hoppas att man, om det blir en utredning på detta område — och jag erkänner att herr Mattsson har rätt, när han säger att finansministern antytt att vi skall få en utredning rörande hela vårt skattesystem — inte söker genomföra en skattelagstiftning, som verkar på det sätt som reservanterna här sagt sig önska, ty den

Ang. beskattningen av mindre företag skulle inte bli rättvis, och det är ju i första hand rättvisa som beskattningen skall sträva efter.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon debatt med utskottets ärade ordförande. Jag vill bara säga, att när han påstår att vi i vår motion inte lagt vikt vid beskattningsreglerna, är detta fel. Det förhåller sig tvärtom. Det har framgått av flertalet motioner på detta område, att vi vill ha bättre förhållanden för de mindre företagen inte bara genom en ändring av det procentuella skatteuttaget utan även genom en förbättring av möjligheterna till konsolidering av företagen; det gäller här avskrivningsreglerna, t. ex. avskrivning av byggnader eller på annat sätt.

Herr ordföranden säger också att det inte råder någon skillnad mellan firmor som inregistrerats såsom handelsbolag och företag som inregistrerats som aktiebolag. Det är ju så att det råder en viss skillnad när det gäller t. ex. de enskilda företagarnas ställning i fråga om olyckfalls- och sjukförsäkring och även i fråga om ATP. Nu bildas det på löpande band enmansbolag för att dessa enskilda företagare skall få samma rätt i dessa hänseenden som aktiebolagen. Jag tror inte att det kan vara riktigt att vi får en mängd av enmansbolag, utan jag anser snarare att vi bör söka jämställa de enskilda företagarna med aktiebolagen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

Herr *Mattsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mattsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 56.

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner angående viss reformering av avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

A) de likalydande motionerna I: 14, av herr *Svärd*, och II: 22, av herr *Darlin m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om värdeminskningsavdrag å byggnader, som ingingo i rörelse, att större värdeminskningsavdrag finge göras under de

första åren efter byggnadens uppförande;

B) de likalydande motionerna I: 32, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 41, av herr *Ohlin m. fl.*, vari bland annat hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna i fråga om värdeminskningsavdrag å byggnader, som ingingo i rörelse, så att större värdeminskningsavdrag kunde göras under de första åren efter uppförandet; ävensom

C) de likalydande motionerna I: 120, av herr *Mattsson*, och II: 142, av herr *Wahrendorff*, vari hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om en sådan anpassning av värdeminskningsavdragen för byggnad, som ingick i rörelse, att förhållandevis större avdrag medgaves de första åren sedan byggnaden blivit uppförd.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 32, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 41, av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna behandlats i förevarande betänkande, de likalydande motionerna I: 14, av herr *Svärd*, och II: 22, av herr *Darlin m. fl.*, ävensom de likalydande motionerna I: 120, av herr *Mattsson*, och II: 142, av herr *Wahrendorff*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning i syfte att anpassa beskattningsreglerna i fråga om värdeminskningsavdrag å byggnader, som ingingo i rörelse, så att större värdeminskningsavdrag finge göras under de första åren efter uppförandet.

Reservation hade anförts av herrar *John Ericsson*, *Einar Eriksson* och *Jansson*, fröken *Ranmark* samt herrar *Oscar Carlsson*, *Sundström*, *Brandt* i Aspabruk, *Allard*, *Kärlander* och *Andersson* i Essvik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

1) att de likalydande motionerna I: 14, av herr Svärd, och II: 22, av herr Darlin m. fl.,

2) att de likalydande motionerna I: 32, av herr Lundström m. fl., och II: 41, av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna behandlats i förevarande betänkande, samt

3) att de likalydande motionerna I: 120, av herr Mattsson, och II: 142, av herr Wahrendorff,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ERICSSON, JOHN, (s)

Herr talman! Föreliggande motionsyrkanden avser en hemställan om en skyndsam utredning angående ändrade grunder för avskrivning av byggnader i rörelse. Den frågan har vi behandlat tidigare, senast vid förra årets riksdag, och då beslöt riksdagen att avslå framställningarna i detta avseende. Nu motiverar man behovet av den skyndsamma utredningen med att vi står inför början av sjustatsmarknaden. Det blir ökad konkurrens, tror motionärerna, och det kan ju vara riktigt. Därför behöver vi, säger de, alla lättnader i företagsbeskattningen för att kunna klara oss i den väntade konkurrensen.

Motionärerna jämför vidare våra avskrivningsregler med avskrivningsreglerna i våra nordiska grannländer och påvisar, att våra avskrivningsregler är mindre gynnsamma än de tre nordiska grannländernas. Det sistnämnda är nog riktigt, men om man jämför hela företagsbeskattningen enligt våra skattelagar med vad som gäller i våra nordiska grannländer, tror jag att vi hävdar vår ställning mycket bra, d. v. s. att vår skattelagstiftning är minst lika gynnsam om inte gynnsammare för företagen.

Motionärerna säger nu att det är mycket angeläget, att nystartade företag får möjligheter att avskriva sina byggnader med större procenttal under de första åren och att detta kan motivera en ändring av nuvarande bestämmelser. Så långt jag förstår är det väl på det sättet, att nystartade företag — om det in-

te gäller undantagsfall — har möjligheter till avskrivningar både när det gäller varulager, maskiner och inventarier. Skulle det vara fråga om ett nystartat företag, som tjänar mycket pengar under en kortare period och räknar med att sedan få mindre inkomster, torde väl det företaget bli av mera kortvarig karaktär.

Vi diskuterade nyligen en lagstiftningsfråga om förlustutjämningen här i kammaren och fattade beslut i densamma. Jag tillät mig då framhålla, att den lagstiftningen skulle kunna få viss betydelse för nystartade företag, som alltså i början av sin verksamhet inte kan få tillräckliga inkomster för att redovisa vinst utan måste redovisa förluster. Då innebär den nyss nämnda lagstiftningen, att man för dessa förluster får göra avdrag ett kommande år, då rörelsen gått med vinst. Denna lagstiftning betyder väl en del för de nystartade företagen.

Nu har vi ine haft våra nuvarande avskrivningsregler när det gäller byggnader så värst länge — de tillkom för 4—5 år sedan. Vid 1955 års riksdag gjordes ändring i avskrivningsreglerna. Vi tog bl. a. hänsyn till byggnadernas ekonomiska livslängd, något som måste vara till fördel för företagen. Om man vidare betänker, att vi under senare år fattat viktiga beslut när det gäller företagens konsolideringsmöjligheter — jag tänker i första hand på investeringsfonderna och vidare på att vi avskaffat den extra bolagsskatten — finns det enligt mitt sätt att se ingen anledning att hos Kungl. Maj:t begära den skyndsamma utredning, varom motionärerna hemställt.

Jag vill vidare erinra om att det är högst reella ting det här gäller. Vi har en dålig statistik, men vi vet så mycket som att aktiebolagens taxeringsvärden å byggnader 1952 var uppskattade till 9 miljarder kronor. Om man till aktiebolagens fastigheter lägger de ekonomiska föreningarnas, enskilda rörelser och handelsfirmors av olika slag och tar hänsyn till den våldsamma expansion som ägt rum sedan 1952, och om

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse

man vidare beaktar det försämrade penningvärdet, vågar jag uppskatta det nämnda värdet å byggnader i rörelser till något mellan 15 och 20 miljarder kronor. Om vi skulle nöja oss med en så måttlig avskrivningsökning som 2 procent årligen, kan kammarens ledamöter räkna ut att det skulle bli ett skattebortfall för staten — jag betonar för staten — på mellan 125 och 150 miljoner kronor om året; det rör sig nämligen om en beskattningsbar inkomst på mellan 300 och 400 miljoner kronor.

Jag tillät mig vid ett tidigare tillfälle säga, att aktiebolag och ekonomiska föreningar nu inte betalar in mera skatt än tidigare. I varje fall är det en obetydlig ökning, ty på 6—7 års tid har inbetalningarna stigit med ungefär 100 miljoner. Under samma tid har fysiska personers skatteinbetalningar ökat med 1 miljard kronor. Att riksdagen i ett sådant läge skulle säga, att den anser det mycket angeläget, att Kungl. Maj:t tillsätter en utredning, som snarast ger möjligheter till högre avskrivningar å byggnader i rörelse, kan vi inte finna vara riktigt och välbetänkt.

Utifrån de värderingarna, herr talman, har vi i reservation hemställt om att dessa motioner måtte av riksdagen lämnas utan bifall, och jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande av detta år i denna fråga överensstämmer ju med det som utskottet avgav i fjol, då samma ärende behandlades. Lotten har alltså varit konsekvent i så måtto, att den har bibehållit sin uppfattning från förra året.

De motiv som ligger bakom utskottets ställningstagande är i huvudsak två. Det ena är, att värdet av en byggnad i rörelse minskar mera under de första åren. Avsikten med motionerna är ju också, att avskrivningsprocenten under de första åren efter byggnadernas uppförande skulle bli större. De siffror, vilka utskottets ärade ordförande anförde beträffande taxeringsvärdet på de fastig-

heter, som tillhör aktiebolag och ekonomiska föreningar, 15 å 20 miljarder kronor, och den siffra för inkomstbortfall han anförde går vid sidan av utskottets förslag. Detta innebär inte en höjning av avskrivningen på alla taxeringsvärden för samtliga byggnader, utan det avser endast det första året efter deras tillkomst. Hade det varje år varit en nybyggnad på 15 å 20 miljarder kronor, så hade resonemanget varit riktigt, men detta är nu inte fallet.

Den andra synpunkten gäller konsolideringen, vilken ju har gått igen i samtliga de tre här föreliggande betänkanterna och vilken även tidigare har tagits upp i reservationer från minoriteten i bevillningsutskottet. Det finns ingen anledning att irritera ordföranden i bevillningsutskottet genom att nämna någonting om EFTA. De sakliga skäl, som ligger bakom utskottets betänkande på denna punkt, är i och för sig så pass starka, att ingen hänvisning till ökad konkurrens eller ökade svårigheter i övrigt erfordras. Det finns här konkreta siffror, som man borde ta hänsyn till oberoende av alla andra synpunkter. Utskottets ordförande anförde här samma skäl som i fråga om varulagervärderingen, nämligen att aktiebolagen inte har fått sin skatt ökad mer än 100 miljoner kronor, medan de enskilda personerna har fått sin ökad med 1 miljard kronor. Men, herr talman, dessa båda siffror har väl ett visst samband med varandra. I den mån beskattningen av enskilda personers inkomst av tjänst ökar — det gäller ju huvudsakligen inkomst av tjänst — betyder detta att underlaget har ökat. Arbetslönerna och förtjänsterna har ökat och därmed också kostnaderna för bolagen, och det är uppenbart att dessa inte kan bära att samtidigt få ökade kostnader och betala ökade skatter. Det råder ett direkt samband mellan dessa båda poster.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag registrerar det som ett framsteg, att herr Spetz inte vill an-

Ang. avskrivningsreglerna i fråga om byggnad, som ingår i rörelse vända argumentet med sjustatsmarknaden. Vi känner ju herr Spetz som en utomordentligt saklig man, och han tog konsekvensen av denna sin saklighet, när han sade att han inte ville använda detta argument. Det tackar jag honom för.

Herr Spetz gör gällande, att då bolagen bara betalat in 100 miljoner mer under de senaste 6—7 åren och fysiska personer under denna tid betalat in 1 miljard mer i skatt, hänger detta samman med att bolagen fått större kostnader. Jag begär inte, herr Spetz, att vi skall bli överens om någonting, ty vi står ju på var sin sida när det gäller detta betänkande, men nog har bolagens vinstkonjunktur varit högst betydande. Trots ökade vinster har alltså bolagen inte betalat in mera i skatt, och denna vinst har ju kommit fram efter det att kostnaderna har täckts. Jag ser ett direkt samband mellan dessa förhållanden, och följaktligen har våra skattelagar blivit mer och mer generösa. Alla har väl dock uppmärksammat, att avsättningarna till pensionsfonder och till investeringsfonder, nedskrivningarna av varulager o. s. v. har lett fram till att vi har fått ett väl konsoliderat näringsliv. Felet här är ju bara det att de borgerliga vägrar att erkänna detta förhållande när man talar om skatterna.

Hela den investeringsverksamhet som har ägt rum inom industrien under efterkrigsåren har i huvudsak finansierats med inom företagen framtagna vinstmedel. Detta borde väl då rimligen ha resulterat i ökad skattebetalning. Förklaringen till att så inte blivit förhållandet är just att vi har varit väldigt generösa i våra skatteregler. Ingen människa tror väl att omkostnaderna skulle ha ätit upp allt. Inte ens herr Spetz tror väl innerst inte detta.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman!

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att på denna punkt ta upp någon lång debatt med bevillningsutskottets ordförande, ty vi kan säkerligen aldrig kom-

ma överens på denna punkt, men när han talar om vår generösa skattelagstiftning för bolag, vill jag erinra om att det inte är mer än 20 år sedan vi både i praxis och lagstiftning hade fri avskrivningsrätt för maskiner och inventarier och i princip även för varulager, samtidigt som bolagsskatten var tio procent.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Spetz säger att vi hade fri avskrivningsrätt på den tiden. Det gläder mig ofantligt att det var en socialdemokratisk regering och en socialdemokratisk finansminister som föreslog detta. Vi anser väl alla att det hade varit utomordentligt bra om vi hade kunnat fortsätta med den fria avskrivningen, men disciplinen inom näringslivet var ju inte tillräckligt stor, utan man missbrukade denna frihet. Vi har därför måst införa en viss begränsning i avskrivningsrätten, men inte ens herr Spetz vill väl förneka att vi fortfarande har generösa avskrivningsregler.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepats propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, John*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Ang. avskrivningsrätten för maskiner och inventarier, som ingå i rörelse

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunns vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 70.

Ang. avskrivningsrätten för maskiner och inventarier, som ingå i rörelse

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckta motioner om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 35, av herr *Yngve Nilsson m. fl.*, och II: 42, av herr *Darlin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i kommunalskattelagens bestämmelser angående avskrivning å maskiner och inventarier, som inginge i rörelse, att avskrivning finge göras på återanskaffningsvärdet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 35, av herr *Yngve Nilsson m. fl.*, och II: 42, av herr *Darlin m. fl.*, om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som inginge i rörelse, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herrarna *Hagberg, Söderquist, Bengtson, Mattsson, Stefanson, Kollberg, Magnusson* i Borås, *Darlin, Stenberg* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning

av de likalydande motionerna I: 35 och II: 42 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid en kommande allmän översyn av skattesystemet måtte utredas möjligheterna att medgiva rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet i fråga om maskiner och inventarier vid beskattningen.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Då jag är en av motionärerna i denna kammare, vill jag i korthet framhålla, att motivet för motionen är den alltmer hårdnande konkurrensen mellan det svenska näringslivet och våra handelspartner i utlandet jämte det faktum att vårt land uppvisar ett betydligt högre kostnadsläge för näringslivet än de flesta andra länder. Rationaliserings-takten inom det svenska näringslivet måste därför vara snabbare än inom de länder, med vilka vi driver handel. Här för krävs ökade kapitaltillskott, som inte alltid är så lätta att uppbbringa.

Vi föreslår att avskrivningsrätten för maskiner och inventarier skall utvidgas till att gälla återanskaffningsvärdet i stället för som nu ingående bokföringsvärde men med samma procentsatser och regler i övrigt som redan nu tillämpas. Motionärerna anser att detta skulle skapa möjligheter för ökad självfinansiering inom företagen och även bidra till att minska trycket ute på kapitalmarknaden.

Utskottsmajoriteten har inte ansett sig kunna biträda vår motion, trots att man redan nu inom en rad statliga företag tillämpar metoden med avskrivning på återanskaffningsvärdet.

I ärendet har avgivits en reservation som utmynnar i en hemställan om att denna fråga måtte utredas vid den kommande allmänna översynen av skattesystemet, som finansministern tidigare varslat om. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr *Hagberg m. fl.*

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Nilsson anförde som motiv för motionärerna, att vi i Sverige har ett högre kostnadsläge än våra

Ang. avskrivningsrätten för maskiner och inventarier, som ingå i rörelse

konkurrenter på världsmarknaden och att det därför skulle vara nödvändigt att ändra avskrivningsreglerna när det gäller inventarier och maskiner. Men om vi redan nu har ett högre kostnadsläge, så vet jag inte om vår ställning skulle förbättras genom att vi finge nya avskrivningsregler. Vad herr Nilsson menar är väl snarast att rationaliserings-takten skall ökas och att vinsterna nu är så stora, att man inte vill betala skatt på dem utan att man i stället vill behålla pengarna för att köpa mera maskiner. Det resonemanget kan ju hålla, men om herr Nilsson har rätt i att vi är underlägsna våra konkurrenter på världsmarknaden, skall väl detta ta sig uttryck i att vår försäljning går ned, och det gör den ju inte. Företagen här hemma har en utomordentlig konjunktur för närvarande. Deras kostnader i förhållande till produktionen kan alltså inte vara högre än våra konkurrenters på världsmarknaden, ty då skulle ju dessa kunna hålla mycket lägre priser än vi.

Våra avskrivningsregler är sådana att maskiner och inventarier kan avskrivnas till 50 procent på två år och att hela avskrivningen kan verkställas på fem år, och det är väl ofta så att maskinerna håller både 10 och 20 år, utan att man kan finna bättre maskiner. Vi har många exempel på det.

När det gäller avskrivningsreglerna för de statliga verken måste man komma ihåg att den interna bokföringen samt taxesättningen är en sak, beskattningsreglerna en annan. När vi i besparingsutredningen behandlade avskrivningsreglerna för statens affärsverk, var det närmast vattenfallsstyrelsen vi hade i sikte. SJ gör avskrivningar på återanskaffningsvärdet, men SJ har ju inte samma skatteregler som ett företag i allmänhet. När det gällde vattenfallsverkets taxesättning tyckte vi det var angeläget att verket skulle kalkylera om sin interna bokföring så att den skulle bli baserad på återanskaffningsvärdet. Besparingsutredningens resonemang om de statliga verkens avskrivningsregler är alltså inte relevant i samband med skatteförhållanden, utan det syftar bara till

en riktig prissättning på de produkter som bjuds ut till allmänheten.

Ytterligare en sak, som talar emot den omläggning som motionen syftar till — även om det i första hand bara gäller en utredning — är att vi efter en sådan omläggning skulle få ett mycket besvärligare deklarations- och taxeringsarbete än vi har för närvarande.

Jag kan inte finna att det har åberopats några skäl för den föreliggande motionen, och vi har inte tyckt att utredningsyrkandet är av sådan karaktär att det bör bifallas av riksdagen. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha va upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, *Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsnesning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, *Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu vote-

Om en ny nationalsång

ring medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 54.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av vissa prisutjämningsavgiftsmedel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om utredning rörande vissa fritidsfrågor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om en ny nationalsång

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner om en ny nationalsång.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 489, av herr *Bengtson*, och II: 609, av herr *Brandt* i Sättila, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sång, vilken kunde officiellt antagas som nationalsång för Sverige.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 489 och II: 609 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *BENGTSON* (cp):

Herr talman! Sången »Du gamla, du fria» kan till nöds sjungas såsom en gemensamhetssång vid de nordiska ländernas sammankomster, men den kan knappast i något avseende anses motsvara vad som kräves av en svensk nationalsång.

Det torde vara svårt att angiva alla de egenskaper, som man skulle önska

när det gäller en svensk nationalsång, men några elementära fordringar kan i alla fall uppställas. Det är rätt egendomligt, men med anledning av den senaste tidens debatt måste man faktiskt påpeka, att en svensk nationalsång bör vara svensk. Orden bör ange vilket land sången representerar eller vill hylla. Så långt det är möjligt bör orden också ange speciellt svenska särdrag och inte innehålla plattityder, som kan sägas om vilken plats eller trakt som helst; detta sagt utan någon nationell självförhåvelse, endast därför att vi just nu behandlar frågan om en svensk nationalsång.

I motionen har vi framhållit, att en svensk nationalsång bör ha den inspirerande värdighet som man önskar hos en nationalhymn. Den bör vara sådan att svenska folket har lust att sjunga den och kan sjunga den med stolthet både inom och utom vårt lands gränser. Av ytterligare egenskaper kan tilläggas, att den bör vara kort och lättsjungen.

Detta är, herr talman, några av de egenskaper man bör kräva av en svensk nationalsång, men jag är medveten om att experterna skulle uppställa åtskilligt flera krav. Är det då möjligt att finna eller skapa en sång som motsvarar de kraven? Jag är medveten om svårigheterna i det fallet. I motionen sägs också: »Trots att jag är medveten om att åtskilliga svårigheter komma att möta i en strävan att finna en ny och lämplig svensk nationalsång, som officiellt kan antagas, anser jag det önskvärt att frågan aktualiseras.» Frågan ter sig dock för mig så pass betydelsefull, att jag anser att man bör ta itu med den och söka finna en lösning.

Vi har inte någon officiellt antagen nationalsång, och i brist på sådan användes Dybecks »Du gamla, du fria». Mot den sången har det riktats en kritik, som enligt min uppfattning är berättigad.

Jag tror att det kan vara av intresse att litet grand undersöka, hur sången tillkom och vad man tidigare sagt om den. Dybeck skrev dikten sommaren 1844 och framförde den på en offentlig »aftonunderhållning medelst Nordisk

Om en ny nationalsång

Folkmusik» den 18 november samma år. Texten lydde då inte: »Du gamla, du fria» utan: »Du gamla, du friska.» Sång-
en trycktes första gången 1845 i ett häfte som hette: »Walda svenska Folksånger» och utgavs av två tonsättare, som emellertid hade tillåtit sig det mindre vackra tilltaget att inte sätta ut Dybecks namn. Detta påpekades av Dybeck själv, som bekräftade att texten var exakt den ursprungliga, varefter han tillägger: »De högst medelmåttiga orden... voro, såsom endast för tillfället författade, aldrig ämnade att i tryck allmängöras.» Detta är alltså Dybecks eget omdöme om orden i den sång, som senare har blivit benämnd svensk nationalsång. 1847 offentliggjorde Dybeck själv sin sång i »Swenska Wisor». Där kallade han den »Sången till Norden» — den gäller alltså inte speciellt Sverige.

Det är detta vi har framhållit i motionen. Vi har sagt att sången är en nordisk sång och inte en svensk nationalsång. Alla och envar känner säkert till att »Du gamla, du fria» inte kan tolkas som en sång om Sverige. Det är helt enkelt en nordisk sång. Jag betonar återigen att jag inte hyser någon som helst aversion mot att man sjunger en nordisk sång, men vad vi nu behandlar är frågan om en svensk nationalsång.

Det finns andra omdömen om »Du gamla, du fria» som är mycket hårdare och som jag vill instämma i på många punkter. Det säges t. ex. att hela dikten är banal. De slitna rimorden *gröna-sköna*, det för Sverige föga betecknande *fjällhöga*, de intetsägande adjektiven *tysta*, *glädjerika* anses inte särskilt lämpliga — det är ord som svenska folket inte förstår. Ett liknande ord är *ängder*. Många vet inte vad det betecknar, och det finns roande exempel på att man missuppfattat texten och sjungit helt andra ord än *ängder*.

Jag är tacksam mot beredningsutskottet, herr talman, för dess noggranna behandling av frågan. Utskottet har sänt motionen på remiss till några av de mest framstående instanser som skulle kunna bedöma frågan. Det är intressant

att ta del av remissyttrandena. Musikaliska akademien, sångarförbundet och körförbundet anlägger i huvudsak samma synpunkter på frågan och anser, säger utskottet, att vårt land borde ha en officiellt antagen nationalsång. Samtliga förmenar också att melodien kan användas, men de underkänner texten.

Föreningen Svenska tonsättare har bara yttrat sig om melodien. Jag skulle ytterligare kunna citera vad som sagts i yttrandena, men de synpunkter som där anförts framgår ju av vad jag redan har sagt. Jag skulle möjligtvis kunna understryka, att Musikaliska akademien framhållit att vårt land borde ha en officiellt antagen nationalsång. Frågan har varit föremål för behandling tidigare, men yttrandena går i samma riktning, nämligen att vi bör få en nationalsång.

Beträffande den musikaliska utformningen av sången — mot melodien har i stort sett inte riktats några anmärkningar av remissinstanserna — vill jag bara säga några ord. Jag vill därvid bara återge vad konserthuschefen, direktör Johannes Norrby, har sagt. Han tvekar inte att deklarerera sin inställning, att »Du gamla, du fria» spelat ut sin roll som nationalhymn. »Jag håller med riksdagsmännen om att vi bör ha en nationalsång, som uttryckligen gäller vårt land — inte hela Norden», säger direktör Norrby i en tidningsintervju. Han fortsätter: »Men även fränsett detta finns det mycket, som talar för att vår nuvarande nationalsång bör ersättas med en ny. Ta t. ex. melodien. Den är tråkig och opraktisk — opraktisk, därför att sången börjar med en upptakt. Folk vet inte, när de skall börja sjunga — de kommer i otakt redan från början. Dessutom är det fel, att sången börjar med en höjdtön.» Man måste väl säga att detta är ett uttalande av en person som förstår sig på den här saken och ett uttalande som borde beaktas.

Utskottet har tagit allvarligt på denna fråga genom att den skickats ut på remiss. Därvid har det visat sig, att både musikalisk och sånglig expertis har underkänt »Du gamla, du fria» som nationalsång och att mycket få uttalanden

Om en ny nationalsång

gjorts om att den skulle vara lämplig att använda i fortsättningen. Dessa saker kan dock utskottet i sitt avstyrkande utlåtande inte återropa. Om utskottet skulle ha följt de enhälliga remissinstanserna, skulle utskottet naturligtvis ha kommit fram till slutsatsen att motionen borde bifallas, eftersom praktiskt taget ingen har förordat att sången skall bibehållas. Men det är klart att utskottet inte kunnat gå på bifall. Utskottet gör i stället en vändning, som har en speciell benämning i svenskt språkbruk men som jag inte skall använda här. Utskottet gör ett slags fri bedömning, som inte stödjer sig på några remissuttalanden och som lika gärna hade kunnat göras utan några remissyttranden. Utskottet säger bl. a. att det för dem som anser angeläget att vi äger en sång med karaktär av nationalsång bör framstå såsom väsentligt, »att denna sång kunnat få så fast förankring hos mycket stora grupper av vårt folk att dess egenskap av nationalsång i praktiken icke ifrågasättes». Jag skulle kanske i detta sammanhang bara vilja nämna att en stor rubrik i Stockholms-Tidningen lyder så här: »Man sväljer pekoralblomstren — för svensktraditionens skull.» Jag skall inte göra några ytterligare kommentarer.

Utskottets utlåtande går ut på att det från statsmakternas sida inte skall fattas något beslut om en nationalsång. I det avseendet vill jag bara meddela, att åtskilliga länder beslutat om att antaga nationalsånger. Amerikas förenta stater beslöt att antaga en nationalsång år 1931, Sovjetunionen år 1944, och Norge har en officiellt antagen nationalsång. Detta är bara några exempel. Om man ville ytterligare studera den saken, skulle man säkerligen finna att åtskilligt flera länder har antagit en nationalsång. Och vem skulle egentligen antaga en nationalsång om inte Sveriges riksdag? Jag kan inte finna något annat forum som kan besluta om den saken, utan det måste bli riksdagen.

Jag skall, herr talman, sluta med att säga att vår motion är uttryck för en nationell inställning. Det har gjorts många misstag i den väldiga flod av tid-

ningsskriverier, som har följt av denna motion. Vi anser emellertid att man bör antaga en svensk nationalsång, och jag talar inte om denna sak som en isolerad företeelse för Sverige, utan härvidlag har jag intresse för all internationell samverkan. Jag tänker mera på sådana ord som »jag längtar marken, jag längtar stenarna, där barn jag lekt». Det är den sortens nationalism jag syftar på när jag anser att vi skulle antaga en svensk officiell nationalsång.

Om man frågat mig, när jag framkastade idén om att vi skulle motionera om en annan nationalsång, hur jag trodde att frågan skulle behandlas i fortsättningen, skulle jag ha sagt: Om någon motion kommer att avslås så är det denna; den är kanske den mest säkra i det avseendet vid årets riksdag. Varför? Jo, bara av det skälet att den är så pass ovanlig, att någon knappast kan tänka sig att efter bara några månaders betänketid tillstyrka en sådan motion, även om den endast avser en utredning.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga att en viktig sak ändå har skett: Frågan har aktualiserats, och den har aktualiserats i så hög grad, att vägen säkerligen är beredd för att vi så småningom skall komma dithän, att vi antar en officiell nationalsång.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp):

Jag hade nog väntat att motionären vid närmare eftertanke skulle låta denna motion dö i stillhet. Men när så inte blivit fallet vill jag säga några ord.

Min åsikt är nog att denna motion är en av de mest onödiga som har väckts i kammaren. Jag tycker att motionären ganska mycket liknar en ung eller medelålders person, som plötsligt upptäcker att gamla mormor börjar bli skrynklig och grå, och därför säger: Jag vill ha en ny mormor, ty hon tillfredsställer inte alla konstnärliga krav.

Nu är det sant att »Du gamla, du fria» är en folkvisa diktad av västmanlandssonen Richard Dybeck som, när

Om en ny nationalsång

han diktade den, inte på något sätt tänkte sig att den skulle bli en nationalsång. Han var mycket hängiven naturen, och han tecknade ned orden till melodien. I slutet av 1800-talet kom sången in i ett bokverk, och så småningom upptogs den »*genom burskap*», som det heter, till svensk nationalsång.

Att man sjunger litet om Norden behöver väl inte vara så farligt. Jag tycker att herr Bengtson, som ju är inkopplad på internationella frågor, i synnerhet när det gäller den nordiska gemenskapen, inte borde ha så mycket emot att vi på det sättet så att säga, i förskott sjunger om ett samlat Norden.

Jag vet inte vad vi skulle få i stället för »Du gamla, du fria». Vi har ju fått höra ganska många vackra sånger, t. ex. från Skåne av Edvard Persson — »Gåsapågen» och allt vad de heter. Den lämpar sig väl dock knappast som nationalsång.

För min del tror jag att när svenska folket erfar, vilket beslut riksdagen i dag fattat i denna fråga, kommer det att tycka att riksdagen har fattat ett klokt beslut, om den följer utskottets förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Motionären herr Bengtson uttalade en förväntan att kammaren skulle avslå hans motion, och jag hoppas att kammaren i det avseendet inte skall göra honom besviken, utan göra det med eftertryck.

Det har i den allmänna debatten sagts att motionen är ett uttryck för klåfingrighet. Jag är ingen vän av så starka ord, men nog tycker jag att det är en underlig krusidull som herr Bengtsons annars så prydliga politiska profil har fått genom denna motion.

Han begär där två ting, nämligen dels att vi skall antaga en officiell nationalsång, dels att vi skall skaffa en annan melodi och annan text än den nuvarande inofficiella nationalsången »Du gamla, du fria» har. Varken text eller me-

lodi i denna finner nåd inför hans ögon. Han anser visserligen melodien vara lättsjungen, men å andra sidan har den inte den »inspirerande värdighet» som den borde ha. Han utvidgade i dag omdömet genom att säga att den därtill är tråkig och opraktisk.

Han försökte få stöd för dessa hårda och kategoriska omdömen hos remissinstanserna. Men å måste man göra honom besviken genom att påpeka att remissinstanserna tycker tvärtom vad melodien beträffar. Denna har av samtliga remissinstanser som yttrat sig fått beteckningen »mycket lämplig», »En god sång», »lämpar sig väl att sjunga för större menigheter», men texten är svag, säger remissinstanserna. Sveriges körförbund säger till och med att melodien i sin enkelhet har både resning och värdighet, alltså tvärt emot vad herr Bengtson anser.

Det är ganska paradoxalt att samtliga remissinstanser är sakkunniga på det musikalisk-sångliga området men de alla hävdar att melodien är utmärkt men texten dålig. Det fattades bara att Svenska akademien skulle ha yttrat sig och sagt att texten var bra men melodien dålig. Emellertid har Svenska akademien i stram återhållsamhet avstått från att alls yttra sig.

Herr Bengtson gör det däremot desto mer. Han säger att »Du gamla, du fria», inte fyller kravet på en nationalsång. Det tycks föresväva honom att det finns något entydigt krav som en nationalsång skulle uppfylla till sin utformning i text och melodi. Om någon har den föreställningen måste han bli mycket besviken när han får höra en serie olika nationalsånger framföras, t. ex. under en olympiad eller, såsom alldeles nyligen, i allmänna beredningsutskottet där vi hade en musikalisk demonstration av ett dussintal nationalsånger. Därvid fick vi i utskottet klart för oss att melodien till en nationalsång kan låta nästan precis hur som helst. Det finns en typ som låter som en pompös, bullrande militärmarsch, en annan låter som sprittande operettmelodier från Sydeuropa eller Sydamerika. En tredje

Om en ny nationalsång

typ, den vanliga i Norden, härstammar från koralen och folkvisan och har i allmänhet en värdig prägel.

Gemensamt för de flesta när det gäller texten är att denna präglas av nationalism och patriotism. De har en nationalistisk prägel trots att de i regel inte är skrivna för ändamålet att vara nationalsånger. I allmänhet har de kommit till eller antagits i samband med krig, revolution, kungars tronbestigning eller liknande evenemang i nationernas historia. Jag vill erinra om att den äldsta nationalsången i vårt land hette »Gustavs skål». Jag förmodar att herr Bengtson med sin inställning åtminstone inte vill insistera på att vi skall gå tillbaka till den. Den bär årtalet 1772, vilket ju säger av vilken anledning den kom till. Nästa nationalsång blev »Bevare Gud vår kung». Båda dessa gamla nationalsånger utgör en direkt hyllning till den personliga kungamakten. Sedan uppstod i vårt land ett långvarigt vakuum, varunder man inte hade någon nationalsång, utan fick klara sig ändå.

I slutet av 1800-talet kom så »Du gamla, du fria». Den hade diktats ett femtiotal år tidigare av Richard Dybeck, en romantiskt färgad fornforskare och jurist, som även skrev »Mandom, mod» och liknande patriotiska saker. Man trodde tidigare att melodien till »Du gamla, du fria» kom från det hedervärda Västmanland och var en gammal folkvisa. Nu har vi inte ens fått behålla den illusionen. Senare musikhistorisk forskning har trott sig kunna påvisa att den i själva verket är importerad från Tyskland. Det innebär, om man så vill, en erinran om det gamla Tegnérska ordet »Blott barbariet var en gång fosterländskt».

»Du gamla, du fria» kallades ursprungligen »Sång till Norden», och det förklaras av att den hade sin resonansbotten i den romantiska skandinavism som frodades vid tiden för dess tillkomst. Detta förklarar också den hyllning till Norden som så förtörnat motionärerna.

Motionärerna säger att hyllningen till Norden förhindrar vid vissa tillfällen att man håller kvar en »äkta och oblandad

nationalkänsla». Jag vill verkligen säga, herr talman, att nog är det med blandade känslor man läser ett sådant yttrande i en riksdagsmotion anno 1960. Jag vill hävda att »Du gamla, du fria» får ett särskilt tilltalande och försonande drag just genom sin karaktär av hyllning till Norden. Den blir därigenom inte så präglad av snäv nationalism och patriotism som nationalsånger ofta är. Jag tycker inte att detta är någon nackdel, tvärtom — ty en hyllning till Norden står i god samklang med nutida och framåtsyftande strävanden bort över nationsgränserna, hän mot större mellanfolklig gemenskap och enighet. Motionen vill jag däremot beteckna som ett återfall i gamla tiders klanger.

Den textkritiska granskning som görs i motionen är malplacerad och föga meningsfylld. Man får se »Du gamla, du fria» som ett tidsdokument av samma karaktär som våra folkvisor, arbetarrörelsens sånger och liknande sångskatter.

Jag tror heller inte att det finns något djupare känt behov av att skaffa en officiell nationalsång eller att kasta bort »Du gamla, du fria».

Allra minst finns det anledning för riksdagens utskott och kamrar att besluta om sådana angelägenheter. I så fall riskerar man att få en mycket artificiell produkt som skulle sakna anknytning i nationen. De musikalisk-sångliga organisationer som yttrat sig har också starkt understrukit sitt tvivel på möjligheten att genom pristävlingar eller liknande sätt få fram en produkt lämplig som nationalsång.

En ny nationalsång bör — i den mån man känner behov av att ha en sådan — växa fram spontant, annars får den ingen förankring hos befolkningen. Därför hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Herr Carlsson i Arla kan nu tryggt resa hem till påsk till sina och Dybecks hemtrakter, sedan han sagt sin mening om nationalsången. Vad han sagt behöver jag knappast bemöta, ty det räk-

Om en ny nationalsång

ker med att hänvisa till vad jag sade i mitt förra anförande. I det har jag nämligen sagt allt som behöver sägas i anledning av herr Carlssons yttrande.

Det har varit tal om alternativ. Ett sådant finns nämnt i motionen, och jag undrar, om det finns någon som skulle vilja stiga upp och förklara att den sången inte duger. Det alternativet är Stenhammars »Sverige». Jag vet att den är så pass svårsjungen, att det sägs att den inte kan göras till nationalsång förden-skull, men Heidenstams text visar i alla fall att det går att göra en text som man inte kan anmärka på.

Egentligen har jag haft ganska lätt att finna argument. Jag vet inte om det observerades, men mycket av vad jag sade i mitt förra anförande var citat från olika håll, från Dybeck, från institutionerna som yttrat sig, från sakkunniga o. s. v. Beträffande melodien vill jag säga till herr Möller, att det jag sade om den var ett citat av vad konserthusdirektören Johannes Norrby har yttrat. Om herr Möller betvivlar hans auktoritet, må han göra det, men jag tycker att man måste beakta en sakkunnigs uttalande.

Det har sagts några ord om hyllningen till Norden, som skulle vara så lämplig. Jag har ju sagt i mitt förra anförande att jag inte har någonting emot att man hyllar Norden i en sång, men i detta fall var det en svensk nationalsång vi tänkte på. Jag tycker att vi borde ha en särskild nationalsång men att man mycket väl ändå kan sjunga »Du gamla, du fria» i nordiska sammanhang.

Jag tror alltså att även om denna fråga är så ovanlig att den just därför väcker uppmärksamhet, kommer den ändå att diskuterats ytterligare och att vi en gång kommer fram till målet, nämligen att få en ny nationalsång, gärna med orden från Heidenstams »Sverige» men kanske med en något mera lättsjungen melodi än Stenhammars.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag fick en liten påstötning om att jag skulle försöka i all hast åstadkomma en ny nationalsång! Det var

en av kammarens ledamöter, som vet att jag sysslar med versmakeri, som ansåg att jag skulle kunna gå i land med den uppgiften. Jag tror emellertid inte att jag kan skriva en nationalsång, och jag tror inte heller att nationalsånger kommer till som något slags beställnings-skrädderi utan måste komma spontant.

En nationalsång får inte vara alltför konstnärlig, höll jag på att säga — den får inte vara invecklad, utan den måste vara enkel, så att den når fram till alla människor och verkligen fångar dem. Herr Bengtson anser tydligen, att nationalsången skall vara ett slags örhänge i stil med en modern schlager, och att man därför skall förändra den allteftersom man finner det lämpligt, men såvitt jag förstår är en nationalsång finare, ju längre tradition den har bakom sig. Jag finner nog för egen del, att den här motionen måste vara ett hugskott som har fötts i en mycket olycklig stund.

Ja, den där påstötningen ledde mig i alla fall till att här i bänken hastigt och lustigt skriva ned några rader, inte som en nationalsång utan möjligen som en sång till herr Bengtson:

Den sång herr Bengtson kväder
så flödande och fort
nog honom mycket gläder
så hjärtat sväller stort.
»Du gamla» allt för länge
bland oss fått leva kvar,
den är ju ej det hänge
som örat gärna tar,
som växlar som en skiva
på tidens grammfon
att sista skriket giva,
helst något lämpligt lån
från djungelns vilda trakter
med gnäll och jämmerskri,
ty det är slika makter
i tidens melodi.
Herr Bengtsons profetia
är alltför yttlig den.
»Du gamla, du fria»
Den håller länge än.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:
Herr talman! Jag skall inte bemöta vad herr Andersson sade mer än att jag

Om en ny nationalsång

skulle vilja — om jag kunde även på Stenhammars och von Heidenstams vägar — protestera mot att »Sverige» kallas för ett örhänge — det var den enda sång som jag för min del nämnde i mitt anförande. Skall »Sverige» kallas ett örhänge, ber jag att få ta bestämt avstånd från ett sådant yttrande.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl inte precis meningen, att vi i detta sammanhang skall ägna oss åt kritik av vad den ene eller den andre har skrivit. Jag måste erkänna, att jag själv är imponerad av Heidenstams ord till Stenhammars »Sverige». Men om man förstår vad en nationalsång skall innehålla, då förstår man att »Sverige» inte har några förutsättningar att bli en nationalsång. Den är, som jag sade, så konstnärligt uppbyggd och så invecklad, att den inte har den enkelhet, som verkligen når fram till människorna.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp):

Herr talman! »Du gamla, du fria» är enkel och okonstlad, och vem som helst kan utan alltför märkvärdiga röstresurser sjunga den. Det har vi sett vid sammankomster av olika slag, där människor har stått i givakt och sjungit den tillsammans. Det ser trevligt ut på något sätt. Sången vann burskap i slutet av 1800-talet, och den kan få vara kvar som nationalsång tills vi hittar på någon bättre.

Låt oss anta att vi genom pristävling får tre eller fyra förslag och sedan med lottens hjälp upphöjer ett av dem till nationalsång. Då kommer de som röstade på de andra förslagen att säga, att det var med lottens hjälp, eller med 51 procents majoritet, som vi fick den där sången, och då kan minoriteten inte vara med och se andäktig ut då den sjunges, utan kommer att verka trilig. Det kan förstöra hela stämningen på våra sommarfester, om vi får en nationalsång som vi har voterat om i riksdagen. Det skall vi betacka oss för!

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Den uppsluppna stämning, som råder här i kammaren, måste för motionären stå i skarp kontrast till hans ord i motionen om att »frågan om att officiellt antaga en ny nationalsång har en djup och allvarsmättad bakgrund».

Jag vill fästa uppmärksamheten på att motionären själv i sin motion till hälften utdömer just Stenhammars Sverige, därför att den är alltför svärsjung-en. »Sverige» har då och då fungerat som inofficiell nationalsång, liksom »Vårt land». Den senare sången har emellertid av naturliga skäl skiljts ut, och »Sverige» är som sagt för svärsjung-en. Det är därför ganska meningslöst av motionären att anföra »Sverige» som argument och med aplomb fastslå att den duger. Den duger alls inte! Man kan inte nöja sig med att recitera en nationalsång. Det bör nog även finnas en tillräckligt lättsjungen melodi.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 489; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande allmän obligatorisk skärmbildsundersökning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 160, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till särskilda ålderdomshem för alkoholiserade åldringar;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till statistiska centralbyrån, såvitt avser av-

löningar till personal för verksamheten i allmänhet, omkostnader samt särskilda undersökningar; och

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till lärarhögskolan i Malmö.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 163, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 120, med förslag i fråga om lokaliseringen av vissa statliga institutioner, m. m.;

nr 122, med förslag till lag om ändring i lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom, m. m.;

nr 123, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 16 § strafflagen, m. m.;

nr 129, angående utövandet av statens tobaksmonopol;

nr 130, med förslag till lag om tillägg till lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse;

nr 132, angående reglering av socker näringen i riket;

nr 136, angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.; samt

nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret in-

kommit framställning angående omorganisation av riksgäldskontoret.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp), erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av dels de kungl. propositioner och den bankoutskottets anmälan, vilka bordlagts vid kammarens sammanträde i dag, dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående organisationen av den statliga centrala rationaliseringsverksamheten, m. m., må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna och anmälan kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill erinra om att påskuppehållet börjar efter plenums slut i dag och pågår till och med tisdagen den 19 dennes.

Första plenum efter påskuppehållet hålles onsdagen den 20 april kl. 14.00, då kamrarna har att företaga gemensam omröstning i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående Anslag för budgetåret 1960/61 till Tullverket: Anskaffning av viss materiel. Nämda onsdag hålles i övrigt icke arbetsplenum. Arbetsplenum hålles däremot fredagen den 22 april med början kl. 11.00. Därefter hålles plena tisdagen den 26 april kl. 16.00 (bordläggningsplenum) och onsdagen den 27 april kl. 10.00, då kamrarna torde ha att behandla bland annat utlåtande från andra lagutskottet i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 om folkpensionering m. m.

Huruvida arbetsplenum kommer att hållas även fredagen den 29 april — i så fall med början kl. 11.00 — kan ännu icke med bestämdhet avgöras. Innan beslut härom fattas, måste utskottets bordläggning av ärenden avvaktas.

Plena kommer givetvis icke att hållas lördagen den 30 april till och med måndagen den 2 maj.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om viss vidgning av direktiven för författningsutredningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institutet m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningsskyldighet till kronan inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 58, i anledning av väckta motioner om pension åt vissa personer;

bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om viss utredning angående stadshypoteks- och bostadskreditföreningarnas verksamhet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om sterilisering; samt

nr 25, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen om avbrytande av havandeskap;

andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om mopeder m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om renmärken, m. m.;

nr 15, i anledning av motioner om ändring i lagen om ersättning för mistad fiskerätt m. m.;

nr 16, i anledning av motioner om viss översyn av byggnadslagstiftningen; samt

nr 17, i anledning av motion om ökat skydd för delägare i bostadsrättsföreningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medel för år 1960

till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61 jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande anslag för budgetåret 1960/61 till ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om samordning av olika trafikmedel i glesbygderna; samt

nr 24, i anledning av väckta motioner om utredning rörande de framtida utvecklingsmöjligheterna för kommunerna i Roslagen och Stockholms läns skärgård.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 628, av herr *Hansson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 629, av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 630, av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 631, av herr *Pålsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 632, av herr *Pålsson* och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 633, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr

106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 634, av herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.; samt

nr 635, av herr *Johansson, Anders, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårds-

styrelsernas organisation och verksamhet, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.46.

In fidem

K.-G. Lindelöw
